VÕ THU HƯƠNG

bạn già đã bao lần bỏ mẹ chưa?

Sống alphabooks
NHÀ XUẤT BẢN LAO ĐỘNG - XÃ HỘI

Duong Kobo's Book Club

Tủ sách Kỹ thuật số
dành cho
Kindle & Kobo

SCAN TO JOIN

Lời giới thiệu

Như những hạt mưa xuân li ti lẫn vào mây xám, nhưng làm cho cỏ cây đâm chồi nảy lộc. Như là những cơn gió li ti thoảng qua đêm hè, nhưng ru yên những giấc mơ cay nhức dưới hàng mi. Như là những ngôi sao li ti trong đêm mây mù mịt, nhưng gợi nhớ về cõi ánh sáng vẫn thường hằng... Có những yêu thương li ti, nở hoa, rụng xuống, rồi lại nở hoa... bất tận, gọi con người về cội nguồn của lòng mình, nơi ẩn chứa khu vườn xanh tươi, thơ ngây và ngát hương. Và yêu thương ấy như dòng nước mát lành, như giọt sương mát lành, như mùi hoa cau mát lành sau đêm mưa, ve vuốt dịu dàng, an ủi trìu mến, làm dịu bao vết thương của nhân gian.

Cuốn sách mà bạn sắp cầm trên tay chính là những giọt mưa hoa như thế, nhẹ nhàng, tỉ mỉ, nói về những yêu thương thật gần gũi mà cũng thật xa vời. Gần vì vẫn đâuđó ngay bên cạnh ta thôi, và xa vì nhiều khi ta quên đi trong cuộc rượt đuổi những giấc mơ hào nhoáng và phù phiếm giữa cõi đời ngắn ngủi mà bề bộn.

Bằng giọng văn trong sáng, phảng phất nét u hoài, nữ tác giả kể cho ta nghe về những giọt mưa li ti ấy, những mùi hương li ti ấy, những cánh hoa li ti ấy, mà chị đã nhìn thấy, đã nghe thấy, đã cảm thấy, đã cầm trên tay, đãôm vào tim, đã xao xuyến và rơi lệ... để rồi hát cho chúng ta nghe những bài ca thật dịu dàng đằm thắm.

Những câu chuyện về tình yêu, và nhiều hơn cả là tình yêu giữa cha mẹ và con cái, nguồn suối trong lành và thiêng liêng nhất trong vô vàn những yêu thương. Những kỷ niệm về tình mẹ con, tình cha con, đắng cay ngọt bùi đều có nhưng bao giờ cũng tràn đầy nhớ mhung, tràn đầy an ủi, tràn đầyân phước. Những giọt yêu thương li ti ấy thật mầu nhiệm, có thể khiến ta bừng tỉnh trong u mê, có thể khiến ta thỏa cơn khát cháy lòng, có thể khiến ta trong mịt mù mộng ảo lần bước quay về.

Có thể là với tấm lòng người mẹ chất chứa nhiều nỗi niềm, nữ tác

giả đã lặn xuống được những chiều sâu không ngờ của cõi tâm mình, và đã hiểu mình, đã biết yêu mình thì sẽ biết yêu cả thế gian, bởi đau khổ chính là con đường nhanh nhất đưa ta về miền ánh sáng của lòng trắc ẩn. Vì thế chăng mà những câu chuyện giản dị trong cuốn sách này khiến ta xúc động, khiến ta hoài nhớ về miền ánh sáng của riêng ta.

Bạn hãy mở trang sách ra, hãy để dành một quãng thời gian nho nhỏ, nhưng thật yên tĩnh, thật thanh thản, để những giọt mưa li ti thắm đượm hương mùa xuân ấy bay về, gọi những mầm xanh cũng be bé, li ti, nhưng vô cùng mãnh liệt, trong khu vườn của tâm hồn bạn, để chúng thức dậy và hát bài ca êm dịu của riêng mình.

- Đinh Hoàng Anh

CHƯƠNG 1
TÌNH YÊU BAN SƠ

Chỉ là nỗi nhớ thôi mà!

Mẹ tôi là người thích ca hát. Bà có thể hát bất cứ lúc nào rảnh rỗi như khi vừa mắc màn, dém màn chuẩn bị đi ngủ vừa hát, khi giã đậu phụng làm vừng... Và khi vào chăm cu Đốm bà thường xuyên ca hát hơn cả.

Cu Đốm là cậu nhóc tăng động, chậm nói... có nhiều hành vi khiến người lớn phải ngán ngẩm, đau đầu. Một trong những hành vi ấy là khó ngủ. Mỗi khi khó ngủ, cu cậu nhất định không để ai yên, sẽ tìm cách lăn qua lăn lại khóc lóc rền rĩ ăn vạ. Lúc ấy, bà chỉ cần đưa tay xoa xoa lưng, hát khe khẽ: "Con thương ơi, con quý ơi, nhà trẻ đó con nằm con chơi..." hoặc: "Thuyền anh ra khơi khi chân mây ửng hồng, thuyền anh ra khơi có ngại chi mưa nắng ơi hò...", bà hát dăm ba bài, cu cậu sẽ nín ngoan và dần đi vào giấc ngủ.

Bà ngoại bệnh nặng, mất đã vài năm. Cu Đốm lớn hơn, bớt nhiều hành vi hơn ngày nhỏ, cũng không còn khó ngủ phải chờ bà hát hò mỗi tối như ngày trước. Bất ngờ ngày kia, khi cu cậu đã biết nói nhiều hơn, tôi và chồng nghe cậu ngồi hát khi đang xếp máy bay: "Thuyền anh ra khơi khi chân mây ửng hồng, thuyền anh ra khơi có ngại chi mưa nắng ơi hò...". Bài hát cũ của bà ngoại vẫn hay hát cho cháu ngủ. Những khúc hát ấy, trước đây chỉ nghĩ đơn giản là bà hát ru cháu ngủ thôi, không nghĩ một ngày đứa cháu tồ tẹt ngồi hát lại đầy phấn chấn với những lời ca vẫn còn ngọng nghịu.

Lâu lâu đi học thêm về muộn, Đốm nhìn thấy trăng treo cao cao, ê a hát: "Bóng trăng trắng ngà, có cây đa to..." – cũng là một bài hát bà ngoại hát cho cháu nghe ngày cu cậu còn chưa biết nói. Có vậy thôi mà cũng khiến mẹ cu cậu thấy lòng chung chiêng nỗi nhớ bà, thấy mình bớt cô độc hơn khi có một cậu nhóc cùng chia sẻ nỗi nhớ ấy. Có những nỗi nhớ đi vào tiềm thức, lớn lên theo trí nhớ của một đứa nhỏ mà khiến người lớn thấy xúc động quá thể.

***

Cô bạn cuối tuần đưa con về quê nội. Cu con chưa tới 4 tuổi, đi ngang sân bóng vẫn nhắc: "Mẹ ơi, hồi trước ông đưa con ra đây chơi đá bóng". Mẹ cũng nhớ như in, ngày còn mạnh khỏe, ông nội từng rủ cu cậu đi đá bóng thật, khi bước chân bước chạy của cậu nhóc hãy còn lẫm chẫm. Sau khi đá bóng, chừng như đói bụng, ông và cháu còn cùng lấy bắp nướng, khoai nướng ra ăn. Chẳng ai nghĩ đó là những kỷ niệm đẹp đã in hình thành nỗi nhớ trong những nếp nghĩ non nớt của một đứa trẻ, nhưng khi nghe con trai nhắc, bạn biết con đã biết nhớ biết thương những kỷ niệm gia đình thiêng liêng đầu tiên.

Trong album gia đình, cậu nhóc vẫn thường nhìn ngắm những tấm hình ông bà rất lâu và thi thoảng bần thần, nói: "Lúc nào mẹ mua vé máy bay cho con ra thăm ông bà nhen, con nhớ lắm rồi đó". Chao ôi, thái độ ấy dường như có gì đó "sai sai" với một cu cậu chưa tròn 4 tuổi, thi thoảng vẫn còn tè dầm. Nhưng mà, con nít thì có bao giờ nói sai về nỗi nhớ.

Bạn còn kể vui chuyện, đôi khi ông nội ăn cơm, ăn cháo gì đó, vừa ăn xong một lúc nghe con cháu mời lại hỏi lại: "Vậy chớ tao ăn chưa?". Đám con cháu phì cười, mở cho ông xem hình trong điện thoại, chụp ông vừa ăn xong. Ông cười cười nói: "Ờ há, ăn rồi mà quên, thôi không ăn nữa", nghe thương ơi là thương. Ông nội về già như nhiều người già khác, nhớ nhớ quên quên lẫn lộn như thế nhưng nhớ rất rõ thằng cháu bé xíu ít gặp. Ông sẽ nói chính xác tháng nào nó về thăm ông, nó cao đến đâu rồi, giọng nó ngọng như thế nào. Ngược lại thằng cháu cũng nhắc đi nhắc lại hoài những nơi ông nội dẫn đi như những kỷ niệm siêu lung linh, đẹp đẽ.

***

Cô con gái nhỏ của tôi mỗi lần đi đâu xa lại nằn nì nói mẹ gọi điện thoại cho bố. Có khi, xe du lịch vừa rời thành phố chưa đầy vài chục cây số, con nằng nặc gọi bố rồi chỉ nói một câu: "Bố ơi, con nhớ bố" và rấm rứt khóc. Đó là nỗi nhớ trong veo và tinh khôi đầu tiên của con gái. Nó làm mẹ ngồi bên cạnh vừa mủi lòng muốn khóc vừa phì cười khi chứng kiến những giọt nước mắt thông thường chỉ dùng… khi ăn vạ, giờ biết biểu hiện cho nỗi nhớ. Còn bố nó, đầu dây bên kia, giọng ấm áp: "Bố cũng nhớ con lắm!". Tôi có chút thắc mắc là cả mười năm bên nhau, chưa bao giờ được nghe anh ấy nói nhớ mình câu nào. Phút giây ấy, tôi nghĩ không chừng tim anh cũng tan chảy vì con gái chứ chẳng đùa.

Tôi không thích và không đồng ý với quan niệm mà nhiều bà mẹ

trẻ cổ súy: "Con gái là người tình kiếp trước của bố". Nhưng khi chứng kiến "người ta" có thể khóc òa vì nhớ bố khi đi xa chưa được vài chục phút, thú thực tôi thấy điều ấy tựa một tình yêu thương ngọt ngào khó tả.

Vì con gái, những người cha có thể làm những điều "không giống ai". Chẳng hạn như, cầu thủ nổi tiếng David Beckham sẵn sàng để con gái cột nơ lên đầu; có người cha như chú hàng xóm nhà tôi thì ngồi im cho con gái sơn móng tay chú đỏ chét, còn bố của con gái tôi – chẳng đếm được đã làm bao nhiêu điều như vậy. Gần đây nhất là chiều thứ Bảy đi bơi, anh gần như chẳng bơi được bình thường vì mải lặn hụp khi con gái cứ thích chí reo hò: "Bố ơi, bố làm con cá đi, con cá phải hụp xuống nước chứ". Khi "người ta" có thể cưng chiều nhau cỡ vậy thì nỗi nhớ thường trực trong lòng nhau cũng là lẽ thường tình.

Trong khi đó, con gái của chị bạn tôi đi học lớp Một vài ngày về khoe mẹ tờ giấy nhỏ: Đi học lớp Một thật thích mẹ ạ. Khi nhớ mẹ con không còn ngồi khóc như ở lớp mẫu giáo nữa mà con làm thế này này…

Chao ôi, trong mảnh giấy nhỏ ấy là "Mẹ ôui con nhớ mẹ". Chỉ vài chữ thôi mà cũng sai chính tả, bôi xóa nhàu nhĩ mới tài. Con nói, con viết lâu lắm mới được chừng đó đó. Viết xong thì con hết nhớ mẹ ngay mà chỉ đợi để chiều về đưa mẹ xem. Cô nhỏ ấy từng có lúc làm dăm bảy bạn trong lớp mẫu giáo cùng ngồi khóc òa vì khi bỗng dưng đang ngồi học lại quay ra khóc nức nở. Cô giáo tìm hiểu nguyên nhân thì bạn nói: "Con khóc vì con nhớ mẹ". Lý do ấy "chính đáng" đến nỗi nguyên một đám bạn cùng khóc theo vì "con cũng nhớ mẹ".

Đôi khi tôi vẫn nghĩ, quả thực những em bé luôn là thiên thần Chúa Trời tặng cho Trái Đất. Và chỉ là nỗi nhớ thôi mà, sao đủ khiến lòng những bà mẹ tưởng đã có lúc chai cứng bởi quẩn quanh cơm áo gạo tiền, bỗng một ngày kia thấy ngậm ngùi đến thế.

Có những tình yêu ban sơ được bắt đầu từ nỗi nhớ, cứ nhẹ nhàng

và đằm thắm như thế…

Từ bàn tay mẹ

Bài hát mà những đứa nhỏ trong gia đình tôi hay cùng nhau hát là Bàn tay mẹ của nhạc sĩ Bùi Đình Thảo:"Bàn tay mẹ, bế chúng con, bàn tay mẹ, chăm chúng con. Cơm con ăn, tay mẹ nấu, nước con uống tay mẹ đun… Từ tay mẹ, con lớn khôn".

Mà, bàn tay mẹ, thực tình còn làm nhiều điều tuyệt vời hơn thế.

Mẹ tôi là con nhà nông. Lớn lên, sức khỏe mẹ yếu nên không phải bươn chải ruộng đồng như bà ngoại và các dì, các cậu. Thế nên, dì thường bảo mẹ vụng nhất nhà. Vậy mà cô gái vụng nhất nhà ấy ngày kia làm mẹ, bươn chải với đủ thứ nghề có tên lẫn không tên trong cuộc sống, với mục đích duy nhất của cuộc đời: Lo cho con bằng bè bằng bạn. Ngày mẹ còn đi làm ở Xí nghiệp giao thông 479, mỗi ngày phải đạp xe vào tận một mỏ đá cách nhà hàng chục cây số để chấm công, theo dõi công nhân. Chiều muộn lại đạp xe về nhà, vẫn nuôi đàn gà, trồng vườn rau muống, giàn mướp, giàn bầu quanh gian nhà tập thể rộng không tới 20m² và tối tối lại kèm con học bài. Mẹ vẫn kể… nụ cười trên môi. Ngày ấy con của mẹ có nước da trắng hồng, hai má phúng phính, nổi bật trong đám trẻ con khu tập thể. Dù lương mẹ chẳng nhiều nhặn gì, có bữa chỉ ăn cơm vừng, cả nhà chia nhau hai quả trứng rán. Đó là nhớ quanh năm có trứng gà để ăn, thi thoảng có gà để thịt. Rau đã sẵn trong vườn nhà, gạo, nếp, đậu, lạc bà gửi xuống sau mỗi vụ mùa… để chị em chúng tôi hầu như không có ấn tượng về thời bao cấp khó khăn.

Thời khó khăn nhất với mấy mẹ con tôi là giữa những năm 1990, khi vừa xây xong ngôi nhà ở Quang Trung lại là lúc bố đi xuất khẩu lao động nhưng làm ăn thất bát, trở về Vinh với hai bàn tay trắng. Lúc ấy mẹ tôi đã về hưu sớm vì cơ quan cũng rơi vào cảnh khó khăn, tinh giảm biên chế. Lúc này lương hưu còi cọc vài đồng, chẳng còn đất trống để mẹ trồng giàn bí giàn bầu, nuôi con gà con vịt để tăng chất lượng bữa ăn cho con. Trong hoàn cảnh ấy, mẹ tôi,

như nhiều người phụ nữ xứ Nghệ khác, giấu sự buồn phiền âu lo trong đáy mắt hoang hoải. Chú hàng xóm là người Nam Đàn, xuống Vinh lập nghiệp bằng đủ thứ nghề: bán ốc, làm kem, buôn ve chai… Chú nói với mẹ rằng "chỉ cần bác chịu làm, em chỉ cho bác cách kiếm tiền. Giàu nghèo có số, nhưng để kiếm tiền nuôi con là 'dư sức' bác ơi!"

Mẹ tôi bắt đầu nghề tay trái đầu tiên sau bao năm làm công chức là chở than tổ ong từ xưởng về đi bán, kiêm thu gom ve chai quanh xóm. Sọt than làm từ những thanh gỗ nhỏ chú hàng xóm xin ở một xưởng gỗ sau lưng chợ Vinh và đóng lại, buộc chặt sau xe đạp cho mẹ. Một vài tháng, một hai năm sau lượng khách của mẹ tăng dần. Sọt than không đủ sức chứa. Mẹ cùng bố mua một xe xích lô cỡ nhỏ để thay nhau cùng chở. Tôi vẫn nhớ như in những buổi đi học về, gặp dáng gầy của mẹ trên xe xích lô giữa đường phố Quang Trung mùa hè nắng nung, mùa đông quay quắt lạnh mà áo vẫn luôn ướt đẫm mồ hôi.

Mẹ chẳng mấy khi nhắc tôi chuyện học hành, nhưng như nhiều đứa nhỏ con nhà lao động nghèo xứ Nghệ khác, chúng tôi tự hiểu phải học vì mình mắc nợ một đời tảo tần của mẹ.

***

Mẹ của cậu bạn thân tôi vất vả hơn những bà mẹ khác khi bác bị hỏng hai mắt và là một bà mẹ đơn thân. Ngày đầu tiên đến nhà bạn, tôi ngạc nhiên khi nhìn những luống cà, luống rau xanh mướt mát trong vườn. Lại thêm gà vịt nhặt nhạnh kiếm mồi bên vườn và đàn lợn ụt ịt thỏa mãn trong chuồng chừng như vừa được ăn no. "Cậu trồng được thế này á? - Không, 'đại gia' của tớ trồng đấy." – Cậu bạn, với sự hãnh diện không hề nhỏ, âu yếm nhìn về phía mẹ mình nói.

Và dù tôi vốn được xem là đứa có khiếu văn chương từ nhỏ vẫn không thể tưởng tượng được vì sao người mẹ khiếm thị lại có thể trồng được những luống rau trái tốt bời bời thế kia. Có lần thắc mắc với cậu bạn, cậu tếu táo nói, "Ơ hay, trồng bằng tay chứ có trồng bằng mắt đâu" và phá lên cười. Kì thực, mẹ cậu biết trồng rau từ nhỏ, mấy chục năm trước, những ngày mắt chưa mờ. Giờ mắt mẹ đã mờ hầu như không còn chút thị lực nào nhưng những hàng những lối vườn nhà, những loại rau, loại cây khác nhau thì nhất định mẹ vẫn nhớ. Nhớ để trồng, để chăm những luống rau, những đàn gà, đàn lợn mà có đồng ra đồng vào nuôi con trưởng thành, khôn lớn.

Rau trong vườn luôn được mẹ bó lại cẩn thận thành từng bó nhỏ bỏ vào sọt trước nhà. Cậu bạn đi học về lại vội vã kéo sọt rau buộc ra sau xe, đạp vù ra chợ Quang Trung bán lấy tiền mua gạo, mua thức ăn. Số tiền còn lại đưa mẹ dành dụm đóng tiền học, mua sách vở, áo quần… Trong nhà toàn những thứ đồ dùng tối giản nhất có thể. Sau lần tới thăm nhà bạn, tôi về nói với mẹ : "Mẹ ạ, nhà mình nghèo mà nhà H. còn nghèo hơn cả nhà mình." Vậy mà cậu bạn vẫn luôn là học sinh giỏi cấp tỉnh, nhận nhiều học bổng vượt khó.

Cậu bạn tôi ngày ấy giờ là một trong những đại úy trẻ nhất quân khu IV. Vườn nhà bạn vẫn nhiều rau xanh quả ngọt mẹ bạn trồng, không còn mang ra chợ mà để con cháu có thực phẩm sạch, không phải âu lo về thuốc trừ sâu, hóa chất mà ngon miệng hơn với mâm cơm của mẹ.

***

Bạn kể, đêm qua khó ngủ sau khi ngồi sắp những thứ mẹ gửi từ Quỳnh Lưu vào. Chỉ là những thứ rau củ quả vườn nhà cũng đủ để bạn hình dung dáng cha tất tả trèo hái dừa, cần mẫn ngồi đẽo hết buồng dừa này đến buồng dừa khác để chọn ra những trái vừa nhất, dành gửi cho con. Những trái dừa do tay cha gọt đẽo luôn cẩn thận và đẹp đẽ. Từ bé tí bạn đã thích loại trái cây ngọt lành này, một phần cũng vì cha "chế biến" quá ngon. Ly nước dừa ngọt lịm cha làm cho mấy chị em bao giờ cũng có cả những sợi dừa được nạo dài dài như sợi miến… Nhìn hộp thịt gà sắp khéo, bạn hình dung dáng cha lúi húi làm thịt mấy con gà, giội rửa từng li từng tí thật cẩn thận và sạch sẽ, cắt vừa phải rồi xếp vào từng hộp, từng hộp. Cha làm như vậy là để con không phải mất nhiều thời gian, không phải vật lộn với dao thớt phức tạp trước khi cất thịt gà vào tủ lạnh…

Những bó rau nhỏ nhỏ nhắc nhớ dáng mẹ lom khom hái từng nắm rau trong vườn, sao cho con đủ ăn trong mấy ngày vì "rau nhà ta xấu xấu nhưng mà hấn[1] lành con ạ". Rồi mẹ tất bật rang rang, giã giã cả hũ to muối vừng, vì mẹ nhớ hồi xưa ở nhà con thích ăn cơm với muối vừng... Có khi mẹ phải vặn mình cho đỡ mỏi vì ngồi lâu. Bằng ấy thôi mà khiến bạn rưng rưng khi hình dung cha và mẹ sau những ngày làm lụng trên cánh đồng, tối tối lại vừa cùng nhau ngồi coi ti vi vừa nói đi nói lại đủ thứ chuyện về những đứa con, vừa bóc từng củ lạc để dành gửi cho con. Không biết hai ông bà bóc mất mấy đêm mà gửi cho con nhiều lạc như thế nữa.

Cô bạn khác, dân Con Cuông ra Hà Nội đã hơn hai chục năm. Thi thoảng facebook bạn vẫn khoe hình bầy heo mọi mẹ chăm. Phần để đón con đón cháu về nhà mổ heo ăn. Phần dành cấp đông tủ lạnh để gói ghém ép con mang đi ăn dần. Ở Hà Nội bao năm nhà vẫn thơm mật ong Chi Khê. Mật ấy, bố phải lần vào tận sâu trong rừng, theo đoàn đi bắt ong mật để tự tay vắt mật khi tổ ong được lấy từ trên cây xuống. Vất vả nào kể gì, quan trọng là tất cả những gì gửi cho con cho cháu phải đảm bảo an toàn, chất lượng...

Có lần tôi đọc cuốn Hãy chăm sóc mẹ[2] – một tác phẩm của Hàn Quốc, mà khóc như mưa khi nhớ tới hình ảnh bà mẹ cần mẫn với đủ thứ rau dưa vườn nhà. Bà sẽ chọn những thứ đầu mùa mà bà cho là quý nhất, ngon nhất, nhét đầy túi mẹ túi con, lọ mọ gồng mang lên phố cho con ăn. Bà mẹ ấy giống mẹ tôi, giống nhiều bà mẹ xứ Nghệ mà tôi vẫn gặp trong những chuyến bay từ Vinh vào Sài Gòn, với đủ thứ rau trái, lạc đậu mà mồ hôi mẹ nuôi trồng gặt

hái. Bạn, tôi, cũng như nhiều đứa con ở phố vẫn luôn dặn rằng mẹ đừng có gửi chi cho cực, ở đây con mua gì cũng có... Nhưng mẹ thì vẫn luôn gửi và gửi tất cả những gì có thể gửi cho con, cho cháu.

Nghĩ về cha mẹ, có khi chỉ là chuyện liên quan những mớ rau, con cá cũng đủ ấm lòng những đứa con. Nhất là những ngày vào thu, tiết trời dịu dàng thế này, nghe ai đó hát "Mẹ già như chuối chín cây, gió lay mẹ rụng con phải mồ côi..." và luôn thấy lòng mình thắt nghẹn từ đó...

Chỉ có những người con mất mẹ mới hiểu vì sao lòng mình có thể bất thần thắt nghẹn. Là bởi những ấm áp mà mẹ tần tảo, vị tha trao cho trong đời này chẳng ai có thể làm được, và cũng chẳng có điều gì xóa nhòa đi...

Hơi ấm bàn tay

Ký ức tôi mờ nhạt. Đó có lẽ là lỗi tại trí nhớ của tôi hơi kém, khó có thể nhớ những chuyện xảy ra với mình trước 5 tuổi. 6 tuổi mẹ đã dạy tôi nấu cơm và trở thành "đầu bếp" chính trong nhà vì mẹ bận công việc. "Cơm con ăn, tay mẹ nấu, nước con uống, tay mẹ đun…" những câu hát lũ trẻ trong nhà tôi vẫn hát: không quá nhiều ấn tượng với tôi.

Mọi người sẽ thấy rất buồn cười khi tôi nhắc rằng tôi thương bàn tay mẹ bắt đầu từ mỗi tối tuốt… trứng chí[3] trên đầu tôi. Thuở nhỏ, những năm 80, con nít thường lê la bãi cát, lùm cây, đầu chụm hết vào nhau. Các ông bố bà mẹ lại bận rộn mưu sinh vất vả

không chăm sóc vệ sinh kỹ lưỡng nên đa số đều có cả tổ chí trên đầu. Những con chí nhỏ xíu bằng nửa hạt gạo nhưng cắn ngứa điên đầu. Trước khi đi ngủ mẹ thường dùng lược bí chải thật sạch. Lược bí có thể cào hết lũ chí to nhưng sót lại chí mén và trứng chí. Vì thế mẹ chưa yên tâm, khi đi ngủ còn lọ mọ rờ rẫm trên đầu tôi để lần tìm tuốt từng cái trứng chí. Thông thường, khi tôi chìm vào giấc ngủ vẫn còn lơ mơ thấy mẹ đang đưa tay luồn trong tóc rối rất dễ chịu.

Thật nhiều đêm sau này khi đi học xa nhà, lấy chồng xa nhà, và thậm chí cả khi mẹ đã mãi mãi đi xa, những đêm khó ngủ tôi vẫn thèm cảm giác bàn tay mẹ tôi luồn trong mái tóc râu ngô cũn cỡn của mình. Cảm giác dễ chịu từ bàn tay mẹ lấn lướt tất cả mọi cảm giác khác dẫn con vào một vùng bình yên với những giấc mơ an lành thật đẹp.

Khi tôi có con trai, không hiểu vì lý do gì đó mà hầu như tôi không vuốt tóc xoa đầu dẫn con vào giấc ngủ như cách mẹ tôi đã từng. Tóc con trai thì ngắn – tóc con gái thì dài – tôi nghĩ đó không phải là lý do chính. Khi có con gái, tôi vẫn có thói quen vuốt ngược những lọn tóc mai trên vầng trán "bướng" hơi dô lên của cô nhỏ. Để cái cảm giác những lọn tóc bịn rịn trong kẽ tay mình, thi thoảng níu vướng tay mình lại, như níu về những yêu thương với mẹ ngày xưa. Hình như mẹ và con gái luôn có một tình yêu khó cắt nghĩa, từ những điều rất đỗi nhỏ bé như thế.

***

Mẹ tôi rất giỏi về bấm huyệt, xoa bóp dù bà chỉ là một người phụ

nữ nhiều năm lao động chân tay. Mẹ dặn tôi mua và sưu tầm những cuốn sách dạy bấm huyệt phổ thông để tìm hiểu và bà giúp bất cứ ai khi họ nhức mỏi. Những tháng mẹ tôi nằm trong bệnh viện, có khi viện quá tải, hai, ba người nằm chung một giường nên hầu hết các bệnh nhân đều thêm phần mỏi mệt. Mẹ con tôi thuê một phòng khách kề bên bệnh viện để nghỉ ngơi cho thoải mái về đêm, qua ngày lại vào phòng bệnh tiêm truyền thuốc.

Ngoài những giờ tiêm truyền không thể vận động tay chân bình thường thì mẹ lại ngồi xoa bóp cho những bệnh nhân xung quanh. Những bà, những cô bệnh nhân phần nhiều không bệnh nặng bằng mẹ nhưng ra sức kêu nhức nơi này mỏi nơi kia để được xoa bóp miễn phí. Mẹ vui vẻ tự nguyện làm việc ấy đều đặn hơn cả những bữa cơm của mẹ khiến có lúc tôi nóng ruột cằn nhằn: "Mẹ ơi, chi mà cực vậy. Mẹ nghỉ ngơi đi chứ. Mẹ xem bệnh người ta còn không nặng bằng mẹ đâu..."

Mẹ tôi cười: "Tay mẹ làm lụng quen rồi, giờ để thừa thãi ra cả ngày buồn lắm. Làm cho vui mà lại giúp được người ta, càng vui hơn". Dù không một chút thoải mái nhưng tôi không thể có lý lẽ nào khác để ngăn mẹ. Bà phân bua: "Con xem, mẹ con mình còn có điều kiện ra nhà nghỉ nghỉ ngơi mỗi đêm, những bà ấy ở chen chúc nhau cả ngày lẫn đêm trên những chiếc giường hẹp, mỏi mệt, tội nghiệp lắm..." Mẹ luôn vậy, bà thường nghĩ cho người khác và luôn dạy con mình hãy biết đặt mình vào hoàn cảnh người khác để thương và chia sẻ.

Bàn tay ấy những ngày tháng cuối đời ngày một vàng hơn vì căn bệnh u đường mật quái ác. Bàn tay vẫn khô ráp chai sần dù mỗi ngày truyền hơn chục chai đạm, thuốc, nước biển. Đó là thời gian tôi nắm bàn tay mẹ nhiều nhất. Nắm chút hơi ấm ngày một tàn, một yếu theo từng tuần, từng ngày... và xót xa thương mình sẽ không bao giờ còn được nắm tay mẹ nữa...

***

Mẹ chồng tôi vốn là giáo viên tiểu học, bàn tay chỉ cầm phấn và làm việc nhà, về hưu mở thêm quán tạp hóa nho nhỏ trước nhà nên bàn tay rất ấm và mềm.

Kỷ niệm mà tôi nhớ nhất về bàn tay bà là những vết hằn đỏ mỗi khi bà đi tàu vào xách theo lỉnh kỉnh quà quê từ bó rau, quả trứng cho con cháu. Dù con cháu ra đón tận ga nhưng tính cẩn thận, dọc đường đi bà vẫn nâng lên hạ xuống kiểm tra có vỡ trứng hay hỏng hóc thứ gì không. Và vì thế bàn tay mẹ vẫn thường có một vết hằn

mờ mờ mỗi khi tôi gặp.

Lại có lần tôi sinh em bé, mẹ gặp tôi với bàn tay vẫn còn thơm mùi… rượu bách nhật. Khi tôi hít hà mùi thơm từ bàn tay, bà bảo, tại đợt này rét, rượu lâu ngấu, mẹ phải bóp cho nhuyễn đấy. Con gái hay con dâu sinh con bà đều tự tay làm một hũ rượu bách nhật để uống cho lưu thông máu huyết, nhanh khỏe mạnh hơn. Tôi không biết uống bia rượu, hầu hết chưa bao giờ thấy bia rượu ngon ngoại trừ "món" rượu bách nhật thơm ngọt mùi nếp cẩm mà mẹ chồng làm. Mỗi khi nhớ tới bà tôi vẫn thường nghĩ tới mùi thơm ngọt ngào nồng nàn ấy.

"Bàn tay ta làm nên tất cả" là câu thơ của thi sĩ Hoàng Trung Thông mà rất nhiều người biết. Có những điều tưởng thật nhỏ trong "tất cả" mà người mẹ làm nhưng lại có hơi ấm bền bỉ để mang theo suốt đời con gái…

Tháng năm nhớ mùi tóc mẹ

Đôi khi chỉ nhắm mắt lại tôi vẫn có thể nhớ như in ngày mẹ tôi cong lưng đạp xe qua cổng thành. Cổng thành cao và thâm u, tiếng con nít lanh lảnh réo lên đập vào bức vòm thành xây bằng đá ong dội lại nghe rất vui tai. Tôi thường gào to: "Mẹ… eee…." và bật cười khanh khách theo tiếng vọng ngay sau đó. Mái tóc mẹ buông sau lưng nước lấm một vạt áo tím. Những sợi tóc thơm mùi bồ kết, hương nhu vừa gội va vào má vào trán tôi mát lạnh, mặc kệ những trận gió Lào khắc nghiệt vừa về phố. Độ ấy, tháng Năm, đã thật xa…

Thời thiếu nữ tóc mẹ tôi dài tới hông. Sinh con, mái tóc cắt ngắn chấm eo để đỡ công chăm sóc. Con gái sinh cháu, mẹ vào chăm cháu lại cắt ngắn tóc thêm một khúc, lưng lửng quá nửa lưng để đỡ rối. Mái tóc mẹ thôi để buông sau lưng vì thằng cháu siêu quậy hay túm lấy nắm tóc bỏ vào miệng. Mẹ thường vấn thành cục bối[4] sau gáy gọn gàng.

Thời thiếu nữ, mái tóc mẹ khiến bao anh trai mới lớn chết mệt. Mẹ

kể, chẳng biết vui hay buồn, nhiều lần mẹ đạp xe đi trên đường, mái tóc buông xõa để gió trời hong khô, đám trai trẻ huýt sáo theo. Có anh còn nhanh chân đạp xe vượt lên trước mặt và ngó lơ, buông lại lời chọc ghẹo: "Sao tóc em đẹp thế mà…". Cái điều bỏ lửng sau "thế mà" ấy gắn nhiều đắng cay vất vả đời mẹ. Ngày bé, mẹ ốm đau quặt quẹo, lớn lên lại đi theo đoàn công nhân hỏa tuyến chịu dăm trận sốt rét rừng ở Lào, chịu bao nắng gió kinh hoàng nên làn da mái nắng, đôi mắt hết trong, nhan sắc nếu có chút ít bỏ đi mất. Chỉ mái tóc mềm và khỏe vẫn theo mẹ chung thủy theo tháng ngày.

Mẹ tôi không dành nhiều thời gian chăm sóc tóc. Mẹ chưa từng ra tiệm cắt tóc. Kiểu tóc cắt bằng đằng sau nên khá đơn giản. Tóc cứ dài ra, hàng xóm hoặc cô em khéo tay sẽ bấm một đường thật thẳng. Vậy là xong. Và mẹ luôn hài lòng với kiểu đơn giản nhất ấy. Lúc bối, lúc xõa, chỉ vài dịp hiếm hoi lên sân khấu khối xóm đọc thơ, ca hát với chị em phụ nữ, mẹ mới thắt bím gọn gàng vắt qua bên vai.

Mái tóc mẹ rất ít khi gội dầu gội. Người vẫn thích bồ kết hương nhu hoặc đôi khi có thêm dăm củ sả của bà bán rau ngoài chợ Vinh bán lại với giá rất rẻ vào cuối ngày. Cũng có khi cây chanh trên lan can tươi tốt, mẹ cắt lấy vài nhánh gội đầu, hương thơm xao xuyến cả căn nhà nhỏ. Mẹ giữ thói quen ấy cả khi vào Sài Gòn những mùa nắng nóng. Những "bài" lá hoa kết hợp của mẹ được áp dụng triệt để cho đám cháu nhỏ để tắm gội, trị rôm sảy hiệu quả. Nồi nước bồ kết hương nhu tắm cho cháu xong được bà đun lại lần hai dùng cho mình. Và lũ trẻ những ngày có bà không bao giờ bị rôm sảy dù nắng nóng đến đâu chăng nữa.

Mái tóc là nét duy nhất thi thoảng mẹ nhắc tới đầy tự hào về chính mình, dù rằng chưa bao giờ bà dùng từ "nhan sắc" để dạy hay chỉ là nói chuyện với con gái. Mẹ luôn dạy, cái nết đánh chết cái đẹp, con gái tếu táo, phải rồi, con gái mẹ không đẹp nên lo cho có cái nết thôi, mẹ chỉ con chỗ nào bán để mua?

Nhưng rồi ngày kia mẹ thôi nhắc tới chuyện mái tóc hay bất cứ thứ gì khác về mình. Đó là những tháng ngày cuối cùng của cuộc đời mẹ, tóc rụng từng nắm, khô hanh hao đầy xa xót vì bệnh nặng. Mái tóc ấy lâu lắm không có mùi bồ kết, hương nhu. Cô hàng xóm thi thoảng lại qua chải đầu tết tóc cho mẹ như dạo chị em rủ nhau lên khối sinh hoạt hội phụ nữ. Rồi có hôm, cô thở dài nói: Em cắt ngắn mái tóc đến vai nhé bác? Mẹ lặng im. "Tóc cắt ngắn đi sẽ bớt rụng, nếu có rụng cũng không thấy xót lòng vì từng nắm tóc. Đến em còn thấy xót, huống chi bác, huống chi chồng

con". Cô hàng xóm nài nỉ. Và mẹ gật đầu. Chỉ cần viện lý do đến chồng con là mẹ gật đầu...

Mái tóc như một chứng tích theo mẹ từ thời thanh xuân cho tới ngày rời cõi tạm. Mẹ có lẽ đã xa rất xa nhưng chứng tích ấy vẫn còn mãi đó, nhắm mắt lại là thoảng hương mùi bồ kết hương nhu hanh hao nắng gió tháng Năm xứ Nghệ. "Vốn liếng" mẹ để lại nhiều nhặn gì đâu, có khi chỉ là mái tóc thơm mùi cỏ nội dạo nào cũng đủ thành một vệt nhớ.

Yêu từng tấm áo manh quần

Nhiều lần dọn tủ đựng quần áo, tôi vẫn lần mở bọc len và cái áo len mẹ đang tháo dở. Bọc len mẹ mua mùa đông năm trước để đan áo len cho cháu gái sinh vào mùa đông. Áo len là áo gi-lê mẹ đan cho cháu trai cách đây vài năm, giờ đã chật. Chiếc áo nhìn còn rất mới vì Sài Gòn không có mùa đông, chỉ vài ba tuần lành lạnh cuối năm mà trẻ con thì mỗi năm một lớn. Chiếc áo vì thế chỉ dùng được vài lần. Vì tiếc len còn mới, mẹ có ý định gỡ áo len cháu trai ra để… đan khăn cho cháu gái.

Có lần tôi nói, sao mẹ mất công quá. Mẹ dành thời gian đó mà nghỉ ngơi chứ. Cái áo, cái khăn không quá đắt. Tụi con giờ có khó khăn quá như thời bao cấp nữa đâu mà… Mẹ thủng thẳng trả lời: "Kệ chứ, những thứ bà làm ra mà cháu thích thì ý nghĩa hơn nhiều". Và khi đan xong một món đồ gì đó cho tụi nhỏ, bà thường hỏi: "Đốm ơi, thích không?" Thằng nhỏ giọng vẫn còn ngọng nghịu, kéo dài: "Thíchhhhh". Chỉ cần vậy là cả hai bà cháu cùng vui vẻ cười tít mắt.

Dạo bé, tôi vẫn thường được mẹ đan áo len, khăn len cho tôi mỗi độ đông về. Mẹ được mọi người gọi đùa là "nông dân giữa phố" khi bà làm công việc bán than tổ ong nuôi con ăn học. Công việc vất vả, từ tờ mờ sáng, mẹ dậy đi lấy than từ xưởng và bán cho những hàng ăn dọc phố, trở về nhà khi trời đã sâm sẩm tối. Việc bốc than khiến bàn tay mẹ chai sần. Mẹ làm những công việc nội trợ không khéo mà xốc vác, nhanh nhẩu như cánh đàn ông. Nhưng khi mẹ đan len, những đường đan mềm mại hiện ra khi tay mẹ uyển chuyển như một vũ công chuyên nghiệp. Và khi sản phẩm hoàn thành thì những mảng màu phối hợp hài hòa, sinh động như một tác phẩm hội họa. Công việc ấy khiến tôi vẫn luôn nghĩ có chất nghệ sĩ và nữ tính trong mẹ chứ không phải thô ráp như mọi người nhìn thấy.

Áo len tôi mặc thường được người này người kia khen lạ, đẹp. Và

dĩ nhiên tôi rất tự hào vì cái áo không đụng hàng do mẹ đan. Tôi mặc chiếc áo len suốt mấy năm cấp hai. Từ khi nó còn dài quá mông cho tới khi ngắn cũn cỡn gần ngang rốn. Chiếc áo len có hàng cúc nhiều màu phía trước. Đôi khi vội đi học tôi vụng về cài lệch, mẹ phải kéo lại tỉ mẩn gỡ ra cài lại. Giọng bà có chút trách móc nhưng rất ấm: "Này con gái, nhớ nhé, ra đường đừng để áo quần xộc xệch".

Sáng nay chạm tay vào kỷ niệm. Chiếc áo bà đan cho cháu gái chưa xong. Cuộn len, kim đan, áo len còn thiếu phần ống tay vẫn đó. Bà đã thành người thiên cổ. Lòng lại chơi vơi nhớ về một ngày mùa đông tê tái lạnh và giọng mẹ rất ấm.

***

Câu chuyện về chiếc quần thời thơ bé của tôi không có nhiều ý nghĩa đến vậy vì tuổi lên ba chưa ý thức được gì nhiều. Nhưng sự trân quý đối với chiếc quần ấy khiến tôi luôn xúc động mỗi khi nghe mẹ nhắc đến – dù mẹ đã nhắc không dưới 10 lần. Tôi cũng đã thuộc làu câu chuyện ấy. Đó thực chất là chiếc quần đùi của bố. Bố mặc chật, mẹ cắt sửa lại và may thành quần đùi cho con. Chị mặc chật thì em mặc. Các con lớn, mặc chật thì chiếc quần có nhiệm vụ khác: nhồi vô gối cho êm. Cái vỏ gối chính là cái áo hoa mẹ mặc chật, được bà khéo léo cắt, may vuông vức lại. Thế hệ 8X của chúng tôi có lẽ nhiều người vẫn biết những chiếc gối được

may từ quần, áo cũ cắt ra và nhét đầy quần áo cũ vào làm ruột như thế. Rồi một ngày khi tôi có ý thức, vô tình móc ra chiếc gối cũ bị lãng quên trong góc tủ, móc ra chiếc quần, nghe mẹ kể lai lịch của nó. Thấy mắt mình cay cay. Mẹ tôi vẫn giữ chiếc quần cũ ấy. Mẹ chẳng bao giờ nhắc con: "Con hãy biết tiết kiệm". Nhưng những người bạn ấu thơ như chiếc gối, chiếc quần đùi nhắc mấy chị em tôi tự có ý thức ấy lúc nào không hay.

Còn có những bộ áo quần, đầm bé xíu xiu. Nó cất giữ niềm hân hoan lớn lao khi tôi biết có một sinh linh đang thành hình trong mình. Có bộ là xin lại từ bè bạn, để mặc cho bé con khi mới chào đời, cất giữ niềm mong mỏi con mình sẽ khỏe mạnh, kháu khỉnh như con của bạn. Những bộ đồ ấy vẫn nhắc vợ chồng chúng tôi rằng mình có những hạnh phúc chung thật lớn, và phải thật trân quý, gìn giữ. Mong rằng khi con cái lớn lên, chúng cũng như mẹ ngày nào, vô tình lục ra ở một góc tủ, một tấm áo, manh quần mà thấm thía được điều gì đó.

Tôi có một ô tủ kỷ niệm, nơi vẫn cất vài tấm áo cũ chẳng còn dùng tới. Và những bộ quần áo ấy, giá trị của nó dường như không chỉ là chuyện mặc!

Đôi khi đúng – sai không quan trọng

Có lần, tôi giật mình khi một chị bạn trong friend list đang khóc ròng... trên facebook.

Chị không ngủ được khi nhớ lại khoảnh khắc ngày này năm bố chị mất. Khi nhắm mắt xuôi tay, ông còn kịp chảy một giọt nước mắt muộn mằn nơi khóe mắt.

Trước đó, bố chị là một diễn viên nổi tiếng với những vai diễn để đời nhưng lại sa đà vào con đường nghiện ngập. Cuối đời, sau khi cai nghiện, ông ở trọ một mình. Ông bị tai biến mạch máu não trong quãng thời gian đó. Khi con gái phát hiện ra thì khá muộn. Những tế bào não đang dần chết hẳn. Trong những phần não ít ỏi lúc ấy ông vẫn còn ý thức thèm một miếng bánh mì chấm sữa đặc – món ăn ông thích thuở thiếu thời và thèm một điếu thuốc. Cô con gái dĩ nhiên không đồng ý. Vì bác sĩ khuyên chỉ nên cho ông uống sữa bột pha loãng. Trên facebook của mình, chị vừa khóc vừa chia sẻ rằng, sau những va vấp của ông, chị có cách nhìn nghiêm ngặt hơn và không cho phép nhiều điều ông muốn khi điều ấy không tốt cho ông.

Cái điều không tốt – mẩu bánh mì chấm sữa và một vài hơi thuốc lá ấy – lần cuối cùng bố chị xin con gái mình trở thành nỗi ám ảnh, giày vò chị khi chỉ vài tiếng sau đó ông rơi vào hôn mê sâu và ra đi không bao giờ trở lại.

Mẩu bánh mì chấm sữa và vài hơi thuốc lá dĩ nhiên chẳng thể giết chết một bệnh nhân. Dĩ nhiên càng chẳng thể giúp ông tốt hơn về sức khỏe. Nhưng chắc chắn nó sẽ giúp ông hài lòng với vài giây phút hiếm hoi còn lại của cuộc sống. Tôi tin vậy và nếu là cô con gái, tôi sẽ mủi lòng đáp ứng cho bố trong hoàn cảnh ấy. Nếu có thể lựa chọn lại, tôi tin người con gái sẽ đồng ý những mong muốn cuối của bố mình. “Chỉ một chút thôi bố nhé, bác sĩ nói thế này

không tốt cho sức khỏe của bố". Hẳn nhiên ông bố cũng vui lòng, hài lòng mà con gái cũng không phải mang sự dằn vặt về mẩu bánh mì và điếu thuốc lá suốt cả phần đời chông chênh còn lại khi không còn bố.

***

Tôi đã rơi nước mắt khi thương người con gái ấy. Đúng là có những tình huống không thể hành xử theo những rạch ròi phân định đúng – sai. Bố tôi hằng ngày vẫn đạp xích lô chở hàng trăm viên than ngang khắp những con đường thành phố Vinh. Ông vốn là cán bộ kỹ thuật của Viện Khoa học kỹ thuật Giao thông Vận tải nhưng bỏ việc đi xuất khẩu lao động và trở về... với hai bàn tay trắng. Một người thuần tính, chất phác, xuề xòa dễ gì làm ăn nổi ở xứ người.

Bố về nước trong thời điểm hai đứa con gái đang tuổi ăn tuổi lớn. Ông chấp nhận cùng mẹ bỏ hết sĩ diện đạp xích lô chở than từ xưởng về các hàng quán quen biết kiếm tiền nuôi con ăn học. "Nghề" ấy cũng đằng đẵng được 20 năm rồi.

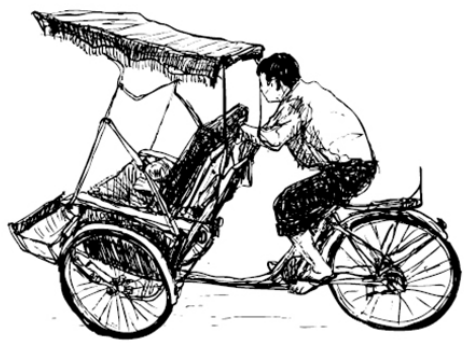

Tính bố đặc biệt nên chiếc xe xích lô chở than cũng có phần... đặc biệt. Xe được gia cố thêm một cái quạt máy để chống nóng, bạt che nắng trên đầu, lại thêm loa đài đi đến đâu lại vang vang đến đó những khúc hát bố tôi yêu thích: "Ơi con sông quê, con sông quê...". Chủ nhân chiếc xe ấy, bố tôi, đầu trần, áo may ô, da đen bóng, cười nói oang oang giữa phố như giữa đường làng mỗi khi gặp người quen. Nếu bạn tinh ý, ở thành phố Vinh không quá rộng, bạn sẽ dễ dàng nhận ra ông vì sự khác biệt ấy. Người không ưa tính bố bảo: "Nhìn bố mi như phường chèo, con gái lớn hết rồi mà không giữ ý tứ cho con". Người thương, bảo: "Bố mi khỏe hầy, nhưng nhắc bố: "Ngoài 60 rồi, đừng chủ quan với sức khỏe".

Tôi vẫn luôn dặn dò kỹ lưỡng bố chỉ làm nếu công việc đó vui và

vừa sức. Bằng không, bố cứ nghỉ đi vì con đã có thể lo cho bố được rồi. Mà quả thực, nhìn mặt bố hoan hỉ, cởi mở khi ngồi trên xích lô, gặp những khách hàng quen thuộc, không ai phủ nhận rằng ông vui với công việc ấy. Cả bố và tôi đều hiểu, nếu buộc phải thôi việc, bố sẽ bơ vơ lắm khi vào ra suốt ngày đối diện với những bức trướng, những di ảnh... Bên này ảnh vợ, bên kia ảnh mẹ, hết thảy đều chưa hết tang. Cả hai người phụ nữ ông yêu thương nhất đều bỏ ông đi trong một thời gian quá ngắn.

Chẳng biết đúng hay sai khi chưa bao giờ tôi thấy khó chịu, nóng ruột khi để bố mình với một hình ảnh mà không ít người nhìn vào thấy có phần "như phường chèo" trên phố. Tôi thậm chí thấy vui vui trong lòng khi nghe Khúc hát sông quê ngân lên từ chiếc xe than cáu bẩn mỗi dịp về thăm nhà. Và thú thực, tôi luôn thấy bố mình thật gần gũi, dễ chịu khi bố cười nói hể hả, hồn nhiên như trẻ nhỏ. Tính ông vẫn thế. Hơn 60 năm rồi. Cả đời bà nội, rồi tới mẹ không có khả năng thay đổi thì làm sao tôi có thể thay đổi. Mà thực lòng tôi chẳng muốn thay đổi nếu điều ấy có làm ngứa mắt vài người nhưng làm bố tôi vui.

Ở tuổi ngoài 60. Tuổi dốc bên kia của cuộc đời rồi. Mọi lễ nghi, phép tắc có lẽ nên dẹp bớt đi để cho niềm vui và sự hồn nhiên được trở về trong tâm hồn. Chẳng biết cách nghĩ của tôi đúng hay sai nhưng tôi vẫn tin rồi mình sẽ không phải... khóc trên facebook như người bạn của mình, chỉ vì mẩu bánh mì và điếu thuốc.

Tuổi nào mất mẹ thì đau?

Bà cụ 97 tuổi cạnh nhà tôi vừa mất, Con gái bà, ngoài 70 từng bị tai biến một lần, bị lên máu khi mất mẹ, phải đi cấp cứu. Mẹ chôn xong, con gái vẫn nằm mê man trong bệnh viện. Thi thoảng, giữa những cơn mê sảng, gương mặt bà đờ đẫn với hai hàng nước mắt chảy dài. Đám thanh niên trong xóm có đứa nông cạn, thắc mắc: "Chắc bà sốc vì ngoài 70 mới biết thế nào là mồ côi"...

Nhà tôi chung tường với nhà bà cụ. Hằng ngày thi thoảng vẫn nghe tiếng hai mẹ con trò chuyện với nhau lọt qua khe thoát khói khu bếp. Cả hai mẹ con đều ở tuổi nghễnh ngãng nên đôi khi nói với nhau mà như khó chịu, la mắng. Kỳ thực họ dành cho nhau sự quan tâm: "Bà đi ngủ đi", "Bà ăn cơm đi"... Những câu nói ngắn, cụt có vẻ hỗn, nhưng nói dài hơn, bà cụ 97 tuổi sẽ nghe lùng bùng lỗ tai mà không lọt vào tiếng nào. Đôi khi tôi vẫn nghe câu chuyện của họ mà ước, giá mình còn mẹ.

Cách đây hơn một năm, khi đi chăm mẹ nằm Viện 103, trong một buổi chiều mây xám tôi gặp một bác tầm 60 ngồi khóc rấm rứt bên hành lang phòng cấp cứu. Cách đó không xa, những đôi mắt đỏ kè, những tiếng khóc nấc... Chiếc xe cấp cứu vẫn mở cửa. Tôi đưa bác khăn giấy. Không cần tôi hỏi, bác khóc nấc: "Cháu ơi, mẹ bác bỏ bác đi rồi". Mẹ bác bị đột quỵ và đã mất khi xe trên đường tới bệnh viện.

Lúc ấy, tôi đã khóc chung với người lạ. Mới vừa buổi sáng, bác sĩ nói, mẹ tôi chỉ còn có thể sống được trên dưới 6 tháng nữa mà thôi. Tôi nói với bác rằng, bác gần gấp đôi tuổi tôi, bác được sống cùng mẹ 60 năm trong đời, đó là niềm hạnh phúc không phải ai cũng có... Cháu chỉ mong mẹ cháu sống thêm vài năm, thậm chí 1, 2 năm nữa thôi cũng được nhưng cũng không thể. Tôi còn thầm nghĩ: "Cháu còn đau hơn bác đây, cháu chỉ mới quá 30 thôi mà mẹ cháu đã sắp bỏ đi rồi".

Nhưng thực tình, lúc ấy, cả bác gái và tôi, dường như không thể đo

đếm nỗi đau của ai lớn hơn ai. Bác ấy ngậm ngùi trước khi tạm biệt: "Số phận cả cháu ạ. Thực tình, nỗi đau mất mẹ lớn lắm, lớn tới mức không ai tưởng được và không ai đong đếm được, 60 tuổi hay 30 tuổi, mất mẹ cũng đau như nhau cả thôi".

Tôi vẫn nghĩ đến cái Hà, con cô chồng tôi để dỗ dành nỗi đau của mình trong những ngày tháng cuối cùng có mẹ và cả khi mất mẹ. Cô bị ung thư bạch cầu mất năm 27 tuổi, lúc đó em Hà 3 tuổi, vẫn còn bập bẹ. Mẹ chồng tôi vẫn tự may đồ tết cho con, bộ đầu tiên mẹ may bao giờ cũng là của em Hà vì: "Tội nghiệp con bé không còn mẹ". Có miếng ăn ngon mẹ cũng nhớ ngay tới nó, dành riêng phần vì thương con bé. Không chỉ được bố mẹ tôi thương, nó còn được cô, dì, chú, bác yêu chiều. Ai cũng muốn bù đắp phần nào đó khoảng trống mẹ nó để lại quá sớm.

Con bé vô tư đón nhận những tình cảm ấy. Vào những năm 80, ở làng quê nhỏ miền Bắc đa phần nghèo khó, lũ trẻ con phần nhiều bụng ỏng đít beo, áo quần cũ kỹ. Riêng cái Hà vẫn trắng hồng trắng nõn, áo quần xúng xính vì được nhiều người chia sẻ. Chỉ khi nó lớn lên, càng hiểu đời đôi mắt nó càng đượm buồn. Ngày lấy chồng, đứng trước mộ mẹ, nó khóc như mưa. Ngày sinh con nó khóc đến mức mắt chín mọng như quả nhót. Đó là những lúc nó đớn đau nhất khi thiếu mẹ. Và giờ, khi đã là mẹ của ba đứa con gái, khi nói với tôi: "Em chỉ mong trời cho mình sức khỏe sống tới 50 tuổi thôi, để được ở bên con những lúc nó ốm đau, cưới chồng, sinh nở..." con bé lại khóc. Nỗi đau mất mẹ tưởng rất mờ trong ký ức một đứa nhỏ 3 tuổi thực ra là một vết thương hằn in không bao giờ lành trong trái tim nó.

Có lần, Hà nắm tay tôi nói: "Chị may mắn hơn Hà nhiều lần khi những lúc khó khăn nhất đều có mẹ. Những ngày đầu tiên đi học, ngày lấy chồng, ngày sinh con... Những chuyện tưởng thường tình với mọi cô gái thực ra là một hạnh phúc vô cùng lớn lao. Trong khi đó, mẹ mất khi Hà còn nhỏ xíu, Hà sẽ vui vẻ đánh đổi tất cả để một lần có mẹ trong những khoảnh khắc ấy nhưng không bao giờ có được..."

Những lần nhớ mẹ quá, tôi ngồi đọc lại Bông hồng cài áo của thiền sư Thích Nhất Hạnh trong những cơn mưa cuối mùa vồn vã. Lòng lại thấy quạnh quẽ hơn khi trước đây không một lần nhìn thật lâu và nói với mẹ rằng: "Mẹ ơi, mẹ có biết hay không? – Biết gì? – Biết là con yêu mẹ không?". Có thể ở thế hệ 8X trở về trước, đó không phải là cách thể hiện tình yêu thương mẹ phổ biến nhưng quả thực nếu một lần nói với mẹ điều ấy, có thể tôi đã có sự an ủi hơn phần nào...

Những khoảnh khắc ngọt hơn cà rem

Buổi sáng nhìn thấy khoảnh khắc bên facebook nhà chị bạn, mẹ và con ngồi cười tươi trước tấm chăn con công đỏ nhức mắt, bỗng nhớ tới khoảnh khắc tôi và mẹ cũng từng đứng trước một tấm chăn con công xanh lè xanh lét.

Đó là khi nhà còn ở tập thể, rộng đâu khoảng 10m². Bố đi xuất khẩu lao động, những năm đầu còn phải trả tiền nợ nần, làm ăn khó khăn nên bẵng đi hai, ba năm không tin tức. Ngày đó không internet, không điện thoại di động, cả xóm chỉ có nhà bác giám đốc có điện thoại bàn, việc liên lạc không hề dễ như bây giờ.

Ngày kia, một chú từ Đức về thăm quê, tìm tới nhà, mua cho bịch kẹo trái cây và kêu hai mẹ con ra sân chụp tấm hình để chú đưa qua cho bố biết mẹ con vẫn khỏe. Nhà chật chội, đầy đồ đạc nên ra sân chụp đẹp hơn, lại có cái xe máy (của chú) chụp hình sẽ đẹp – là chú ấy nói vậy. Nhưng rồi ra sân cũng chẳng có góc nào khá hơn. Trẻ con, người lớn xúm quanh, vì ai cũng thấy lạ khi tự dưng có người lạ kéo ra chụp ảnh. Cái góc đẹp nhất thì dính ngay cửa nhà bếp tập thể treo đầy nồi niêu xoong chảo, tối om om. Và thế là, a lê hấp, chiếc chăn con công được đem ra vắt lên dây phơi che cái cửa ấy lại.

Hai mẹ con chọn lấy bộ đồ tươm nhất để mặc khi nghe tin có bạn bố tìm đến. Hồi đó trẻ con ăn mặc thường lôi thôi vì mẹ bận làm đủ việc không có thời gian chú ý đến váy áo cho con, nhưng khi có bạn bố tìm đến thì nhất định mẹ sẽ bắt mặc bộ nào bắt mắt, tươm tất nhất để không-làm-bố-ở-xa-xấu-hổ. Đồ thì chọn được quần này áo nọ, chứ dép thì mỗi người chỉ một đôi duy nhất, nên hai mẹ con vẫn đi dép tổ ong.

Khi người bạn của bố ra về, mẹ tôi còn cười tủm tỉm mãi. Hàng xóm nhà tập thể chung vách, hỏi dò: “Anh gửi quà hay tiền về cho

hai mẹ con mà chị vui thế?" Mẹ nói: "Chẳng gửi gì cả vì bên ấy cũng đang vất vả lắm, nhưng chỉ cần biết anh khỏe, và anh nhìn hình biết mẹ con khỏe là vui rồi".

Đôi khi tôi thấy lòng thật ngọt khi xem lại bức hình này. Cảm giác ngọt cả từ góc bếp tối mà chiếc chăn không che hết, cả từ màu xanh màu trắng của chiếc chăn cũ quen thuộc. Quen thuộc tới mức sau này tôi có dùng bao nhiêu cái chăn khác nữa vẫn nhớ nhất về cái chăn cũ kỹ tuổi thơ. Cảm giác ngọt đến từ gương mặt vẫn còn nét thanh xuân vảng vất vẻ khắc khổ của mẹ ở tuổi ngoài 30. Cảm giác ngọt từ con bé tôi gầy gò bé con con điệu đà nép bên mẹ, cầm một nhành hoa cô hàng xóm vừa rút ra từ bình bông nhà cô dúi vào cho đẹp. Và ánh mắt của một đứa nhỏ bên mẹ, bên những gì gắn bó với mình thì bạn biết đấy, bao giờ cũng nhẹ như mây trôi.

***

Tôi đã ngắm rất lâu tấm hình của bạn tôi chụp cùng con gái bên tấm chăn công mà bạn nói vẫn đang là "mốt chụp ảnh chăn công" ở Hà Nội. Bạn cũng như tôi, là những đứa trẻ 8X lớn lên trong nghèo khó, bố mẹ muốn mua một tấm chăn con công cũng phải dành dụm, tích cóp, đong đếm mãi sao cho kịp có vào mùa đông cho con đắp, hoặc chí ít là có trước Tết. Nhà ai có tấm chăn con công phơi ra trước sân vào những ngày cuối năm, cảm giác cũng ấm cúng hơn hẳn.

Mà cũng chẳng riêng việc để đắp, chăn con công còn được dùng... che nắng trong đám cưới cậu tôi. Những hoa lá cành, chim công "cứ gọi là" nhảy múa rập rình theo tiếng nhạc, theo nụ cười và ánh mắt đong đầy yêu đương của cô dâu chú rể. Chăn con công còn để mẹ trùm lên vai con cho con bớt lạnh khi ngồi học bài đêm khuya. Bà nội tôi buổi sáng ngủ dậy khi trời mờ sương, trùm tấm chăn con công ngồi bỏm bẻm nhai trầu. Tôi với bạn nói với nhau rằng cái chăn con công ấy nhắc chúng ta về thời khốn khó đầy yêu thương đấy, và vì thế gọi nó là "mốt" chẳng đủ hết ý. Nó là một phần sắc màu trong tâm hồn tụi mình rồi.

Và bạn nói, bạn sẽ cùng con gái chụp lại những khoảnh khắc "lớn lên cùng con" bên tấm chăn ấy. Bạn đã kể con nghe về chiếc chăn thần thánh một thời ấy, và may thế, con gái rất thích. Tôi tin, những khoảnh khắc ấy sau này đối với con gái bạn cũng ngọt hơn cà rem, như khoảnh khắc tôi và mẹ bên tấm chăn con công ngày nảo ngày nào trong khu tập thể cũ.

***

Có lúc tôi nhớ quay quắt tới tấm hình của mình chụp chung với bố mẹ. Có một dạo ở quê rộ lên trào lưu chụp ảnh gia đình trong studio. Cả đời bố mẹ, những người lam lũ đầu tắt mặt tối giữa phố đương nhiên chả quan tâm gì tới studio. Dạo đó, theo trào lưu, tôi cũng vào ra studio vài lần chụp những bức hình thật điệu đà, kiểu cách. Tuyệt nhiên không có một tấm hình gia đình theo phong trào nào.

Tôi có một anh bạn làm phóng viên, thường kè kè máy ảnh. Và một lần anh tình cờ cầm máy ảnh qua nhà tôi, ngay khi cành đào Tết đang rộ nở đã chụp giùm một bức ảnh. Bức ảnh ấy có cả bố, mẹ và con vì cũng chỉ rất tình cờ đó là lúc đang rỗi rãi ngồi uống trà. Ngày tết nên không ai bận bịu gì. Tôi không bao giờ nghĩ đó là khoảnh khắc duy nhất của mình bên bố và mẹ được lưu giữ lại. Một cơn bạo bệnh cướp mẹ tôi đi rất nhanh. Nhanh tới mức ai nấy đều sửng sốt!

Một đêm khuya thật khuya tôi bỗng nhớ tới tấm hình bên hoa đào năm nào, bật dậy cuống cuồng đi tìm nó. Trong những cuốn album lớn bé không có. Tôi ngờ rằng nó nằm ở một cuốn sách nào đó. Tôi thường có thói quen rất dở hơi là thi thoảng đang đọc sách lại có hứng ngắm hình. Và ắt hẳn đã lơ đễnh gập nó vào trang sách nào đó. Nhưng là trang sách nào trong cả ngàn cuốn sách của mình thì tôi bó tay. Mọi sự cố gắng đều trở nên vô vọng. Tôi khóc òa vì tấm hình duy nhất ấy. Tôi trách mình trăm lần nghìn lần vì sao không chụp lấy vài chục vài trăm tấm hình cùng bố mẹ để đến mức phải khóc òa vì một tấm hình duy nhất bị đánh mất? Trong

khi đó, có những chuyến đi du lịch, chỉ cần một góc phố đẹp cũng có thể hết đứng rồi ngồi làm dáng chụp cả chục bức hình.

Một lần xếp những cuốn sách cũ không còn đọc nữa để gửi từ thiện cho trẻ nghèo, tôi lần mở từng trang sách. Và bất thình lình tấm hình ngày xưa xuất hiện. Tôi khóc òa khi nhìn thấy nó, vì mừng, vì thương cái khoảnh khắc duy nhất ấy vô cùng.

Có những khoảnh khắc không chỉ là khoảnh khắc…

Món quà vô giá

Ấn tượng đầu tiên của tôi về bố chồng là một ông bố nghiêm nghị và kỹ tính. Nghiêm, thì rõ rồi, bố chồng tôi từng sống trong quân ngũ hơn 40 năm. Kỹ tính – đó là điều tôi được "thổi" vào tai từ những bà, những dì người miền Trung quê tôi (vốn được đánh giá là dễ tính) về những người đàn ông con trưởng miền Bắc.

Không sao, tôi thầm nghĩ. Bây giờ chẳng còn là thời phải làm dâu. Bố nghiêm nghị, khó tính nhưng lại cách cả mấy nghìn cây số, có ảnh hưởng gì tới mình đâu cơ chứ. Quan trọng là ông chồng không khó tính là được rồi. Chồng cũng thông cảm với vợ, anh nói: "Năm thì mười họa gặp bố một lần, nhịn bố một chút, ông nóng tính ai cũng sợ chứ chẳng riêng em."

Chuyện chỉ đáng kể khi tôi sinh cu Đốm. Thấy tôi phơi đầu đi giữa nắng, bố bảo: "Vào ngay, đẻ không kiêng, mai mốt chưa già đã đau vật đầu ra như mẹ mày đấy". Mẹ chồng tôi bị chứng rối loạn tiền đình, dăm bữa nửa tháng lại bị chứng đau đầu hành hạ, chẳng biết có liên quan gì do "đẻ không kiêng" không.

Đến giai đoạn cu Đốm lớn một chút mới là vấn đề. Thằng bé có chứng cứ ăn cơm là phải mở quảng cáo để dụ đút từng thìa. Bố chồng vào thăm cháu, bực ra mặt. Ông cho rằng, cho cháu ăn mà mở quảng cáo là tập hư cho nó, thói quen ấy chẳng tốt lành gì, chỉ tổ làm hại thằng bé ăn không thấy ngon, dễ đau bao tử, lại toét mắt ra… Nó không chịu ăn thì phải xem vì sao, có khi là do món ăn nấu không phù hợp… "Đơn giản vậy mà không biết thì làm mẹ kiểu gì?". Khi ông hỏi câu ấy, tôi muốn gào lên rằng: "Vâng bố ơi, ai cũng biết, con cũng biết, nhưng thằng bé không biết. Nó không chịu há miệng ăn thì chỉ khổ nó, khổ con chứ khổ gì ai?". Nhưng, vì chồng, tôi lại nhịn bố, im lặng chực muốn khóc.

Nặng lời và áp đặt, đó là những cá tính không hay của bố chồng mà tôi chỉ có thể hoặc nghe tai này bỏ qua tai kia, nín nhịn, hoặc tìm cách lẻn đi nơi nào cho khuất mắt ông mà rấm rứt khóc thì

mới thấy mình không bị dồn nén, khổ sở. Có lúc tôi tính phản kháng vì nghĩ, bố mẹ tôi nuôi con hàng chục năm vất vả, là những người lao động chân tay lem luốc nhưng chẳng bao giờ nặng lời và áp đặt con mức ấy, vậy cớ gì tôi phải chịu đựng? Con cái tôi sẽ lớn lên như thế nào khi thấy mẹ mình và ông nội cứ va nhau "chanh chách" như thế?...

Đó là chuyện vài năm trước, giờ thì cu Đốm đã lớn, tôi chẳng còn vật vã với việc dỗ con ăn, bố cũng chẳng có nhiều sức khỏe để vào ra thăm con cháu thường xuyên như trước. Căng thẳng giữa tôi và bố dần mất từ lúc nào. Lần vào gần đây, bố "để quên" bộ áo mưa "xịn" của ông trong hộc tủ. Bộ áo mưa còn rất mới, đầy đủ quần – áo riêng rẽ mà ở Sài Gòn ít khi thấy. Về tới quê, bố chồng điện thoại nhắc, bộ áo mưa ấy dày dặn mặc vào chở con đi học cho khỏi ướt, khỏi lạnh. Mấy áo mưa mỏng manh con mặc trong ấy che được tí nước chứ có cản được gió đâu, không cẩn thận lại ốm lăn đùng ra thì khổ thân... Hóa ra bố không quên, bố cố tình để lại bộ áo mưa mà ông rất thích.

Bố vẫn thế, vẫn nói chuyện có vẻ khó nghe, nhưng tôi thì đã khác. Năm dài tháng rộng đủ cho tôi nhận ra những tình thương sau câu chữ gay gắt ấy khiến mình có thể mềm lòng muốn khóc.

***

Lần đi sinh con ở bệnh viên, tôi không khỏi ngạc nhiên trước hoàn cảnh một chị sản phụ cùng phòng. Chị nằm ở trong góc. Bên cạnh chị là người đàn ông ngoài 70. Nhìn cách ông chăm bẵm hai mẹ con chị, thoạt đầu nhiều người không hiểu... tưởng chồng chăm vợ đẻ. Tặc lưỡi nửa thương hại, nửa cảm thông: "Bác già cả rồi mới có con mọn, cũng mệt nhỉ?"

“Ồ không, tôi là ông thằng bé” – ông nói. Lại tiếp tục nhầm nhọt là ông ngoại. Vì chắc cú chỉ ông ngoại mới chịu khó đến cả những việc đỡ con vào toilet rồi lại quay ra ẵm cháu. Hết đút cháo cho con lại cho cháu bú sữa. Những lúc rảnh rỗi, chị và ông trò chuyện với nhau những điều vui vui. Chị sản phụ cười, nụ cười đôi khi mang cả những nếp nhăn vì những cơn đau sau vượt cạn.

“Chồng đi công tác nước ngoài chưa về kịp, bố mẹ đẻ ngoài Bắc cũng chưa vào kịp. Con ở với gia đình tôi thì dĩ nhiên con dâu cũng như con gái trong nhà, phân biệt chi chuyện con dâu hay con đẻ. Bà nhà tôi mắc cái chứng sợ máu, mà vào khoa sản chỉ một vệt máu khô nhỏ nhỏ thôi bà ấy hoa mắt chóng mặt hết lên rồi. Tôi không chăm con thì ai chăm?” câu ấy, tôi nghe ông nói đi nói lại dăm bận với những người thắc mắc – hầu như ai vào phòng cũng thắc mắc chuyện bố chồng đi chăm con dâu đẻ như một sự lạ trong khi với ông, điều ấy hết sức bình thường.

Chị con dâu kể, ngày chị vượt cả nghìn cây số vào làm dâu nhà anh, điều chị lo ngại nhất là không biết có thể trở thành nàng dâu tốt không. Vì đó cũng là lần đầu tiên chị gặp bố mẹ anh. Nhưng bố anh nói rằng: “Khi con bước chân vào nhà, là bố mẹ có thêm một

người con, con có thêm bố và mẹ. Mà tình cảm và trách nhiệm giữa cha mẹ và con cái thì con biết rồi đấy. Trước tới giờ con đối xử với bố mẹ của con thế nào, hãy đối xử chúng ta như vậy. Ngược lại, bố mẹ cũng coi như con cái trong nhà. Cho yêu thương, nhận yêu thương. Trao trân trọng, nhận trân trọng. Chỉ đơn giản vậy thôi".

Và chỉ đơn giản vậy thôi, họ chưa bao giờ phải phiền hà bất cứ điều gì về nhau.

***

H. M, chị bạn tôi tiếp xúc bố chồng trong hoàn cảnh tréo ngoe. Bố chồng hơn tuổi con dâu tương lai 10 tuổi, gọi anh không thể được, mà gọi bác thì cũng ngại miệng. Đi làm gặp nhiều người gấp rưỡi tuổi "ông cụ" còn gọi anh xoen xoét kia mà. Chị M. đã qua một lần đò, con gái 10 tuổi, chồng chưa cưới là "trai tân", thua chị 10 tuổi.

"Chị ngồi xuống đi, nói cho tôi nghe vì sao chị muốn lấy con trai tôi?", "Vì chúng con yêu nhau bố ạ". Lúc ấy chị không ngờ mình có thể thản nhiên gọi "bố" như thế. Chắc "ông cụ" cũng bất ngờ không kém… Ông "phỏng vấn" đến đâu, chị chia sẻ tới đó, vì đơn giản chị nghĩ năm ăn năm thua, quan trọng nhất là được sống thật với mình. Mình không thể giả lả lấy lòng nếu muốn kết nối ai đó vào một mối quan hệ gia đình nghiêm túc. Chị kể, sau buổi nói chuyện hôm ấy, chị nghĩ mình thuyết phục được "ông cụ" rồi. Ánh mắt ông cụ thôi dò xét, đã tươi vui khi chia sẻ chuyện này chuyện kia. Ông là gà trống nuôi con, chị là gà mái nuôi con, cũng ít nhiều chung nhau cảnh khổ.

Nhưng gà trống nuôi con thì khác với gà mái nuôi con. Vào ở chơi với con tới ngày thứ hai, ông bảo, nếu được: "Cô để tôi giúp cô dạy con. Cô dạy thế, hỏng con bé mất". Chị đi làm vất vả, con bé tuổi lên 10 bắt đầu ương ngạnh, cãi mẹ xoen xoét. Chị chịu không được la lối lại. Có khi chị stress quá, gọi nó là "nghiệp chướng", mắt nó vẫn thao láo như mắt ếch. Nhà chỉ hai mẹ con nói chuyện qua lại mà có khi hàng xóm cũng nhức đầu. Chị nhẫn nhịn nói: "Vâng, bố dạy giúp con". Nói thế, nhưng chị nghĩ, chắc ông cụ cũng sớm bó tay chịu thua thôi, tưởng dễ.

Ai dè, ông cụ chẳng thua. Ông trả lại vé máy bay đã đặt để ở lại giúp con dâu dạy lại con riêng. Con bé đi học bằng xe buýt, về đến nhà ngồi thừ ra xoa tay lên đầu vì có vẻ chóng mặt. Ông kêu thôi đừng đi xe buýt đến lớp, nếu con thích đi xe máy cho thoải mái, hằng ngày ông chở con đi học. Mà cả đi lẫn về gần 15 cây số, đường như nêm ngang dọc. Mùa mưa lại vất vả với mưa to gió lớn,

triều cường. Chị đâm ngại, nói "Bố kệ nó, nó lớn rồi". Ông bảo: "Không được, phải chung sự vất vả với con bé mới gần nó được. Dọc đường ông trò chuyện với nó. Mấy ngày đầu nó lầm lì không nói lại, dần dà nói chút ít... Đến bây giờ thì nó với ông đã là đôi bạn thân. Con bé "nghiệp chướng" trong mắt chị năm ngoái năm nay đã được ông cụ dạy dỗ lại thành con bé rất vui vẻ, sẻ chia và lễ phép với mọi người trong nhà. Chị nhận ra đó là món nợ ân tình lớn nhất cuộc đời này mà chị may mắn có được.

Chị bạn tôi vẫn nói đùa, mỗi cô dâu may mắn bước chân vào nhà chồng đều có thể có một món quà bất ngờ và vô giá. Đó là một-ông-bố-chồng. Và điều vô giá ấy không phải ai cũng nhận ra được nếu không mang trong mình trái tim thật thà, biết yêu thương, chia sẻ.

Bạn đã bao giờ hôn bố mẹ chưa?

Khi một người bạn hỏi rằng, điều gì hài lòng nhất tôi từng làm cho bố/ mẹ? – bất chợt tôi nhớ tới cậu thanh niên da đen trũi trũi chăm mẹ bệnh. Mẹ cậu là bệnh nhân lưu lại lâu nhất. Lưu lại lâu vì trước đó bà bị tai nạn đa chấn thương, sức khỏe yếu nên bác sĩ giữ lại theo dõi sau mỗi ca phẫu thuật. Cậu nói: "Mẹ em là một chiến binh kiên cường, hai lần vào phòng mổ rồi đấy. Lần mổ tay chân, lần mổ lá lách, còn lần nữa..."

Nói đến đó cậu nhỏ cúi xuống thật gần hôn lên trán mẹ. Trong bệnh viện cậu là người duy nhất biểu lộ tình cảm như vậy. Nụ hôn của cậu dành cho mẹ khiến tôi cay mắt. Tôi chưa bao giờ hôn mẹ tôi một lần như cậu.

Cậu nói sến vậy đó nhưng nào có cách nào hơn. Mẹ thở còn muốn không ra hơi sức đâu mà nói chuyện. Nhưng chắc chắn bà nghe được, biết được cậu hôn bà mà an tâm hơn. "Khi xưa bà nói đời này chỉ có mày hôn tao. Lúc nào cũng mày tao nhưng mà bà thương em lắm". Và những ngày cuối cùng của mẹ, có lần tôi cúi xuống hôn lên má bà. Nụ hôn đầu tiên tôi dành cho mẹ, không lạ lẫm mà đầy xót xa. Mùi mồ hôi, mùi hàng chục loại thuốc đã đi vào cơ thể mẹ hòa lẫn nhau thành thứ mùi hăng hăng. Cho tới giờ, mùi hăng hăng trộn lẫn ấy vẫn như một thứ mùi nhớ ám ảnh tôi theo năm tháng.

Tôi nhớ người đàn bà trung tuổi dẫn tới thang máy bệnh viện một bà cụ đã lâm râm tóc trắng. Thang máy đã đầy. Dăm ba người phải quay ra. "Xin cho tôi lên với ba tôi, ba tôi sắp chết rồi" – Giọng bà thảng thốt. "Thang máy đầy rồi chị ơi" – Người trực thang máy khó khăn nói. "Chị ra thang bộ chịu khó leo lên nhé". "Tôi sợ không kịp, hơn nữa ba tôi ở tầng 10...", có vài người đàn ông phía ngoài vội vã lui ra nhường chỗ.

Thang máy chạy, người đàn bà trung tuổi nói: "May mà con gặp được dì, ba con mong gặp dì lần cuối". "Bằng đó năm ông ấy vẫn

mong gặp sao?" - Người đàn bà lớn tuổi vê tà áo bật khóc. Vài người trong thang máy sụt sùi theo.

Có hoàn cảnh éo le đằng sau cuộc gặp gỡ ấy là điều ai cũng thể đoán biết. Việc một cô con gái tuổi ngoại ngũ tuần sẻ chia những giây phút cuối cùng của mình để tìm về người mà ba mình mong gặp. Người ấy không phải trong gia đình mình. Tôi cứ bâng khuâng mãi về câu chuyện ấy.

Một người bạn tôi biết trên facebook có ba vừa qua đời. Anh làm một điều vô cùng khó khăn là cho phép bác sĩ mổ lấy trái tim nhân tạo trong lồng ngực ba mình. Trái tim có trị giá gần 2.000 đô la, còn đập được hơn 12 năm nữa.

Quyết định ấy không dễ dàng. Anh đã khóc khi chấp nhận điều ấy. Đơn giản vì anh hiểu ba anh là người tốt bụng, hay giúp đỡ người khác. Hẳn nhiên ba anh sẽ rất vui lòng vì mình ra đi mà trái tim mình còn hữu ích. Và anh muốn làm điều ấy chỉ vì có rất nhiều người nghèo có trái tim khuyết tật như ba anh cần sự chia sẻ ấy, vì anh muốn sự ra đi của ba mình không vô ích, cũng như hết thảy ngày ông đã sống rất có ích với anh và với nhân gian.

Có lần, anh bạn kể, đêm qua, mẹ bị nhức chân không ngủ được, lần đầu tiên anh hòa muối với nước gừng, rửa chân cho mẹ. Cảm giác lạ lẫm lắm khi nắm bàn chân nhăn nheo của mẹ. Bàn chân cứng xơ như một trái mướp già, khác hẳn bàn chân mũm mĩm của con mình mỗi đêm anh vẫn rửa xong lại áp lên má mình cưng nựng, hít hà. Cho tới khi mẹ đã bớt đau nhức, ngủ yên, anh vẫn ngồi thật lâu bên cạnh và thấy thật có lỗi khi đó là lần đầu tiên anh rửa chân cho mẹ. Chỉ là một việc thật nhỏ thôi mà khiến anh khó ngủ cả đêm.

Một cô bạn trên facebook viết về năm điều bạn muốn làm cho ba mẹ trong cuộc đời: nấu hết những món ngon bố mẹ muốn ăn, đưa bố mẹ đến nơi đẹp nhất mà mình đã qua, đưa bố mẹ đi xem phim hoặc kịch về tình mẫu tử/phụ tử để cùng nắm tay nhau và khóc, đưa bố/mẹ lên công ty (hoặc trường lớp) giới thiệu với mọi người rằng đây là người tôi thương nhất, hoặc đơn giản là một buổi sáng mai khi trời còn tinh sương sẽ đặt chuông báo thức dậy và gọi điện chỉ để nói rằng: "Con yêu bố mẹ..." Bố mẹ sẽ vừa tủm tỉm cười vừa nói: "Con bé này hôm nay bị "mát mát" làm sao đấy?" khi lần đầu nghe lời yêu từ đứa con đã sắp già đầu của mình. Nhưng hẳn nhiên, sau nụ cười tủm tỉm ấy là hạnh phúc lớn lao.

Vậy thôi mà bao năm xa ba mẹ đi học đại học, lập nghiệp, lấy

chồng… bạn cũng như tôi, chưa làm được thật đầy đủ. Thiếu chỗ nọ, khuyết chỗ kia. Bạn nói, nhất định phải cố làm cả 5 điều ấy. Tôi nói với bạn rằng, bạn may mắn còn có cơ hội để làm. Những điều nho nhỏ ấy tôi chưa kịp làm cho xong thì mẹ đã ra đi... Thời gian khắc nghiệt lắm, chẳng đợi chờ ai, và có khi những điều tưởng là bình thường trong tầm với bỗng ngày kia hóa mù khơi…

CHƯƠNG 2
DÁNG HÌNH TÌNH YÊU

Tình bạn của cô gái lớp chồi

Bạn Bống có cái nhẫn nhựa mèo Kitty bà vú mua cho. Hình như là trị giá 15.000 đồng, mua trong một hội chợ công nhân gần nhà mình. Mẹ bạn mỗi lúc rảnh rảnh vẫn hay đọc báo lá cải thấy cảnh báo cực nhiều nguy hại, nào là viêm loét tay, có khi bị hoại tử da, nhiễm trùng máu... nên kịch liệt phản đối mấy thứ đồ hơi hám "made in 'chai nơ'" này. Nhưng vì bạn thích nên bạn vẫn len lén đeo đi học, khi mẹ cằn nhằn thì bạn gỡ ra thôi.

Một hôm bạn đi học về, tâm tình với bà vú:

– Bà ơi, bạn em nói là cho bạn cái nhẫn mèo Kitty đi, không là bạn nghỉ chơi với em á.

– Rồi em có cho không?

– Không, em không cho. Bạn nói nghỉ chơi em cũng không cho.

– Đúng rồi, đồ của mình mình phải giữ chứ. – Bà vú nói.

Im im một lúc, bạn nói:

– Mà, thương bạn lắm bà ơi, bạn không có mẹ nên đâu có ai mua đồ cho đâu.

– Ủa mẹ bạn đâu?

– Mẹ bỏ bố con bạn, bạn ở với bố. Bạn kể vậy đó. Rồi em thương, em tháo nhẫn Kitty cho bạn luôn rồi. Em nói với bạn là mình tặng bạn nè, vì mình thương bạn chứ không phải vì mình sợ bạn nghỉ chơi với mình đâu á.

Mẹ bạn tình cờ nghe được, cay cay mắt không thể tả.

***

Bác Quỳnh mua tặng bạn đồng hồ Kitty hôm Tết. Đối với bạn, đó là vật báu. Bạn đeo luôn cả khi đi ngủ và chỉ tháo ra khi đi tắm vì sợ nước vô hư. Và dĩ nhiên, đề phòng mất đồng hồ, bạn đều cất giấu rất kỹ mỗi khi tháo ra. Cất rất kỹ nhưng thế nào vẫn có lúc bị ông anh siêu quậy lôi ra nghịch, bong luôn mặt mèo Kitty ra khỏi cái đồng hồ. Đồng hồ Kitty bị bong mặt bạn vẫn rất thương quý, cất rất kỹ trong ô tủ, lâu lâu nhớ nhớ lại mang ra đeo.

Hôm qua đi học về, bạn tâm sự:

– Em nói em có đồng hồ mèo Kitty cất ở nhà mà bạn không tin. Bạn nói em nói xạo á mẹ. Lúc nào mẹ dán mặt Kitty vô đồng hồ cho em đeo lên lớp nhen, để bạn hết nói em nói xạo.

– Ừ, để mẹ dán. Nhưng em đừng để bạn xin mất nha, là vì đây là quà Tết của bác Quỳnh, mình cần trân trọng.

– Dạ. Nhưng mà bạn em nói bạn không có mẹ, không có ai mua đồ cho là em thương lắm...

Có những lúc, tình bạn của một cô gái tuổi lên 5 cũng thật khiến lòng mẹ mềm như bún. Và mình hẹn bạn ấy, hôm nào gặp mẹ sẽ mua một đồng hồ Kitty để con tặng bạn nhen. Bạn cười tít mắt. Bạn thỏ thẻ nói: "Ôi mẹ ơi, bạn ấy sẽ vui lắm đó".

Giấc mơ đêm hôm qua của bạn, có lúc bật cười khanh khách. Chẳng biết có phải vì lời hẹn với đồng hồ Kitty không?

***

Bạn đi học cả ngày ở lớp, tối về, trước khi đi ngủ, sau khi lên giường, dém màn giúp bà, bạn nằm vào chỗ của mình và bắt đầu màn ca nhạc quen thuộc với câu chào mời rất hấp dẫn: "Các bạn ơi, sau đây bạn Bống sẽ hát bài Tết là Tết. Mời các bạn nghe nhen". Và sau đó, bạn sẽ lần lượt hát các bài ruột gan tâm đắc của mình. Tối nào cũng như tối nào, liên khúc gần hai mươi bài hát. Từ bài Tết là tết, tới Bắc Kim Thang cà lang bí rợ, bà ơi bà... Thi thoảng, xen giữa những bài hát, bạn lại nói: "Cảm ơn các bạn đã lắng nghe nhen, giờ mình sẽ hát bài..., các bạn nghe tiếp nhen".

Đôi khi, thấy hát một mình hoài có lẽ cũng chán, bạn đề nghị với bà vú: "Hay là bà giả vờ đóng vai các bạn, bà vỗ tay bộp bộp bộp đi bà?". Để bạn ấy vui vẻ nhanh chóng kết thúc màn trình diễn mà đi ngủ, thi thoảng bà vú lại vỗ tay bộp bộp bộp.

Hát chán, bạn sẽ lịch sự cất lời: "Ôi, hôm nay mình hát nhiều bài

quá rồi. Mình đi ngủ nhen. Chào tạm biệt các bạn".

Sau lời "chào kết" ấy bạn sẽ nằm nghiêng nghiêng người một chút, ôm lấy gối ôm chuột Minnie, vô tư đi vào giấc ngủ trẻ thơ. Chỉ một, hai phút sau, bạn đã ngủ ngon lành. Hơi thở đều đều vẫn còn thơm thơm mùi sữa. Mẹ vẫn luôn ái mộ bạn vì chỉ có con nít mới có thể vừa nói ngủ là lăn ra ngủ ngay được sau khi chào tạm biệt các bạn.

Thành thật mà nói, bạn Bống hát không hay, nhưng những thanh âm trầm bổng cuối ngày ấy luôn khiến mẹ thấy một ngày kết thúc thật nhẹ và ngọt.

Có lần, mẹ hỏi: "Ủa Bống nè, sao Bống hát cứ phải có các bạn ơi, các bạn à như thế?" Bạn ấy nói: "Là vì khi đó sắp đi ngủ, bà cúp điện rồi. Khi bà cúp điện, em tưởng tượng như thấy có các bạn xung quanh mình. Mình hát mà có các bạn nghe lại vỗ tay nữa thì vui lắm đó mẹ".

Lúc ấy mẹ bật cười, nghĩ mai mốt đi hát karaoke với bạn bè, bạn bè mình hát xong mình nhất định sẽ vỗ tay bộp bộp bộp. Cơ mà lâu quá rồi chẳng còn đi hát với bạn.

Cảm ơn con vì những điều không thể giản đơn hơn lại đáng yêu như thế.

Bống và cá rô con

Cá rô lạc mẹ là một trong những câu chuyện bạn Bống rất thích. Chuyện kể về một chú cá rô không nghe lời mẹ. Mẹ đã dặn rằng: "Cá rô con à, đừng đi chơi xa nhen, con sẽ lạc mẹ đó…" Cá rô con không nghe lời, bạn rời hồ nước nhỏ nơi hai mẹ con sinh sống và phiêu lưu trên nhiều chặng đường. Cho tới một ngày hạn hán kéo dài. Cá rô con không thể quay về gặp mẹ. Chị gió tốt bụng phải nhờ bác mây giải cứu. Bác mây hiền từ thả mưa xuống, giúp cá rô con trôi về ao cũ gặp lại mẹ yêu quý…

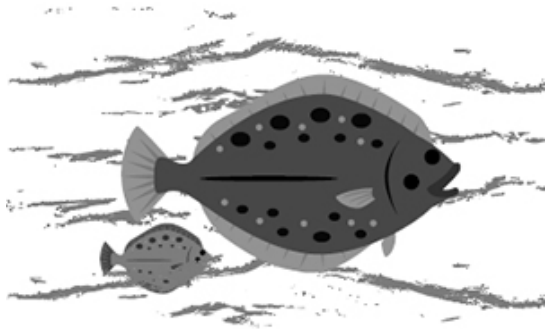

Mẹ luôn có những câu hỏi để đặt ra cho Bống sau mỗi câu chuyện:

- Cá rô con có ngoan không con?

- Dạ không

- Vì sao thế nhỉ?

- Vì bạn không nghe lời mẹ

- Không nghe lời mẹ thì bạn sẽ ra sao nhỉ?

- À, bạn sẽ lạc mẹ đấy. May mà bạn được chị gió bác mây cứu kịp…

Mẹ, Bống không giống cá rô con đâu. Bống đi đâu sẽ nắm tay mẹ đi cùng và không đi xa mẹ để khỏi lạc mẹ – có lần ra siêu thị, bạn bất chợt nhớ tới bạn cá rô con và nói với mẹ.

Ba tuổi, bạn Bống đã là người bạn nhí rất đáng yêu để có thể trò chuyện với mẹ những câu chuyện theo chủ đề như thế. Bạn có thể rút ra cho mình những kinh nghiệm nho nhỏ từ chuyện những bạn cá, bạn mèo, bạn cún…

Hôm nay mẹ vừa cho bạn ra khu resort Rock watter bay, Mũi Né. Khi dạo chơi bên bờ biển, bạn tình cờ gặp một chú cá nhỏ cỡ hai ngón tay, mắc cạn trên cát. Chắc có lẽ chú cá nhỏ đã theo sóng dạt lên mặt biển, trong một vài phút giây lơ đễnh nào đó đã không kịp trở lại với cá mẹ.

Bạn Bống đã dừng lại một lúc bên bạn cá. Rồi bạn ngước nhìn bầu trời sau cơn mưa đêm, màu đùng đục.

- Mẹ ơi, bạn cá này đi lạc mẹ. Nhưng mà vì không có bác mây, chỉ có chị gió nên không làm mưa để cứu bạn cá. Mẹ ơi, thương bạn cá quá à, bạn chết mất rồi nè, bạn không về được với mẹ nữa nè…

Gió thổi nhẹ qua. Bạn Bống thở dài sượt, mắt mênh mang buồn. Lại có cả rơm rớm nước mắt như phim Hàn Quốc.

Nỗi buồn của một cô nhỏ lần đầu tiên thương một người bạn không bao giờ có thể trở về với mẹ. Mẹ cũng thương bạn và cá con quá đỗi.

Bống của mẹ à, rồi tới một ngày con lớn, con sẽ không còn những cảm xúc thương cảm khi thấy một chú cá con dạt vào trên bãi biển. Chú cá bé nhỏ mà bờ cát thì rộng, biển càng bao la. Một chú cá nhỏ nào đáng gì để mà chú ý – nhiều người lớn có thể sẽ nghĩ vậy đó.

Nhưng chú cá nhỏ ấy và con đã cho mẹ thấy rằng khi con có những rung cảm đầu tiên với nỗi bất hạnh của một chú cá thì rồi con cũng sẽ có những sự rung cảm với con người. Khi mà ngày càng nhiều sự vô cảm xung quanh, mẹ thấy mừng vì điều bé nhỏ ấy.

Vị thần

Thi thoảng bạn Bống được mẹ đưa theo khi đưa anh Đốm đi học. Lớp học của anh Đốm có rất nhiều anh, chị đặc biệt. Đa số là chậm nói, tăng động, siêu quậy. Có một số ít các anh chị bị tự kỷ...

Các bố mẹ của các anh, chị vẫn thường ngồi bên hành lang chung cư lớp học các anh chị. Họ nói dăm ba câu chuyện giết thời gian trong một, hai tiếng chờ đón con về. Các bạn nhỏ siêu quậy có thể khiến ai đó bực mình nhưng với các bố mẹ, và cả những cô em như Bống thì không thấy phiền hà gì vì đã quen.

Một anh bạn hơn Bống tầm vài tuổi vừa bước ra khỏi cửa lớp học, đi về phía góc hành lang chung cư. Ba của anh bạn ấy là người đàn ông xăm trổ đầy hai cánh tay, đi cái xe phân khối lớn. Chú ấy không bao giờ mỉm cười khi nhìn mọi người. Dĩ nhiên, với vẻ ngoài của chú ấy mọi người đều nhìn theo với ánh mắt e ngại. Khi Bống nhìn chú ấy cười thật tươi, chú mỉm cười gật đầu đáp lại.

Hôm nay anh bạn ấy có vẻ không hài lòng việc gì đó, hậm hực và khóc rền rĩ như một con mèo lúc đói bụng. Như rất nhiều anh chị ở đây, dù 5 tuổi nhưng bạn ấy không có khả năng diễn đạt bằng ngôn ngữ ngoài vài từ đơn đơn giản. Khi tức giận thì ai mà thèm nhớ vài từ đơn vừa học ấy.

Điện thoại của ba anh bạn ấy vang vang một bài nhạc rock. Ngay khi ông bố vừa "alo" thì ông con lăn đùng ra đất xoay vòng tròn vì không thể chịu nổi. "Là vì bạn ấy muốn lấy điện thoại cho bố nghe đấy mẹ" – Bống nói. Ba bạn ấy gật đầu: "Đúng rồi, bạn ấy luôn muốn bấm điện thoại cho ba nghe".

Bạn nhỏ kia dường như hiểu điều ấy, ngưng ăn vạ khi bố bạn bế bổng lên bằng cánh tay xăm trổ rắn chắc. Bạn không thôi khóc. Bạn tựa đầu bé nhỏ vào vai ba bạn. Ba bạn xoa bàn tay gồ ghề vào lưng bạn ấy và hát vài câu hát. Và rồi một lúc, bạn im lặng, ba bạn chở bạn về nhà.

"Chú ấy có phải vị thần không mẹ?" – "Sao Bống hỏi thế?", "Vì chỉ cần xoa tay và hát hát là anh ấy im lặng ngay. Vị thần có phép màu đấy mẹ".

Ra thế, phép màu có khi chỉ nằm trong câu hát đầy yêu thương của một ông bố có vẻ ngoài bặm trợn. Mẹ thầm nghĩ và thấy lòng

mình khe khẽ xúc động. Còn Bống, Bống nói: “Chú ấy thật đáng yêu”. Có lẽ với các cô bé gái và cả các bà mẹ, chẳng dễ tan chảy bằng hình ảnh đối nghịch ấy.

Nếu nói dối làm con hạnh phúc…

Một chị bạn nhà văn kể chuyện một lần "dối" con. Con gái 7 tuổi, không biết nghe đâu đó rằng âm thầm đặt răng rụng dưới gối không cho ai biết, sáng mai ngủ dậy răng sẽ biến thành tiền, vàng. Và dĩ nhiên, cô bé tin điều đó. Cô nhỏ len lén tự giấu một "bé" răng vừa rụng xuống gối trước khi đi ngủ. Sợ quên, cô bé ghi lại trên tờ giấy kẻ ô li, đặt ở bàn bên cạnh: "Sáng mai ngủ dậy hãy thò tay xuống gối, ở đó có tiền". Mẹ là nhà văn nên thừa nhạy cảm và thừa sức tưởng tượng để hiểu ra câu chuyện. Chị lén bỏ xuống đó tờ 1.000 đồng và cất đi cái răng sữa bé tí xíu.

Con gái tỉnh dậy, mắt nhắm mắt mở nhìn thấy tờ giấy, sực nhớ ra, thò tay xuống gối. Lần này thì cả hai mắt tròn xoe vì phấn khích lạ lùng khi thấy răng đã thực sự "biến" thành tiền. Cô bé vui tíu tít cả ngày và nhiều ngày sau đó vì câu chuyện y như cổ tích.

Chắc hẳn cô bé ấy sau này lớn lên, khi những chiếc răng sữa đã bỏ cô đi từ rất lâu thì cô sẽ hiểu câu chuyện cổ tích ấy không hề có thực. Và chiếc răng sữa, tờ tiền giấy 1.000 đồng không đủ mua một mớ rau kia vẫn luôn là viên kẹo ngọt trong ấu thơ của cô nhỏ.

***

Cô bạn tôi thi thoảng vẫn đưa tấm hình bàn tay bạn bé bỏng xanh xao trong bàn tay bố vững chãi lên facebook. Nhìn bức hình ấy, không ai nghĩ đó là bàn tay một cô gái trẻ đầy sinh lực ở tuổi 20 trong bàn tay của người cha đang đối diện với tử thần. Chỉ sau khoảnh khắc trân quý ấy vài tiếng, bố bạn ra đi. Cho tới tận những lời cuối cùng, bố vẫn nói: "Con gái đừng ủy mị thế, bố không sao đâu". Khi ấy bạn tôi chỉ có thể mím chặt môi để nước mắt đừng òa vỡ…

Bạn kể, nhiều khi bạn tự hỏi, sao bố mình lại không nói thật rằng:

“Thủy ơi, bố đau quá! “Đau quá” là tiếng than rất đỗi bình thường với bất cứ bệnh nhân nào trong bệnh viện ung bướu bố điều trị. Chí ít như thế, có lẽ cô đỡ xót xa hơn là nhìn bố vẫn luôn cố gượng nụ cười tươi và nói “Bố không sao” cho tới những phút cuối. Cô sẽ có cảm giác mình được chia sẻ từng cơn đau của bố. Nhưng vì những nụ cười của bố, những câu chuyện vui ngày ấu thơ của cô bạn – trên giường bệnh bố nhắc lại rõ mồn một như thể ngày hôm qua… có lúc cô bạn cũng vui lây, cười khúc khích theo và chột dạ khi bố bất chợt quay đi để giấu một cái nhíu mày khẽ lướt qua. Và cô chỉ biết cơn đau của bố vượt quá ngưỡng cho phép khi bác sĩ quyết định chích giảm đau mà thuốc vẫn bị vô hiệu, phải chuyển sang chích morphine…

“Bố không sao đâu” – Tại sao bố lại có thể nói dối đứa con gái mà bố cưng chiều hết mực như thế. Vì thương con. Điều đơn giản ấy thì ai cũng biết. Nhưng một điều mà chỉ con gái biết, sau khi bố mất đi, cô gái ủy mị ngày xưa trở nên cứng cáp. Cô cảm thấy mình phải vượt qua mọi khó khăn, có những khó khăn nếu đến với cô trước đây chắc chắn cô sẽ không dũng cảm đối mặt. Bởi trong suy nghĩ của cô bạn bây giờ, tất cả những khó khăn gặp phải thực ra có sá gì với những tháng ngày bố kiên cường chống lại bệnh u gan với nụ cười tươi và câu nói đơn giản: “Bố không sao đâu”. Đó là hạt giống tâm hồn ý nghĩa nhất mà bố gieo lại trong cô.

***

Thi thoảng, tôi vẫn mở lại bộ phim kinh điển Cuộc sống tươi đẹp[5] để xem… vào ngày nói dối. Bởi với tôi, đó là lời nói dối ngọt ngào nhất, vĩ đại nhất mà bộ phim đã kể cho khán giả.

Phim kể về những tháng ngày sống trong nhà tù Đức quốc xã của hai bố con một cậu bé Do Thái, Guido Orefice và Joshua. Cậu nhóc dĩ nhiên không thể hiểu cặn kẽ vì sao mình phải vào tù, nhà tù man rợ thế nào… Và người bố, vì tình yêu bao la dành cho con trai bé nhỏ đã giải thích cho con bằng hình ảnh “cuộc sống tươi đẹp” trong chốn địa ngục trần gian.

Ngay từ khi bị bắt, ông bố thông minh đã biến cuộc sống tàn khốc trước mặt thành một cuộc chơi thú vị, mạo hiểm để cậu bé không bị sợ hãi, ám ảnh. Tất cả những đày ải khổ cực trong trại tập trung được Guido “biến hóa” thành những thử thách bắt buộc phải vượt qua để ghi điểm một trò chơi lớn. Phần thưởng cho trò chơi lớn là chiếc xe tăng thật, mới, đẹp – điều mà cậu con trai mơ ước.

Tấm lòng cao cả của người bố thể hiện rõ nhất khi ông hiên ngang

đi trước họng súng của quân thù để qua khu vực xử bắn nhưng vẫn tếu táo nháy mắt đùa vui với con trai như thể đang hào hứng tham gia một trong những thử thách của trò chơi. Và lúc ấy, cậu bé vẫn tin rằng cậu cần phải ngồi im như bố dặn, còn bố thì đang ghi điểm với một thử thách nào đó để lấy phần thưởng xe tăng về mừng sinh nhật mình.

Niềm vui vỡ òa khi chiếc xe tăng của đoàn quân giải phóng từ từ tiến vào sân nhà ngục. Khi mọi người đã bỏ đi hết, chỉ còn cậu bé ở lại. Cậu bé ở lại cuối cùng vì thực hiện theo lời dặn của bố: "Con chỉ được ra khi mọi người đã bỏ đi hết. Nếu con ra sớm trò chơi sẽ kết thúc, chúng ta thua cuộc" – thực chất là để bảo vệ sự an nguy cho con trai mình, không để cậu bé rơi vào tay phát xít. Cậu nhóc tin rằng chiếc xe tăng của quân giải phóng lái vào sân là phần thưởng dành cho bố con mình – người chiến thắng. Trên chiếc xe tăng thật, to, mới ấy, cậu bé cười vui mừng và kiêu hãnh khi đã chiến thắng trò chơi rất kham khổ và gặp lại mẹ mình.

Kết phim là giọng nói của cậu bé Joshua khi trưởng thành, rằng: "Đó là câu chuyện của tôi… Là câu chuyện về sự hy sinh của cha tôi… Là món quà cha đã tặng tôi…".

Bộ phim bật lên thông điệp về tình cha con: Dù trong những thời khắc đen tối nhất, cha vẫn muốn con nhìn cuộc đời đầy hy vọng. Bằng trí tưởng tượng vô bờ và tình yêu thương vô hạn, Guido đã giữ gìn nụ cười thơ ngây, tâm hồn trong sáng của con, giúp Joshua vượt qua được quãng thời gian mà sau này, khi đã trưởng thành, Joshua hiểu đó chính là thời khắc đen tối nhất của cuộc đời mình. Đối với người xem, chắc chắn sẽ có những quãng lặng đọng lại để bạn thấm thía hơn về Tình Cha từ một bộ phim xuyên suốt là những lời nói dối.

Có rất nhiều lời nói dối có ý nghĩa còn hơn cả sự thật. Tôi tin

chẳng phải "rảnh" quá mà cả thế giới lại nghĩ ra ngày "Cá tháng Tư" – ngày mà chúng ta vẫn cho phép nhau nói dối mà không mắc lỗi. Nhưng nói dối như thế nào để mang lại ý nghĩa, mang lại nụ cười, mang lại nước mắt hạnh phúc chứ không phải là những đớn đau, hờn ghét, chắc chỉ trái tim chúng ta hiểu rõ điều này hơn ai hết. Bởi giản đơn, không ai dối được trái tim mình.

Điều kỳ diệu

Chiều nay, mẹ đi làm về, cô bạn nhỏ chạy ra đón ở cửa, háo hức:

– Mẹ ơi, mẹ nhìn nè!

– Gì đấy con?

– Ôi, thật là kỳ diệu thế này mà mẹ không nhìn thấy ư mẹ ơi?

Mẹ đẩy xe vào nhà, ngoái lại nhìn em thật kỹ, nhìn từ trên xuống dưới, trước ra sau nhưng thực tình… chẳng thể phát hiện ra điều gì. "Đây ạ" – Từ bàn tay khum khum, em xòe tay hẳn ra. Trên bàn tay bé xinh mũm mĩm là cái li tí hon kích cỡ chỉ vài milimet. Ôi, quả thực, mẹ suýt té rầm vì "thật-là-kì-diệu".

"Kì diệu thật. Chưa bao giờ mẹ thấy cái li bé xíu như thế này". "Vâng ạ, con đã thấy em ấy nằm ngủ trong bụi cỏ sáng nay".

Ồ, đó không chỉ là điều kì diệu với em, đó lại là điều kì diệu hơn đối với mẹ. Nó khiến mẹ ngay lập tức nhớ tới mặt dây chuyền hình giọt nước bằng đá mã não, trong veo màu hổ phách nằm lấp ló trong vạt cỏ mẹ phát hiện ra trong một buổi sáng trực nhật từ thời tiểu học. Mẹ đã bất ngờ như thể gặp được một báu vật. Quả thực trước đó, con nhà nghèo, chưa bao giờ mẹ có một món đồ trang sức chứ đừng nói lấp lánh mướt mát như thế này. Mẹ đã khoe ngay với bà ngoại và nghe lời bà ngoại đi cọ rửa thật sạch, tìm một sợi dây xinh xinh xỏ vào đeo lên cổ. Mỗi khi ai đó khen sợi dây mẹ thực sự hãnh diện và thấy yêu quý người khen ấy như thể người ta đã thấu hiểu điều gì đó về mình.

Những cảm xúc háo hức, vui mừng khi bất chợt gặp một mặt dây đá xíu xiu ấy có lẽ cũng vui như cô bạn thân của mẹ bây giờ, khi bạn gặp một chiếc li bé tí xíu.

Mẹ là người trân quý những cảm xúc, vì thế mẹ có thể dễ dàng bỏ qua những nghi ngờ về bụi bẩn, vệ sinh trước một món đồ nằm lạc ngoài đường mà con gái thích. Có sao đâu nhỉ, có thể rửa thật sạch bằng xà phòng, ngâm chanh muối, thậm chí mẹ hoặc bà vú sẽ giúp em trụng[6] lại li bằng nước sôi. Chưa chắc những món đồ trong cửa hiệu sang trọng có thể sạch bằng sau những quy trình về sinh phức tạp của mẹ và bà vú. Quan trọng là những nụ cười của con. Và vì quan điểm này của mẹ mà trong số đồ chơi của con có em gấu đi lạc, con cá đi lạc, và hôm nay là chiếc li ngủ quên… tất cả đều đến với em tình cờ bên bụi cỏ hay trong bụi cỏ và gắn bó với em rất vui.

***

Trở lại chuyện "điều kì diệu" là chiếc li bé xíu xiu của em. Em háo hức mời mẹ ngồi uống trà và giả vờ rót trà vào cái li bé xíu ấy. Rót trà thêm vài dạo, em chủ động nói: "Em nghĩ là mẹ thích ăn sinh tố dâu phải không nè. Mẹ chờ em chút xíu nhen". Rồi như một con mèo con tha bảo bối tí hon của mình, em cắp chiếc li lại chỗ đồ chơi, lấy một vật gì đó có khả năng xoay xoay, vừa làm vừa nói: "Mẹ chờ em chút nhen, em xay sinh tố dâu cho mẹ có liền". Từ vật xoay xoay đó em vờ đổ ra li bé xíu, cẩn thận bê lại: "Mời mẹ!!". Em cười tít mắt khi nghe mẹ cảm ơn và khen dâu của em thơm quá.

Trí tưởng tượng của trẻ con thực tình là một thế giới cực kì phong phú trên cả mọi điều kì diệu mà nếu vì bận rộn, có thể những bà mẹ ông bố trẻ vô tình đánh mất cơ hội để cùng bước vào chia sẻ. Có lúc sau những bộn bề công việc, mẹ chỉ cần ngồi yên nhìn em chơi, nghe em líu lo, thi thoảng hỏi han em vài câu hỏi mở. Thế là sẽ có loạt loạt câu chuyện được em kể cho nghe bằng giọng ngọng nghịu líu lo của cô nhỏ 3 tuổi. Có lẽ thanh âm trong veo ấy còn hay ho hơn cả việc ngồi trong một vườn mát xanh lắng nghe rộn ràng tiếng chim. Và mẹ luôn cảm ơn em vì có khi chỉ một buổi chiều nhỏ như buổi chiều này, em dẫn mẹ đi từ điều kì diệu này đến điều kì diệu khác…

Mỗi đứa trẻ đều mơ cổ tích

Tôi nhớ mãi cậu chuyện về một cậu bé bị ung thư giai đoạn cuối đã kể cho nhiều người nghe rằng, cậu muốn lớn lên làm chú cảnh sát giao thông. Một ngày kia, mong ước ấy đến tai các cô chú bác sĩ, đến tai các cô chú cảnh sát giao thông. Cậu bé bất ngờ khi một sáng mai tỉnh giấc, được mặc bộ quần áo màu cam cậu mong ước. Bộ quần áo ấy do vợ của một chú cảnh sát giao thông may tặng.

Và cậu được các cô chú hướng dẫn điều lệ, được tham gia hướng dẫn người tham gia giao thông "oách" như một cảnh sát thực thụ. Cái đầu trọc lóc đã rụng hết tóc, nụ cười có phần mỏi mệt sau những đợt xạ trị không thành công vẫn luôn nở trên môi cậu cảnh sát giao thông nhí… đã khiến bao người lớn rưng rưng nước mắt.

Người lớn gọi đó là câu chuyện cổ tích giữa đời thường. Người lớn nhắc nhau rằng đã lâu thật lâu rồi chúng ta không có những chuyện cổ tích đẹp như thế. Thực tình, dù lớn hay nhỏ, được nhiều người biết hay không thì hình như những câu chuyện cổ tích như vậy vẫn luôn ở đâu đó và đứa trẻ nào cũng ít nhiều gìn giữ những câu chuyện cổ tích cho mình. Cậu bé sau đó không thể vượt qua cơn bạo bệnh nhưng tôi vẫn thấy lòng an yên khi em đã làm tròn sứ mệnh của một thiên thần, đến thế giới này để gieo lại hạt mầm niềm tin vào những điều cổ tích.

***

Tuổi thơ tôi lớn lên bên dòng sông Lam, trong một khu tập thể đa phần các hộ đều nghèo khó như nhau. Khó khăn đến mức có lúc con nít theo người lớn lên núi Quyết hốt lá thông về nhóm bếp. Nhà chỉ hai mẹ con ở với nhau, mẹ lại thường xuyên phải đi vào công trình trong Hà Tĩnh nên mới 6 tuổi tôi đã được mẹ dạy nấu bếp, và cũng chừng đó tuổi đã thành tay hốt lá thông "chuyên nghiệp". Nhà bếp bé xíu xiu mù mịt khói thông khiến tôi luôn coi việc nấu bếp là công việc nhàn tẻ, chán ngắt. Chán tới mức chỉ cần

cơm sôi cạn nước, thức ăn chín là sẽ dụi lửa tắt và tót đi chơi ngay mà không cần nghĩ gì đến gian bếp ấy nữa.

Có lần, sau trận bão, nước sông Lam dâng cao cả mét. Chợ không ai buôn bán, thức ăn khan hiếm, nhà không còn gì để ăn. Lá thông trong bếp gặp nước khói bay kìn kịt, cay xè mắt. Tôi nấu cơm xong, xào thêm nồi xơ mít. Lúc đó đã chán ngán món xơ mít tận cổ và bắt đầu nghĩ đến món cá mình yêu thích. Đến buổi cơm tối về dọn cơm thì bất ngờ nồi xơ mít biến mất và thay vào đó là nồi cá nục biển kho sả thơm nức mũi. Bữa ăn đó tôi tấm tắc chuyện trò với mẹ, khỏi phải nói mừng vui cỡ nào. Hai mẹ con nghĩ mãi không ra vì sao mà nồi xơ mít lại có thể biến thành nồi cá ngon như vậy.

“Chỉ có thể là có ông Bụt. Ông Bụt mới hiểu con muốn gì. Lúc nãy con đã rất muốn có một nồi cá” – Tôi nói với mẹ như vậy và mẹ tủm tỉm cười.

Lớn lên tôi mới biết được “ông Bụt” là chú hàng xóm. Chú Ngọc vẫn thường ghé gian bếp nhà tôi khi tôi đã chạy đi chơi để kiểm tra xem tôi đã dập tắt hết lửa chưa, phòng sơ sẩy gây hỏa hoạn. Chú cũng thường mở xem thức ăn có gì. Và khi nhìn thấy món xơ mít “chủ đạo” sau ngày bão thì chú không cầm lòng đặng, đổi ngay nồi cá biển kho qua nhà tôi. Quê chú ở vùng biển nên thường có cá nục khô dự trữ trong nhà. Đôi khi hai chú cháu vô tình nhắc lại chuyện nồi xơ mít biến mất vẫn không khỏi cay mắt vì những dư vị ngọt ngào.

***

Bạn tôi kể, dạo bé gần nhà bạn có một cây thị. Ba mẹ làm giáo viên

đi dạy cả ngày nên khi rảnh, bạn thường ra gốc thị chơi, giơ vạt áo lên và đọc câu lục bát "thần chú" Thị ơi thị rụng bị bà/ Bà để bà ngửi chứ bà không ăn.

Đọc ba hôm liền chẳng có quả thị nào rụng xuống. Có quả rụng ngay gần đó thì bị chim ăn mất một nửa. Tới hôm thứ tư thì ô hô, một bé thị xinh ơi là xinh rơi trúng phóc vạt áo. Cô bạn hí hửng nâng niu quả thị, đan cho nó một giỏ len bé xíu để cầm theo đi chơi, đặt nó lên đầu giường mỗi đêm nằm ngủ... và không quên mơ giấc mơ cô Tấm hiện ra.

Lớn lớn lên chút nữa, chú hàng xóm vẫn thường hái thị ra chợ bán kể: "Làm gì có chuyện quả thị đang phổng phao ngon lành lại rớt xuống trúng vạt áo. Đó là chú núp trong lùm cây ném xuống đấy". Cô bé con ngày đó cũng đã lớn, cười híp mắt và vẫn nhớ không nguôi về những ngày ngọt ngào vì có một quả thị "vô tình" rơi trúng áo.

Bạn bảo vừa kể chuyện cô Tấm cho cháu gái nghe, hôm nào rảnh có khi phải "dụ" con bé ra gốc thị đọc "thần chú", rồi núp trên đó ném quả thị xuống vạt áo để xem con bé có vui niềm vui trong veo, tin niềm tin trong veo như mình ngày nào không?

Mỗi đứa trẻ đều mơ cổ tích. Mà làm sao không mơ được, khi mà những câu chuyện ngọt ngào hơn mật ấy rồi sẽ cùng những cô nhỏ, cậu nhỏ lớn lên và mang theo suốt cuộc đời này.

Những cuốn sách đầu tiên

Ngày còn bé, dì Lan Anh, con chú ruột mẹ tôi ở chung nhà suốt thời gian dì học đại học. Nhà tôi ở Trung Đô, gần trường đại học dì theo học, chỉ cách tầm 2km. Dì tôi ngoài thời gian đi học, gặp gỡ một hai người bạn, còn lại là thời gian dành cho sách.

Một lần, dì cho tôi tuyển tập thơ Tố Hữu. Tập sách phải dày cỡ hai phần ba gang tay tôi lúc ấy. Và dĩ nhiên nó rất đồ sộ trong mắt tôi. Và với tư duy của một cô nhỏ tuổi lên bảy, việc được làm chủ nhiều cuốn sách lẽ dĩ nhiên oách hơn một cuốn sách rất nhiều. Với tư duy tưởng đúng đắn ấy, tôi vô tư ngồi cắt chỉ khâu giữa những phần sách và chia cuốn sách làm nhiều phần, thành những tập mỏng bằng cuốn tập đọc. Từ một tuyển tập thơ Tố Hữu, tôi có 4, 5 cuốn thơ nhỏ: Từ ấy, Gió lộng…

Mẹ tôi phát hiện ra, nói với dì. Mẹ không can thiệp vì cho rằng đó là chuyện giữa tôi và dì. Dì tôi, với đôi mắt buồn day buồn dứt, cầm cuốn sách yêu quý của mình đã bị con cháu phanh thây thành nhiều phần lên, nói: “Thu Hương biết không, mỗi cuốn sách là một người bạn của mình. Nếu cháu hiểu điều ấy, dì nghĩ cháu sẽ không bao giờ xẻ sách làm nhiều phần như thế này. Một vết đứt tay của mình còn đau, huống chi xẻ năm xẻ bảy? Nếu cháu muốn có nhiều sách hơn, dì sẽ giúp cháu dành dụm, tích lũy, và cháu sẽ có. Chứ không phải bằng cách xẻ sách ra như thế này”. Vừa nói, dì vừa tỉ mẩn khâu cuốn sách lại như cũ. Dĩ nhiên công khâu lại vất vả gấp chục lần công phá ra. Sau buổi ấy, dì nói: “Dì mỏi lưng rồi đấy”

Tôi hiểu ngay ra vấn đề sau cái nhìn đượm buồn và những câu nói của dì. Dì chưa bao giờ la mắng tôi, kể cả khi dì mang cuốn sách dì yêu quý nhất tặng tôi và nhìn thấy tôi đối xử không ra gì với nó thì dì vẫn nhắc nhở hết mức dịu dàng. Và khi tôi mới chỉ có vài cuốn sách cổ tích, thơ, truyện mà dì tặng, dì đã nhờ một người bạn đóng hộ tôi giá sách. Giá chỉ để vài cuốn sách lèo tèo nhưng đầy

dần theo năm tháng. Cảm giác giá sách từ những ngày trống trơn đến lúc khá đầy đặn rất thích. Thích hơn nữa là khi bạn nhìn vào cuốn sách nào đó bạn có thể ngay lập tức nhìn ra có một thế giới xa lạ mà mình có thể cùng khóc cùng cười trong đó. Đến giờ tôi vẫn nghĩ, nếu cô bé cậu bé nào có cảm xúc như mình ngày ấy, đó cũng là một phần hạnh phúc ấu thơ.

***

Bạn tôi đến với những cuốn sách đầu tiên khá bị động. Ba thường xuyên công tác xa nhà, mẹ đi làm sáng đi chiều về nên những ngày nghỉ học bạn sẽ bị… khóa cửa ngồi trong nhà. Chìa khóa được gửi nhà hàng xóm phòng khi cần thiết mở cửa. Đó là cách "quản lý" những cậu trai tuổi gà cồ ngỗ nghịch.

Nhà chỉ là một căn phòng rộng chưa tới hai mươi mét vuông. Căn phòng trống hầu như không có gì đáng kể ngoài giá sách phủ kín một bức tường. Và khi bắt đầu biết đọc, bạn đọc thấy tấm bảng mẹ ghi: "Cấm con nít đọc!"

Cấm thì cấm, làm sao cấm một đứa vừa biết đọc đọc những gì nó nhìn thấy? Nhất là khi đứa ấy bị nhốt ở nhà thường xuyên với vài cái ô tô nhựa mà nó đã quá tuổi chơi ô tô nhựa từ lâu. Và bạn vớ lấy những cuốn ngang tầm mắt mình: Hai vạn dặm dưới đáy biển, Dế mèn phiêu lưu ký… Những ngày bị nhốt của bạn trở nên thú vị hơn bao giờ hết. Có những cuốn đọc thú vị như Dế mèn phiêu lưu ký, bạn đọc đi đọc lại vài lần, lớp 1 đọc hiểu ít, lớp 3 đọc hiểu nhiều hơn, và cho tới tận giờ, khi đã là bố của một đứa trẻ bạn vẫn thấy những háo hức khi đọc những cuốn sách hồi bé khiến mình mê mệt.

Về sau, mẹ bật mí, vì nắm được tâm lý cu cậu hay tò mò nên mẹ mới viết tấm bảng ấy để kích thích cu cậu đọc sách. Và kết quả đúng như dự đoán, cậu con ngỗ nghịch dần thuần tính hẳn khi biến thành mọt sách.

…

Sẽ có rất nhiều câu chuyện thú vị về sách. Những cuốn sách đầu tiên, những cuốn sách của một người đặc biệt nào đó tặng bạn, hoặc có khi một người bạn thương tặng không nhân một dịp gì, chỉ nhân một ngày trở gió, nhân một ngày lá me rụng, hoa sao bay… Hết thảy chỉ là cái cớ để những người yêu sách, yêu chữ sẻ chia một chút tâm giao lòng mình. Tôi vẫn nghe nhiều người nói rằng, tiếc thời gian thuyết phục ai đó đọc sách. Bởi nếu đến với

sách, không yêu thì khó lòng ngồi lại qua năm dài tháng rộng. Và nếu yêu thì cần chi thuyết phục, tự người với sách sẽ tìm đến với nhau. Nhưng ngược lại, tôi cũng như bạn tôi hoặc rất nhiều ai đó từng bị thuyết phục đọc sách vì những câu chuyện nhỏ như dì tôi, mẹ bạn vô tư sẻ chia trong thời thơ ấu. Và vì thế, sẻ chia với nhau, tin rằng vẫn luôn làm sách và người đáng yêu hơn.

Bài học từ "cô gái" tuổi lên 3

Dạy con từ thuở lên 3.., Bà ngoại từng nhắc mẹ nhiều lần câu ca dao đó. Nhưng rồi mẹ bất ngờ nhận ra rằng, không chỉ là "dạy con", mẹ còn học được từ con, cô gái tuổi lên ba nhiều thật nhiều điều thú vị.

Này nhé, hằng ngày mẹ vẫn thấy cô gái của mẹ ngồi xem quảng cáo. Quảng cáo xen giữa các chương trình giờ vàng cứ 15, 20 phút lại chiếu lại một lần. Nhiều người lớn vẫn xem quảng cáo như là vị "khách không mời" thích chen ngang. Nhưng cô gái Bống thì luôn reo lên trong mỗi đoạn quảng cáo ngắn ngủi ấy. Quảng cáo Susu có con mèo nhảy ra, em sẽ háo hức reo mừng: "Á á á... con mèo dễ cưng quá hà"... Quảng cáo tã có em bé nhảy ngoáy mông, em sẽ bình luận: "Em giỏi ghê, em nhảy đẹp ghê". Quảng cáo xà bông rửa tay Lifebuoy, em mừng rỡ quay qua bà: "Bà ơi nhà mình cũng có xà bông này nè bà, rửa tay sạch lắm này bà, bà biết hơm bà?"... Cứ thế, em ríu rít như chim non suốt buổi tối.

Nhiều khi mẹ không hiểu nổi vì sao những đoạn quảng cáo lặp đi lặp lại có thể làm một cô nhỏ háo hức đến vậy? Phải chăng là lòng trẻ con luôn trong trẻo ban sơ, háo hức đón nhận những gì rộn rã xung quanh mình? Và vì cứ mải mê bao công chuyện mưu sinh, cuộc sống mà người lớn như mẹ không có được điều ấy. Nếu như gạt tất cả những mưu sinh tính toán hơn thiệt kia qua một bên, có thể lúc nào đó mẹ sẽ gặp lại sự trong trẻo ban sơ và tươi mới háo hức trước những gì mình quan tâm được chăng?

***

Mẹ học được từ con gái sự quan tâm yêu thương từng cái cây, cái con. Hôm qua bác Thịnh nhìn mái tóc xoăn rối bù của con, nói: "Ôi chao, nhìn cứ như chó Nhật. Thật giống lông con Bun".

Người lớn bị ví mình giống chó có khi sẽ sửng cồ đấy nhỉ? Nhưng cô gái ba tuổi thì vui ra mặt. Vì Bun là bạn chó mà cô rất yêu quý.

Ngay lập tức em hỏi: “Thiệt hông bác?” và cười toét miệng khi bác gật gật đầu. Chiều tối đó, mẹ còn thấy em lấy cái lược vừa chải tóc mình xong chải qua bộ lông xù của chó Bun. Em nói với Bun rằng: “Chải đầu nhen Bun, ra đường phải tinh tươm sạch đẹp nhen”.

Em thường rất chú ý những chú chim sẻ lạc bầy kiếm ăn một mình. Có khi em nói với mẹ bằng giọng rầu rầu rằng: “Chú chim ấy lạc mẹ đấy, rồi có tìm lại được bố mẹ không hở mẹ? Rồi tối nay chú chim ấy có biết đường về “nhà” không? Và em sẽ yên tâm hơn, suy nghĩ của em sẽ tươi vui hơn khi mẹ gật đầu chắc nịch nó: “Chắc chắn mẹ của chú chim ấy đang núp trong lùm cây nào đấy, hoặc đứng ở góc khuất nào đấy để trông nom con mình. Các bà mẹ chim cũng như mẹ vậy thôi, chẳng bao giờ rời mắt những “em bé” của mình đâu.

Không chỉ thương những con vật trước mắt em còn thương cả bạn gấu trong… trang sách. Mẹ mở sách dạy kỹ năng tránh nóng, bỏng cho em, có nhân vật bạn gấu Patu. Bạn gấu Patu không cẩn thận ăn súp nóng mà không thổi, bị bỏng miệng. Hôm sau em mở trang sách ấy, chu miệng thổi phù phù, nói với mẹ: “Để em thổi cho Patu khỏi bỏng nhen mẹ?”. Và dĩ nhiên, khi em có thể thương và xúc động trước những bạn nhỏ xa lạ như thế, em cũng rất biết thương yêu và chia sẻ với mọi người trong nhà.

Mẹ học được từ cô gái ba tuổi thật nhiều bài học khác nữa. Những bài học ấy nhắc mẹ rằng, với con chỉ cần thời gian bên con, lắng nghe và trò chuyện là đã đủ đầy yêu thương.

Bố và con gái

Bộ phim về tình cha con mà tôi thích nhất là một phim hoạt hình ngắn, không lời được phát trên YouTube: Cha và con gái (Father and Daughter) của Michaël Dudok De Wit người Hà Lan. Bộ phim từng đoạt giải phim ngắn xuất sắc tại Oscar 2000. Đây được xem là một trong những video xuất sắc về cha con, được chia sẻ nhiều nhất trên internet, khẳng định tình cảm vẹn nguyên của con gái với cha trong suốt cuộc đời.

Bắt đầu những hình ảnh đầu tiên là cha và con gái cùng đạp xe dạo chơi ra bến sông. Ở đó, cha tung con gái lên cao, ôm con thật chặt. Chỉ là hình ảnh phim và tiếng nhạc không lời du dương, tươi vui nhưng tôi vẫn cảm giác như leng keng tiếng cười của mỗi cô gái nhỏ khi chúng rổn rảng nói gì đó – có khi cũng chẳng nói gì, chỉ là bật ra những tiếng cười rất vui – bên cha mình. Tôi đã như thể soi trong từng thước phim để gặp lại tuổi thơ mình ở đó. Ngày mà một chiếc xe đạp lọc cọc bố chở con gái từ Trung Đô lên Đội Cung thăm ông chú, đi qua những cánh đồng lúa chín vàng, chấp chới những cánh cò trắng muốt. Ngày mà bố tập cho con gái đạp xe ba bánh trẻ con vòng quanh trong khu tập thể, dưới những gốc me già thi thoảng rụng trái lộp bộp. Ngày mà trong túi bố chẳng có đồng xu nào, chở con đi ra quán cóc quen thuộc, mua chịu một phong kẹo lạc cho con và bát chè xanh cho bố…

Cô bé trong phim ngày ngày, mùa này qua mùa khác, năm này qua năm khác vẫn đạp xe ra bến sông cũ, nơi cô tiễn bố đi xa, để đợi người về. Và khi đã trở thành một bà cụ già lưng còng, da nhăn nheo, "cô gái" mới phát hiện ra điều đau đớn: bố không bao giờ có thể quay về. Con thuyền ngày bố đi đã mắc chìm trong đám lau sậy mấy chục năm. Vô tình nhờ kì hạn hán kéo dài, trơ cả đáy sông lên mà cô mới biết. Cô bé ngày đó giờ đã lên lão, không khóc. Hoặc không đủ sức mà khóc. Cô nhẹ nhàng nằm vào lòng chiếc thuyền của bố. Dáng người cô cong như một mảnh trăng nhỏ những ngày đầu tháng.

Mỗi khi nhìn hình ảnh con gái nằm trong chiếc thuyền của bố, tôi lại có sự hình dung và bùi ngùi chạnh nhớ về những ngày bé thơ nằm cong queo rúc trong lòng bố. Trong những mùa đông rét mướt, đó dường như là nơi ấm áp nhất, yên ổn nhất. Đó là một trong những ký ức nếu cô con gái nào từng có được, hẳn không bao giờ quên. Và so với những thước phim "vàng" kia, thì cái ký ức tưởng chỉ rất giản đơn như việc nằm trong lòng bố từ một mùa đông nào đó có lẽ là khoảnh khắc vàng của cuộc đời.

Tôi vẫn nhớ những ngày cuối cùng của mẹ tôi trên cuộc đời. Để chống lại những cơn đau bệnh ung thư, bác sĩ phải chỉ định tiêm morphine cho bệnh nhân. Vì tác dụng của thuốc, những cơn đau diễn ra trong mê man, cả lúc thức giấc cũng cũng như lúc ngủ. Mẹ thường nằm bất động trên giường, không còn đủ sức và tâm trí để quan tâm những gì xảy ra xung quanh mình. Ông ngoại 90 tuổi đi gần 100km, từ Đô Lương xuống Vinh đến thăm mẹ trong thời điểm đó. Mẹ cố hết sức để gượng lên, kê đầu bên đùi ông. Ông ngoại xoa xoa đầu mẹ. Ông ngoại khóc, mắt mẹ ướt. Đó là khoảnh

khắc cuối cùng của mẹ và ông ngoại – bố và con gái…

Những khoảnh khắc của bố và con gái, tôi tin nó có khả năng găm chặt trong tim bất cứ cô con gái nào. Cho dù con gái có từ một đứa trẻ dăm ba tuổi, trưởng thành rồi hóa thành bà lão theo vòng quay khắc nghiệt của thời gian thì khoảnh khắc ấy vẫn luôn rất gần, rất mới. Chẳng phải thế sao mà không biết từ bao giờ có câu nói "Con gái là người yêu trong kiếp trước của bố". Người ta khỏi cần xem xét sự phi logic, phi thực tế của câu nói ấy, vẫn thấy nó thật ngọt ngào. Có lẽ bởi sự gắn kết gần gũi, thiêng liêng trong tình cảm bố và con gái dành cho nhau.

Bạn thân

Mẹ nhớ một mẩu tin ngắn dịch từ báo nước ngoài, một chú vịt con tên Bông Tuyết hằng ngày vẫn ra đón mẹ từ trạm xe bus. Mẹ của em vịt ấy là một cô nhỏ tuổi tiểu học. Cô bé lên ti vi và rất hãnh diện khi nói với mọi người rằng: "Vâng, tôi là mẹ của bé vịt:". Một mẩu tin khác lại là chú chim cánh cụt mỗi năm vẫn bơi hàng nghìn ki lô mét về thăm người đã cứu mình. Bống nói: "Nhìn chú chim ấy trông như em bé, ông bác ấy như là bố của chú chim.

Thực ra rất nhiều em bé có những lúc tưởng mình/ nhận mình là mẹ của một chú vịt, chú chim. Giống như chị Mi Mi, mẹ chị ấy kể chị ấy vừa viết một tâm thư dài thoòng, xin lỗi vịt con vì "mẹ" đi chơi lễ quá lâu nên để vịt con ở nhà rớt xuống lầu chết mất. Chị vừa viết vừa khóc. Chị Mi Mi vừa mới vào lớp 1 mấy tháng, phải đánh vật lắm mới viết được bức thư nửa trang giấy sai đầy lỗi chính tả. Đó thực sự là sự nỗ lực của chị ấy, khi mà mỗi lần mẹ chị kêu viết bài thì chị lại kêu… bị đau tay. Bức "tâm thư" thật tình, đầy nước mắt. Hẳn nhiên, vì tình cảm đẹp đẽ với chú vịt vắn số mà chị ấy mới vượt qua chính mình được như vậy.

Cô Bống có bạn thân là mèo. Mèo là cô mèo tam thể của nhà bác Thịnh. Có lần cô hỏi mẹ sao Mèo không có tên như Bun, Bống? Bun là chú chó Nhật còn Bống là tên cô ấy. Đến cả em mèo đeo nơ còn có tên Kitty cơ mà? Nhà bác Thịnh chuyển đi, để cô ấy lại trong căn nhà cũ cho đám chuột khỏi phá. Mới đây, nhà cũ bác Thịnh có khách đến thuê trọ, cô mèo mất chỗ về. Nhà mới không cho mèo bén mảng dù chỉ ở bên ngoài cổng. Bống tìm mọi cách xin mẹ bế ẵm em mèo to gần… nửa người Bống và dĩ nhiên mẹ không đồng ý. Mẹ từng thấy vài lần Bống hứng chí lên, túm đuôi mèo giật lại để… rủ mèo chơi cùng; cô gái lười ăn lại thường lén mẹ nhả cơm trong miệng ra cho mèo. Hậu quả là mẹ cứ tưởng con ăn hết bát cơm nhưng kì thực là mèo ăn hầu hết. Con còi cứ còi, mèo mập cứ mập.

Cô mèo bỗng chốc thành mèo lang thang, bụng mang dạ chửa ngay mùa hè nóng nực. Tới ngày cô đẻ, cô chạy vòng quanh nhà mình xin chỗ tá túc. Mọi người đành dùng bìa carton đặt dưới gầm ghế cho mèo mẹ sinh con ở cữ. Đó là những ngày bận rộn của cô Bống. Đi học về em gọi "meo meo meo", em thò mặt vào ngó mèo con bú mẹ và nhận xét: "Hồi em nhỏ em cũng bú mẹ như em mèo đó", em nhắc bà nhắc mẹ lấy cơm cho mèo mẹ ăn cho mèo con mau lớn, em hỏi mẹ sao mèo con không đi tắm, nóng thế em mèo có ngủ được không… Từ em út, em bỗng như thành chị lớn biết lo toan, quan tâm khi có những bé mèo.

Ngày bác Thịnh đón cô mèo và các em bé mèo về nơi ở mới, cô Bống đi học về đứng ngẩn ngơ vì buồn khi nhìn thấy gậm bàn trống trải. Và từ đó, thi thoảng cô Bống có trò bắt chước chống hai tay xuống… đi như thể bốn chân, kêu meo meo vì… em muốn làm cô mèo, em là cô mèo của mẹ.

Cô Bống có bạn thân là chó Ki hàng xóm. Ông hàng xóm người Hoa không rành tiếng Việt lắm nên rất ngại giao tiếp với mọi người. Nhưng ông hay tươi cười khi gặp em Bống đi học – đi học về, vì em hay chào hỏi. Cứ buổi sáng, ông lại dắt chó Ki ra bờ sông đi dạo, và có lúc tiện thể ông cho nó… đi vệ sinh. Có lần Bống nhìn thấy, bắt chuyện rất "duyên": "Ông ơi, ông đưa con Ki đi ị vậy mà ông không rửa "chít" cho Ki nha, đi xong không rửa thúi làng thúi xóm quá hà".

Ông cười cười... Em nhất định không buông, hỏi: "Ơ mà ông ơi, thế về nhà ông có tắm rửa cho con Ki không?". Lần này ông đành trả lời: "Có, có chứ!" – "Đúng rồi ông. Phải rửa cho Ki chứ "tay" Ki ngắn vậy sao tự Ki rửa được"... Ông hàng xóm sau bữa nói chuyện ấy hình như ngại ngùng, không để chó Ki đi vệ sinh ngoài bờ sông nữa.

Mẹ không có bạn thân hồi bé. Nếu có chăng đó là chú vịt trong gian bếp của bà mà mẹ được ngắm nhìn từ khi chúng tự mổ vỏ mà ra. Có một chú vịt, mẹ đã giúp chú ấy tách vỏ cho nhanh và vì thế chú ấy bị thọt chân. Ông ngoại giải thích, đó là do bàn chân của chú vịt không qua quá trình đạp vỏ vên bị yếu. Chú vịt là bài học đầu tiên của mẹ rằng, bao giờ cũng vậy tự lực tự cường đứng dậy sẽ vững hơn, và, khi mình nhiệt tình nhưng thiếu hiểu biết sẽ dẫn tới những điều thật nguy hại.

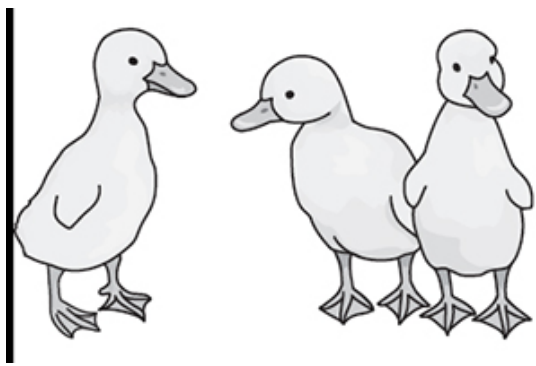

Thực ra, mẹ vẫn luôn nghĩ rằng nếu có điều kiện để cho con kết bạn với một cô mèo, chú chó hay chị vịt suốt ngày quàng quạc kêu la đều rất tốt. Con có thể học được nhiều điều từ những va chạm thực tế nhất – dù đó chỉ là va chạm với một loài vật bé nhỏ. Đó là những bài học không bao giờ tìm được ở trường mầm non của con. Phải không con gái?

Sân khấu

Sáng nay, dẫn cô gái của mẹ đi học, mẹ và con gặp các bạn nhỏ đang đứng dưới sảnh lớn của trường tập múa, chắc là tiết mục biểu diễn tổng kết năm học. Mẹ rủ bạn: "Mình dừng lại xem các bạn múa hát tí nhỉ?". Bạn lắc đầu dứt khoát, có phần bực bội: "Không, con không xem". Và rồi, bạn ngoảnh đi với đôi mắt buồn thật buồn. Đi lên cầu thang, ở khúc quanh, hình ảnh các bạn múa hát vô tình lại đập vào mắt, bạn lấy tay che mắt đi. Đó là thái độ rất lạ của bạn, sau hơn bốn năm "kết bạn" với bạn, lần đầu mẹ gặp.

Và mẹ hiểu ngay nguyên nhân từ việc các bạn được múa hát, lên sân khấu. Với một cô bé nhạy cảm, điệu đà, thích hát múa (dù hát còn ngang và ngọng), thích búp bê như bạn của mẹ, thì việc không được biểu diễn như các bạn cũng có thể là nỗi buồn lắm chứ.

Tuổi thơ của mẹ bạn chẳng bao giờ có nỗi buồn ấy, vì mẹ bạn mặc định, phải xinh mới được lên sân khấu. Mà bà ngoại của bạn thì hay nói rằng: "Ôi lớp con mình toàn xinh như công chúa, con mình nằm trong số ít tồ tẹt". Và mẹ nghĩ rằng tồ tẹt thì sao mà đi múa hát. Sân khấu phải dành cho những bạn tươi xinh.

Tuổi thơ của bạn thì khác, khi mà tất cả người lớn đều không tiếc lời khen dành cho những em bé, chẳng ai lại nói "con tồ tẹt quá" thì chuyện đa số cô bé muốn lên sân khấu biểu diễn chẳng có gì là lạ. Thậm chí còn có ông bố bỏ việc, bán nhà để ủng hộ ước mơ của con, được đứng trên sân khấu X. thi thố cơ mà.

Mẹ có suy nghĩ, có phần tiêu cực rằng, mẹ không muốn con gái mẹ đứng trên sân khấu, dính líu chuyện hát ca. Là vì, mẹ biết để vài phút đứng trên sân khấu, chưa bàn tới chuyện tỏa sáng hay không, các cô bé, cậu bé phải mất bao nhiêu là thời gian. Thậm chí các bố các mẹ cũng mất bao thời gian. Quỹ thời gian của tuổi thơ con có hạn, mà mẹ chỉ muốn dành quỹ thời gian ấy cho việc sẻ chia, yêu thương và vui chơi. Đó là lý do, không ít mẹ, vì con yêu

thích sẽ thì thầm xin cô giáo cho con mình tham gia đội văn nghệ, còn mẹ chẳng bao giờ nghĩ đến.

***

Mẹ nhớ tới câu chuyện của anh Bốp, một cậu bé dạo nhỏ bị tăng động, con của bạn mẹ. Trong mắt mẹ anh ấy, anh ấy rất "chẳng biết gì đâu" với mấy chuyện múa hát, nhạc kịch ngoài việc "siêu quậy". Đến việc học từng chữ cái với anh ấy lúc đó cũng còn khó khăn vật vã với cả hai mẹ con. Thế mà ngày kia, anh đi học về khoe mẹ:

– Con được lên sân khấu đóng kịch. Mẹ anh ấy bất ngờ suýt rơi cả bát ăn cơm.

– Con á? Con mà đóng kịch á?

– Vâng, anh ấy khẳng định chắc như đinh đóng cột.

– Thế con đóng kịch gì nào?

– Con đóng vai lính của Sơn Tinh". Anh ấy tỏ ra nghiêm trọng: "Mẹ biết không, vai diễn ấy quan trọng lắm nhé. Nhờ có quân lính mà Sơn Tinh mới chiến thắng Thủy Tinh đấy".

Mẹ anh Bốp ngay lập tức chợt hiểu vấn đề. Quả đúng y như rằng, hơn 30 bạn trong lớp anh Bốp đều được phân vai. Vai chính thì có Sơn Tinh, Thủy Tinh, công chúa Mỵ Nương. Vai phụ thì có hai phe quân lính. Tất cả đều được mang niềm vui rằng mình quan trọng, mình được lên sân khấu. Điều bé nhỏ ấy, mãi khi kể lại cho mẹ, mẹ anh Bốp vẫn không giấu được nụ cười và niềm xúc động hấp háy trong ánh mắt. Cả hai bà mẹ đều nể cô giáo vì cách giải quyết cực kì có tâm và có lý của cô như thế.

Và lúc ấy, để kéo dài niềm vui của anh Bốp, mẹ hỏi: "Bốp này, con vừa đóng kịch ở trường đúng không?". "Vâng ạ. Sao bác biết?". Anh chàng lớp 1 cười toe toét và háo hức kể lại thành tích "vai diễn lính Sơn Tinh quan trọng lắm". Tạo cho mỗi đứa trẻ có sự tự tin, có cảm hứng về bản thân mình, điều ấy quan trọng hơn rất nhiều việc đứng trên sân khấu. Và đó là điều mà mẹ học được từ cô giáo của anh Bốp.

***

Mẹ đã nói với con gái mẹ rằng: "Thực ra việc lên sân khấu cũng chẳng đặc biệt lắm đâu nhỉ. Để cuối tuần mẹ làm sân khấu, hai

anh em sẽ hát, mẹ sẽ mở nhạc thật hay. Rồi mẹ mở bài nhạc gia đình nhỏ hạnh phúc to, con múa cho bố, mẹ và các bạn gấu thỏ xem nhé. Con múa bài ấy mẹ thích lắm đấy". Con gái nói: "Dạ, mẹ nhớ làm cái bông gắn nơi tay cho con giống các bạn nha". "Chắc chắn rồi, một cái bông thiệt to và đẹp nha". Thực ra, chuyện con hát mẹ khen hay hay con múa mẹ khen hay không phải là cách giáo dục tích cực, mẹ biết thế. Nhưng trong hoàn cảnh nào đó, như là hoàn cảnh này, mẹ thấy tích cực khi con nhoẻn miệng cười, gật đầu: "Vâng ạ", rồi hôn lên má mẹ trước khi vào lớp.

"Sân khấu" của mẹ con mình, chẳng đâu xa, là chiếc giường rộng 2m. Gắn vài bông hoa vô là thành hình thành dạng. Gần chục bạn thú nhồi bông mèo, sóc thỏ, bà, mẹ ngồi xung quanh. Lâu lâu lại có thêm khán giả là bố, dì Hoa, dì Huệ... Chỉ thế thôi đủ làm anh em bạn háo hức hát múa suốt buổi. Nhìn bạn, bố bạn nhắc nhớ tới cô Nga (em gái bố) dạo nhỏ, mỗi lần múa hát bố mẹ và các anh chị cũng ngồi quanh vỗ tay khen nức nở như thế. Còn mẹ thì nhớ tới hình ảnh một gia đình nhỏ người Hàn bên hồ bơi gần nhà mình. Lúc anh chồng đã ngoài 40 khởi động trước khi bơi bằng việc hát một điệu hát, nhún nhảy theo điệu hát đó thì cô vợ trẻ đang cho con uống nước bật cười khanh khách thành tiếng. Cậu con trai nhỏ thả bình nước, hào hứng chạy lại nhảy nhót quanh bố. Không hiểu ngôn ngữ của họ, nhưng lúc ấy dĩ nhiên mẹ hiểu ánh mắt, nụ cười. Và có lẽ, hình như chẳng ai như mẹ, nhìn họ mê mải và thấy buổi sáng thật ngọt.

Có những "sân khấu", nhỏ thật nhỏ thôi mà tỏa sáng bằng tình yêu.

Chỉ là em gấu đi lạc

Con gái đi học về, mặt buồn buồn mách mẹ, con đi qua đường gặp một em gấu bông đi lạc. Lúc đó trời mưa to, rất to. Con gái nói bà vú dừng chân ra nhặt em vào nhưng bà không chịu, giục về nhanh kẻo ướt. Bà sợ con sẽ bị ốm. Con muốn tự ra kéo em ấy nhưng không dám, vì con là con nít mà. Con nít thì đâu được tự băng ra đường, rủi xe đâm thì sao?

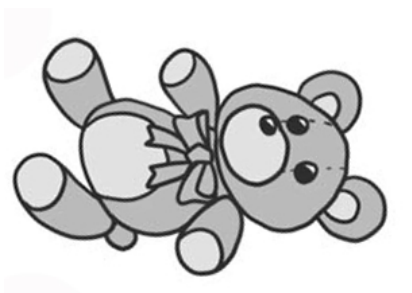

Lúc con đi về, con cứ ngoái nhìn theo em gấu miết. Con chỉ sợ nhỡ có cô bác nào chạy xe vô tình cán lên em thì em đau lắm. Có khi em lại còn bị gãy lìa tay chân, sứt sẹo tùm lum. Chủ nhân của em gấu ấy chắc cũng cùng tuổi con hoặc gần gần tuổi con. Chắc bạn ấy đang rất đau lòng vì lạc mất em gấu... Khi kể cho mẹ nghe về em gấu bông đi lạc, giọng con như có lửa râm ran. Con ngồi hình dung ra tất tần tật những rủi ro mà em gấu có thể gặp phải. Trong phút chốc mẹ có suy nghĩ không phải con kể chuyện về một em gấu bông mà là về một bạn nhỏ nào đó có tâm hồn đồng điệu, biết đau, biết buồn. Lần đầu tiên mẹ thấy một cô gái bốn tuổi có tâm trạng nóng ruột vì một ai đó như thế nào. Nó khiến cho người lớn mủi lòng tan chảy luôn chứ chẳng chơi.

Mà chẳng phải cứ mủi lòng mà được. Con gái đã bàn ngay với mẹ kế hoạch giải cứu em bé gấu ngay càng sớm càng tốt. Dù cơn mưa nối dài từ chiều qua tối vẫn chưa dứt, hai mẹ con vẫn lúp xúp đội áo mưa ra đường. Hai mẹ con phải chờ vài phút để dòng xe cộ chạy

qua chạy lại bớt đông. Con đứng trên vỉa hè, mẹ lọ mọ từng bước cẩn thận ra gần giữa đường để cứu em gấu. Lúc đó mẹ có nghĩ gở trong đầu rằng, rủi có cái xe nào đâm vô mình thì chắc người ta chửi cho rần rần vì đây là vụ tai nạn lãng nhách nhất trái đất. Tai nạn vì cứu một em gấu bông chỉ to hơn nắm tay một tẹo.

Trời mưa, gió thổi thông thốc nhưng cảm giác cơ thể căng thẳng tới phát nóng trong vài giây băng qua đường để giải cứu con gấu. Khi đã quay ngược lại vỉa hè trao em gấu vào tay con gái, tôi nghe cô nhóc nói với tất tật sự hãnh diện, yêu thương: "Mẹ ơi, mẹ thật anh hùng!" Về tới nhà, tôi mới nhìn kĩ con gấu, rất may nó không bị xe cán lên nhưng hẳn đó là con gấu cũ từ thời Napoleon để lại, những đường may đã bắt đầu cũ sờn…

Bé con của tôi dường như không để ý điều đó. Cô nhóc cẩn thận giặt con gấu, cẩn thận sấy khô và ẵm bồng em mãi. Khi đi ngủ, con gái dành một vị trí tươm tất gần mình nhất cho em gấu bởi con nghĩ: Em gấu hẳn nhiên đã rất sợ hãi và bị lạnh từ chiều tới giờ. Em hẳn rất buồn khi bị xa chủ cũ. Vì thế, con cần phải yêu thương em ấy.

Tôi chợt nghĩ tới chương trình tìm người thân đi lạc vẫn thường phát trên một kênh truyền hình vào buổi sáng. Chỉ mong trên những bước đường lạ, người tìm được niềm ấm áp.

***

Lòng trắc ẩn của trẻ con có hay không? Thực sự là có. Có không hề ít. Nó tựa những âm thanh trong veo trong bản nhạc cuộc sống lắm xô bồ, nhiều xáo trộn. Và đôi khi, bỏ qua những tính toán thông thường, tôi bị bé con kéo theo vào những việc tưởng như vô cùng gàn dở như là giải cứu một con gấu bông bé xíu đã sờn chỉ. Nhưng chẳng hề hấn gì khi tôi nhận ra rằng bé con của tôi đang tăng dần những EQ khi bé có lòng trắc ẩn từ những điều tưởng như rất nhỏ ấy. Còn tôi thì được sống chậm theo từng xúc cảm của con mình. Và khi làm bạn cùng con, được con nói rằng, mẹ ơi mẹ thật anh hùng thì còn gì tuyệt vời hơn thế?

Đi học cùng nhau

Con gái chuẩn bị vào năm học mới. Nặm thứ ba con đi học, bước vào lớp Lá. Ba năm như một chớp mắt. Từ khi con vào lớp Mầm đến nay là một sự thay đổi khác biệt. Sáng nay chuẩn bị cho con đi học, nhìn vẻ mặt háo hức của con khi tự tay chọn cho mình cái đầm yêu thích, tự bỏ sữa và đồ dùng vào cặp, chủ động nhờ mẹ thắt tóc bím… đến mẹ còn thấy khó nghĩ rằng ba năm trước đối với con chuyện đi học lại vật vã tới vậy.

Quả là chính xác với từ "vật vã" khi ba năm trước, con lưng tròng nước mắt từ ngày này qua ngày khác, tuần này qua tuần khác và tháng này qua tháng khác. Con gái bé nhỏ của mẹ sinh cuối năm, bé xíu như cục kẹo, nhỏ gần nhất lớp khiến mẹ không khỏi xót xa. Hôm đầu tiên đi học, cả lớp phải có tới gần chục bạn cùng khóc ngằn ngặt, khiến các bà mẹ cũng rưng rưng mắt nhìn nhau. Có mẹ còn đứng ngoài hàng rào trường học, lén nhìn vào lớp con, thì thụp như… kẻ trộm chỉ vì sợ con nhìn thấy lại khóc to hơn. Mẹ ấy chỉ yên tâm quay về khi con bớt khóc.

Mẹ chẳng còn nhớ từ bao giờ bỗng dưng chuyện đi học trở nên nhẹ nhàng hơn.

Đi học cùng con, mẹ và con cùng ghé qua những bụi hoa nhỏ được trồng ven những vỉa hè, ngắm những đóa hoa vừa được tắm mát đang khoe sắc uống nắng ban mai. Đầu tiên con chỉ gọi chung hết thảy là "hoa". Khi phân biệt màu sắc, con gọi hoa màu vàng, hoa màu hồng… Nhưng giờ "đẳng" của con còn cao hơn nữa khi con chỉ cần nhắm mắt ngửi mùi cũng phân biệt được hoa sen, hoa nhài… Những đóa hoa kết nối niềm vui của chúng mình. Khi mẹ kể cho con nghe về con đường ngày xưa mẹ đi học, chỉ có dăm bụi tường vi, hoa nhài, hoa cải, lâu lâu mới thấy nở hoa chứ không nở mỗi ngày như đường con đi, con biết sẻ chia nói: "Mẹ đừng buồn nha, bây giờ các bạn hoa nở nhiều hơn đó mẹ, bông hoa này là của chung mẹ cứ ngắm đi mẹ".

Đi học cùng nhau, con và mẹ nói chuyện về những bạn chim câu, chim sẻ tròn lủm rất dễ cưng. Trường học nằm trong cư xá, xung quanh các bà cụ vẫn rải thóc, bẻ vụn bánh mì cho chim trời ăn. Đàn chim sáng nào cũng sà xuống gần bước chân con đi học. Chúng dạn dĩ nhảy lích chích gần gũi quanh chân người. Thi thoảng con bẻ ít vụn bánh cho chúng với vẻ mặt thật háo hức. Có lần đàn chim vắng bớt, chỉ còn dăm ba chú sẻ lạc, mẹ hỏi: "Lũ chim hôm nay đi đâu rồi ta?". Con gái nhắc: "Mẹ, mẹ đừng nói lũ chim, mẹ nói là các-bạn-chim. Bữa nay chắc các bạn chim... đi uống sinh tố đó mà". (Có một quán sinh tố rất ngon ở gần đó mẹ vẫn thường dắt con qua. Và có lẽ trong sự hiểu biết non nớt của con, quả thật, các bạn chim cũng như con nít, ăn xong thì thích uống sinh tố).

Đi học cùng nhau, không phải ngày nào cũng gặp cảnh dễ thương. Ngày nọ con tình cờ gặp... con chuột chết. Trong khi mẹ đánh trống lảng ngó lơ đi vì không muốn con để ý (và cũng không muốn ánh mắt mẹ bắt gặp lại hình ảnh con chuột) thì con nhìn nó, rồi nhìn mẹ, hỏi: "Mẹ ơi, con chuột này to thế này là chuột mẹ đó mẹ. Nó chết rồi, chắc con của nó đợi mẹ về, đợi hoài, đợi hoài không thấy sẽ buồn lắm phải không mẹ?" Mẹ chợt thấy lòng mình thật nhẹ nhàng, ấm áp khi gặp suy nghĩ của con.

Chặng đường đến lớp của chúng mình kết thúc ở màn "sến súa" trước khi con vào lớp. Nhất định mẹ phải hôn lên trán con một cái, con hôn thật dài lên má mẹ một cái và vẫy vẫy tay chào cho tới khi mẹ khuất hẳn sau cửa lớp học. Mẹ sẽ mang theo về vị sữa còn thoang thoảng trong chiếc hôn dài của con gái với sự rộn ràng bắt đầu ngày mới. Con ở lại lớp hẳn cũng rất vui. Sau mỗi ngày đi học, mẹ vẫn hỏi: "Hôm nay ở lớp con vui không?" và con luôn có hàng tá câu chuyện thú vị để kể mẹ nghe với những niềm vui ắp đầy gương mặt.

Mẹ có thói quen dành những phút ngắn ngủi nán lại ở trước cổng trường sau khi đưa con lên lớp. Dù lúc nào cũng sẽ là những cảnh tượng này: Chú taxi chở con gái đến trường bằng taxi 4 chỗ, áo quần đồng phục nghiêm trang, con gái chú ấy chừng tuổi con, tỏ ra có chút háo hức vì nhà có xe ô tô đi học. Chú ấy đặt lên má con nụ hôn ban mai. Bà cụ dẫn cháu đi học, thằng cháu nhỏ chân đã vững, chạy tót lên phía trước rồi quay lại trêu bà đi chậm quá, chậm quá. Nụ cười bà hiền và giọng cháu trong vắt. Có cô bạn nhỏ trước khi tự vào lớp còn nói rất to: "Tạm biệt mẹ, con yêu mẹ"... Chỉ vậy thôi mà mỗi sáng mai đẹp đến tinh khiết.

"Mỗi ngày tôi chọn một niềm vui", mà hình như mẹ gặp may khi

chỉ đi học cùng con thôi cũng đã đầy đủ niềm vui để bắt đầu ngày mới.

***

Chặng đường từ nhà tới trường của mình chỉ vài trăm mét thôi mà bao điều thú vị. Và khi mình vẫn luôn cùng nhau háo hức với những điều thú vị ấy thì con đường đi học luôn luôn mới mẻ, đáng yêu, phải không con?

Vì con cần bố

Sáng nay, tôi không thể ngừng rơi nước mắt khi xem một phim tài liệu ngắn vài phút về những đứa trẻ bãi giữa sông Hồng. Ba đứa trẻ lớn lên cùng nhau trong sự chăm sóc của bà ngoại. Mẹ bỏ đi làm ăn, rất hiếm khi ở nhà, mỗi đứa có một ông bố, bà ngoại cũng không biết bố chúng là ai. Để rơi vào cảnh ngộ ấy, theo lý giải của bà ngoại, vì mẹ chúng muốn có nơi nương tựa khi về già. Theo chúng, "vì nhà nghèo quá nên bố không ở cùng".

Đám trẻ, cười nụ cười hồn nhiên, với ánh mắt long lanh như chưa từng biết buồn phiền. Chúng gọi hết thảy những người thường cho bim bim, bánh kẹo là bố, là ba, vì như bà ngoại nói, người ta cho và kêu nó "gọi bố đi". Chúng vô tư khoe bố nó "có nhiều tiền lắm" vì có nhiều tiền thì "nhà bố" mới mua được rất nhiều thứ: xe máy để đi, ti vi để xem, bánh kẹo, bim bim… để cho chúng.

Đó là những ông bố ảo vọng trong tâm tưởng những đứa nhỏ không nhà không cửa, không một mảnh giấy tờ nối từ đời bà, đời mẹ qua đời con. Quan trọng hơn cả là chúng không hề có một ông bố khi sinh ra trong cuộc đời này. Chỉ có con thuyền chật chội tròng trành như chính phận đời nổi nênh của chúng. Bà ngoại nói, chúng nhỏ chưa biết gì, nhưng rồi khi lớn lên, bà cũng chẳng biết chúng sẽ ra sao…

Tôi tự hỏi, những đứa trẻ ấy, có nét gì hao hao giống bố chúng không? Có người đàn ông nào đó từng có những đêm mặn nồng với người đàn bà bãi giữa sông Hồng, có chạnh lòng khi nhìn những gương mặt hao hao giống mình không, nếu vô tình xem đoạn phim đầy thân phận này?

***

Có một khoảng thời gian ngắn trong tuổi thơ tôi có bố, đó là tầm tuổi lên bốn, mẹ mang bầu, sinh em gái, bố mang theo ra Hà Nội, nơi bố công tác. Hai bố con ở trên căn nhà tập thể bé xíu, tầng bốn.

Mỗi sáng vẫn nhìn thấy máy bay bay qua xa xa, mỗi đêm, kể cả khi bố... đi vệ sinh, con gái cũng đòi bám theo vì rất sợ ở một mình, đứng đợi bố phía ngoài nhìn đèn trên cầu Thăng Long sáng thành một dải mờ ảo. Khi đứng chờ, cách nhau cánh cửa, bố vẫn hỏi chuyện, con gái trả lời, để con không sợ. Bố chẳng bao giờ để tôi ở một mình. Và rồi, những chuyến máy bay ngang căn hộ nhỏ, những vệt sáng trên cầu Thăng Long thành những vệt nhớ trong tôi, dù đã hàng chục năm trôi qua. Khi có dịp ra Hà Nội, đôi khi tôi vẫn bất giác mỉm cười nhìn những chung cư cũ xập xệ, và nghĩ tới căn phòng nhỏ tuốt tầng 4 ngày nào bố vẫn cõng con gái nhỏ leo lên leo xuống.

Tuổi thơ tôi chẳng thiếu những ngày vất vả, bê than tổ ong, lượm ve chai tới chai tay, toát mồ hôi giữa trời đông giá. Đó là giai đoạn bố không có mặt trong cuộc sống của mấy mẹ con, nếu có chăng chỉ là những kỷ niệm ngọt ngào mà tôi và mẹ vẫn nhắc lại những ngày thơ bé. Lúc ấy, bố làm ăn thất bát nơi xứ người xa xôi và vì nhiều lý do, không một dòng thư từ, một cuộc điện thoại bố gọi về nhà. Có người nói bố mày tệ, để vợ con khổ sở thế. Nhưng thực lòng chưa bao giờ tôi thấy bố tệ. Tôi chẳng bao giờ trách gì bố khi ông đã cho con mình những ngày tháng tuổi thơ ngọt ngào tới vậy.

Có khi tôi nghĩ, chỉ cần bố có mặt trong những năm tháng tuổi thơ của con cái. Dù sự có mặt ấy ngắn thôi, nhưng những tình yêu bố dành cho con thì có khả năng nối dài mãi những tháng ngày sau này. Như tôi đã từng có vậy.

***

Một người bạn của tôi, làm mẹ đơn thân. Bạn giỏi giang, giàu có, quản lý nhà hàng, khách sạn nhưng bản thân bạn mãi mãi là một cô bé dễ vỡ. Tuổi thơ bạn có bố, có mẹ, đủ đầy hạnh phúc. Hạnh phúc ngưng lại khi có người đàn bà thứ hai đến cùng một cô bé nhỏ bằng tuổi bạn. Sự có mặt của người đàn bà ấy khiến những cuộc cãi vã giữa bố mẹ bạn dày đặc hơn, bố ít về nhà hơn, mẹ âm thầm khóc trong đêm nhiều hơn. Ngày kia, cô bé nhỏ con riêng người đàn bà ấy khoe khi gặp bạn trên đường về: "Ê, hôm qua bố mày mua cho tao con búp bê đấy". Bạn bất ngờ cầm cục đá ném thẳng cô bạn nhỏ đang nhìn với thái độ thách thức. Cục đá trúng đầu, may không vào chỗ hiểm nhưng cũng khiến cô bạn chảy máu.

Sau màn trả thù ấy, bố bạn về trói con lại đánh như tử rách da thịt và gói ghém quần áo sang nhà bên kia. Mẹ không níu giữ. Mẹ con

bạn làm quen với cuộc sống không bố, vật vã mãi vài năm mới quen nổi. Nhưng quá khứ về con búp bê mình chưa từng được bố mua cho mà con bé kia dám khoe khoang vẫn ám ảnh bạn. Nó biến bạn thành một con bé dễ nổi loạn, dễ vỡ... Với tính cách ấy, cố mấy bạn cũng không thể giữ cho con mình một mái ấm tròn trịa. Và dù nỗ lực học giỏi, thành công tới đâu để mẹ vui lòng thì bạn cũng không thể xóa đi ký ức để trở về là con bé trong veo như trước.

Tôi nhớ câu chuyện anh Minh Mẫn, người lập chương trình Sân chơi học đường cho con. Anh kể, có hai việc mà dù bận mấy anh cũng không thể không làm, đó là trò chuyện và hôn tạm biệt con trước khi con đi ngủ, đưa con đi học và hôn tạm biệt con khi con vào lớp. Có mất thời gian cho những việc ấy không? Không hề, chỉ mươi mười lăm phút, quá lắm là nửa tiếng. Trong khoảng thời gian 24 tiếng đồng hồ bất cứ ông bố nào cũng có mỗi ngày, không thể có bất cứ lý do nào để bạn ngụy biện "vì bận quá" mà không làm được những điều bé nhỏ ấy.

Thực tình những điều bé nhỏ ấy chẳng hề bé nhỏ. Nó gắn kết bố con hơn nhiều. Những đứa con không ngại chia sẻ những niềm vui nỗi buồn cho bố. Ông bố cũng thêm phần hứng khởi để nỗ lực làm nhiều điều có ích hơn cho mình và xã hội. Và dĩ nhiên sẽ không hề bất ngờ tiếc nuối đã ngó lơ tuổi thơ của con mình.

Anh Mẫn kể tôi nghe về một doanh nhân nổi tiếng sáng chế ra vạch sơn trên sân cỏ. Chỉ với sáng chế này, ông trở thành một trong những người giàu có, nổi tiếng thế giới. Nhưng khi phỏng vấn ông nghĩ gì, ông bảo, nếu thời gian quay lại ông không nghiên cứu sản phẩm ấy. Chín năm mới thành công một sản phẩm trong khi ấy con ông đã bước qua tuổi thơ mà không có mặt bố.

Tuổi thơ của bất cứ đứa con nào, tôi tin, cũng cần có bố...

Từ từ con sẽ ổn, còn mẹ…?

Tôi gặp chị trong một lần đưa con ra y tế phường để xin xác nhận trẻ chậm phát triển trí tuệ cho con mình. Đó là một tờ giấy có khả năng như thể "bửu bối" để các thầy cô nhìn vào và chia sẻ hơn với gia đình cũng như không đặt áp lực học hành đối với con như những bè bạn trang lứa khác. Chị, ngồi bên cạnh một cậu nhóc lớn gấp rưỡi con trai tôi, có đôi mắt ngây thơ, khờ khạo. Đôi mắt của những đứa nhỏ ADHD (rối loạn tăng động giảm chú ý[7]) đều na ná nhau như thế.

Con trai chị lớn hơn con trai tôi vài tuổi. Và bà mẹ ấy cũng như nhiều bà mẹ của trẻ tự kỷ khác, chấp nhận bỏ việc theo con tìm từ lớp học này qua trung tâm khác để can thiệp trị liệu. Chị nhìn vẻ chán nản của tôi, nói: "Không sao đâu cưng, từ từ rồi con sẽ ổn".

Đúng là từ từ, con chị cũng ổn. Thằng bé dần dần biết giao tiếp, biết kể chuyện. Đó là điều quá vĩ đại đối với một thằng nhóc ADHD. Tôi tình cờ gặp thằng bé trong tiệm gội đầu hôm qua. Nhìn mặt nó ngờ ngợ quen quen, hỏi ra thì đúng là thằng Nam. Chị chủ tiệm gội đầu khuyến mãi luôn chuyện nhà nó. Ba mẹ nó bỏ nhau rồi. Ba nó nhậu nhẹt đánh đập mẹ nó. Mẹ nó bỏ đi. Vẫn chưa ra tòa vì ổng không chia nhà cửa.

Thực ra thì bao nhiêu năm ôm con đi hết cửa này trường nọ để đưa con về phía ánh sáng, người mẹ ấy đã biết mình không có tiếng nói chung với ông chồng cờ bạc, rượu chè. Còn bố nó, viện cớ con mình tệ hại, không như con người ta để mà lao vào rượu chè.

"Thương mẹ nó quá" - Khi tôi buột miệng, thằng nhỏ cười, nói: "Không, không bao giờ thương mẹ. Nam chỉ thương ba thôi". Tôi hiểu, đó là thứ ngôn ngữ lặp lại mà đứa trẻ ADHD bị tiêm vào đầu và nói, không phải là suy nghĩ thật lòng của cậu nhóc. Nhưng, với suy nghĩ lặp lại nhiều lần, sẽ thành thói quen, từ thói quen sẽ thành ý thức… Và tôi cúi mặt để giấu những giọt nước mắt vì một người mẹ mà tôi chỉ gặp một lần.

***

Ở lớp học can thiệp trẻ đặc biệt mà con trai tôi theo học, không hiểu sao tôi luôn ám ảnh với những bà mẹ hơn là những đứa trẻ. Những bà mẹ bình thường của những đứa trẻ đặc biệt. Một ngày kia, không ai muốn, họ cũng trở thành đặc biệt.

Tôi nhớ ánh mắt hoang hoải của N. khi đưa Suri tới lớp học đặc biệt. Suri là cô bé sáu tuổi bị tự kỷ, có rất nhiều hành vi đáng ngại không phải ADHD như nhiều cô cậu khác trong lớp. Suri thừa hưởng ở mẹ nước da trắng hồng, đôi mắt to tròn. Ý thức của con không bằng em bé hai tuổi. Em không có một ý thức gì về vệ sinh, hay la hét, đứng không yên và sẽ lao vào gây gổ với người đối diện khi tâm trạng không thoải mái. (Mà cô nhỏ ấy, tôi thấy hơn 80% thời gian của bé đã là không thoải mái).

N. bằng tuổi tôi, bố là hiệu trưởng, mẹ là giáo viên. N. học giỏi, có học bổng đi du học nước ngoài về, làm ở một ngân hàng lớn. Chồng N. mất hai năm để cưa đổ rước nàng về dinh. Cuộc sống tưởng như toàn màu hồng ấy ngày kia tan vỡ khi con gái hơn hai tuổi, ngày càng bộc lộ rõ những khuyết điểm của một cô bé bị tự kỷ. Anh chồng, để thuận đường thăng tiến đã dồn vợ vào thế chẳng đặng đừng đành chấp nhận ly hôn với lý do, làm như vậy vì nghĩ đến con. Anh không thể tập trung làm kinh tế khi ở bên một cô nhỏ suốt ngày la khóc quấy hét và cô vợ luôn buồn phiền. Chia tay rồi, anh sẽ chu cấp hoàn toàn cho hai mẹ con, N. chỉ việc đưa

đón con đi học. Bớt căng thẳng hơn, bớt buồn phiền hơn.

N. nói, chẳng có cách lựa chọn nào khác, đành gật đầu. Người muốn đi thì không thể giữ. Giữ sao nổi khi trong tay mình là đứa nhỏ luôn chực chờ nổi loạn. Nhưng đau đớn nhất là hôm ra khỏi cổng tòa án, N. thấy cô đồng nghiệp trẻ trung xinh xắn ôm bó hoa hướng dương tươi tắn đến tặng chồng. Họ cùng nắm tay nhau lên xe riêng của anh. Còn N. tìm ra bờ sông. Đã định nhảy xuống sông cho thoát kiếp rồi nhưng nghĩ mình chết thì bố mẹ mình phải gánh Suri, rồi khi bố mẹ mình chết, ai gánh? nên đành quay về với ruột gan tan nát.

N. sẻ chia hết với tôi đơn giản vì tôi cùng tuổi, cùng có con học chung lớp với Suri. N. hỏi: "Nhỡ nửa đêm nào đó, N. điện thoại nói chuyện với Hương được không? Chẳng ai chia sẻ được với mình ngoài mẹ, mà mẹ già rồi không lẽ bắt chia sẻ chuyện buồn hoài. Mà không chia sẻ được, đôi khi lại chỉ lòng vòng nghĩ chuyện chết đi cho rảnh nợ". Tôi gật đầu nắm lấy bàn tay xanh thật xanh của cô bạn. Ngày kia, N. gọi, khoe Suri đỡ hơn một tí tẹo, nhưng N. vẫn chẳng bao giờ đỡ đau khi vết thương lòng cứ mãi ở đó, rộng hoác và sâu hoắm…

***

Tôi biết rằng mỗi đứa trẻ sinh ra đều không có quyền lựa chọn cha mẹ cho mình. Nhiều người cũng nói với tôi rằng, hãy chia sẻ với con, hãy thôi than thở và nhìn về phía những tích cực để cùng con vững vàng hơn trong cuộc đời này. Hãy chấp nhận rằng con sẽ ổn hơn-so-với-chính-con. Như vậy để hài lòng hơn với cuộc sống. Và quả thực, so với ngày hôm qua, hôm kia, những cô bé, cậu bé tự kỷ, ADHD khi có sự trợ giúp của gia đình và thầy cô, bao giờ cũng khá hơn, ổn hơn. Nhưng khi trong gia đình, chỉ mẹ và con nắm tay nhau thì dường như sự bất ổn ngày càng tăng cao hơn trên vai mẹ. Lỗi, chẳng phải tại số đâu…

Để con nhõng nhẽo

Chồng tôi luôn tự hào vì mẹ chồng chưa bao giờ dùng một roi để đánh bốn anh chị em mà các con vẫn trưởng thành, ngoan ngoãn. Bà cũng không mấy khi nặng lời. Lâu lâu bị con nhỏ quấy chân, áp lực quá bà lại than thân: "Giời ạ, sao tôi khổ thế. Giời cho tôi chết đi còn hơn chứ cứ con cái quậy phá thế này sao sống nổi?". Và chỉ cần có thế, các anh chị em và chồng sẽ im thin thít nghe ngóng vì sợ... mẹ chết mất.

Anh chị em bên chồng tôi sống khá hòa thuận và có một sự gần gũi, yêu thương, kiêng nể mẹ tuyệt đối. Cho tới đám cháu chắt đứa lớn đứa bé ra đời, vẫn luôn được bà dạy dỗ yêu thương bằng tất cả sự nâng niu chiều chuộng một người bà có thể dành cho cháu. Khi con gái tôi ra đời, những tháng đầu tiên bà vẫn ẵm ngửa cháu trò chuyện, nựng nịu cứ như thể bé hiểu được hết. Bà nói, cứ sinh ra trên đời là có nhu cầu được yêu thương, nhu cầu ấy cũng như nhu cầu ăn, ngủ vậy. Có lúc cháu gái khóc mấy bận mỗi đêm, bà nội vẫn luôn nhẹ nhàng: "Ôi ai làm cháu tôi khó chịu đấy, ai đấy... cháu ngoan, ngoan, bà thương...". Và cứ thế, một chốc con bé lại ọ ọe một lúc như hờn mát, dễ chịu dần khi được bà ôm ấp, xoa nựng. Ai đó nói, bà cưng cháu quá nó đòi bế, nó "hư", nhõng nhẽo... bà nói ngay: "Ơ hay, cháu bé tí thì phải ôm ấp, bồng bế cháu chứ. Mai mốt nó lớn có muốn bế nó cũng nào cho bế".

Mẹ chồng tôi luôn có ánh nhìn ấm áp khi mỗi đứa nhỏ trong nhà nhõng nhẽo. Mẹ cho rằng, nhõng nhẽo, đòi hỏi sẽ phát triển tư duy của em bé. Từ từ, mỗi giai đoạn con lớn, mình có cách giải thích, điều chỉnh để con có ý thức sẽ hết nhõng nhẽo. Sợ nhất là nó nằm ì ra không nhõng nhẽo, không đòi hỏi gì. Chứng tỏ "ông" không biết gì, không có nhu cầu gì hoặc có bệnh trong người, mệt hết sức không muốn nhõng nhẽo. Hơn nữa, khi con nhõng nhẽo với mình, là có nhu cầu chia sẻ, được mình chia sẻ, con sẽ tự tin và gần gũi hơn. Muốn dạy trẻ, trước hết phải gần gũi nó đã.

Trái lại, ông nội đối với con cái lẫn cháu chắt luôn bằng "kỉ luật quân đội". Thời gian ông ở chiến trường nhiều hơn ở nhà nên lẽ dĩ nhiên những kỉ cương thấm trong máu ông tới mức ông nói câu trước, ra lệnh câu sau. Chồng kể, vì thế mà hồi nhỏ, thấy bố cổng trước con cái đã lẻn ra cửa sau. Đơn giản vì càng tránh gặp mặt bố càng đỡ bị "ăn" mắng, càng dễ chịu. Cho tới lớn giữa bố và các con vẫn ít khi nói chuyện lâu với nhau được, dù ai cũng hiểu bố thương con, bố có la mắng cũng là để con tốt hơn.

***

Trong bộ phim Cậu bé đặc biệt của Ấn Độ, tôi luôn nhớ mãi một chi tiết rất đắt. Khi bố mẹ nói với con – một cậu bé đặc biệt siêu quậy và đáng ghét trong mắt nhiều người lớn rằng mày vô tích sự, mày chẳng làm được gì, mày làm phiền tao... Họ nói cho hả lòng cho tới khi một thầy giáo dạy vẽ của con kể cho nghe về việc đốn hạ một cái cây. Cách một bộ lạc ở một vùng hoang đảo nọ muốn chặt bỏ một cái cây nhưng không có công cụ gì, họ liền đi vòng quanh cái cây chửi rủa, xúc phạm nó. Họ không thèm quan tâm chăm sóc gì... và quả thực, một thời gian ngắn sau đó cái cây lụi tàn, mất sức sống. Họ tin rằng cái cây đã bị hạ bằng lời chửi rủa, xúc phạm. Câu chuyện khiến ông bố lặng đi, bà mẹ bật khóc vì thương con. Tôi đã khóc theo từng cơn nức nở của người mẹ ấy.

Lời khen tặng, thái độ nhẹ nhàng, hết sức trân trọng và nhẫn nại lắng nghe một đứa trẻ – dù sự "lắng nghe" có khi chỉ là bằng ánh mắt thấu hiểu vì cậu bé nhất định không nói năng, chia sẻ gì có

phải là "liều thuốc tinh thần" tốt hay không? Với người khắt khe sẽ cho rằng khen tặng, nhẹ nhàng với con sẽ dễ khiến con hư. Với người thấu hiểu, họ cho rằng đó là vitamin cho tâm hồn. Kết bộ phim, cậu bé đáng ghét trong mắt bố mẹ sau khi được đặt niềm tin và dành cho những lời dịu dàng đã xứng đáng với niềm tin ấy khi vượt qua tất cả học sinh lẫn giáo viên, đạt giải nhất cuộc thi hội họa toàn trường – điều mà không ai có thể ngờ tới. Niềm tin và sự ngọt ngào được trao đi sẽ nhận về những quả ngọt – Đó là một ý niệm có thực chứ không phải là giấc mơ để mỗi ông bố, bà mẹ có thể tin tưởng, nắm tay con bước qua những chông gai.

Cũng như nhiều bà mẹ trẻ khác, tôi đọc khá nhiều sách tham khảo về nuôi dạy con kiểu Nhật, Do Thái, Trung Quốc… Tôi vẫn luôn nghĩ rằng không có cách nào là bài học tuyệt đối đúng và phù hợp dành riêng cho mình vì mỗi đứa trẻ là một cá thể khác biệt. Chưa kể tới bố, mẹ, ông bà, gia đình mỗi người một khác. Nhưng "Để con nhõng nhẽo" như lời mẹ chồng tôi khuyên thì tôi vẫn tin và cố gắng học theo mẹ. (Nói cố gắng vì sự thực là bên cạnh những stress công việc, cuộc sống đôi khi bất thình lình ập xuống thì việc con nhõng nhẽo ngay lúc ấy chẳng khác gì việc đổ dầu vào lửa là mấy). Nhưng cứ tin rằng, trao ngọt ngào sẽ nhận ngọt ngào và đúng như mẹ nói, mai này có lúc muốn nghe tiếng con nhõng nhẽo, muốn nghe con mè nheo thì nó cũng đã trưởng thành rồi, mình chẳng có "cơ may" ấy nữa đâu.

Cô gái giàu cảm xúc

Mẹ, 34 tuổi, luôn hỏi bố rằng, bố có nhớ những cảm xúc của mình hồi bốn tuổi không? Bố trả lời rằng, nhớ vài chuyện nhỏ nhỏ. Nhưng rồi ngày kia, khi con gái tuổi lên bốn, lên năm mẹ thấy cả một thế giới trong veo, lung linh sắc màu cảm xúc trong đó. Những sắc màu dễ cưng đến mức mẹ luôn ước ao rằng giá mà mẹ và con có thể mang theo suốt cuộc đời này.

Thương

Là khi gần năm năm trước, đôi bàn tay xíu xiu của con quờ quạng đặt lên mặt mẹ. Mẹ nắm lấy bàn tay nhỏ xíu mềm múp thơm mùi sữa ấy mà hít hà, mà cắn nhẹ thật nhẹ. Và con, đôi khi sẽ cười nhẹ nụ cười bà mụ dạy. Về sau, biết hơn rồi, con sẽ toét miệng cười thật tươi khi mẹ trêu đùa bàn tay bé bỏng của con.

Cách đây một năm, mẹ vẫn hay chơi trò "bạo lực" với cô Bống. Mẹ hít hít bàn tay bé xíu của con và dò hỏi: "Cho mẹ xin miếng tay được hơm, mẹ đói bụng quá". "Dạ không, tay để con múc đồ ăn mà". Vậy cho mẹ xin miếng chân được hơm? Mẹ đói muốn xỉu rồi nè". "Không được đâu mẹ. Chân để con đi mà". "Chà, gay go nhỉ". Sau một lúc "xin xỏ" không được thứ gì, vì thứ gì cũng có lý do cực kì cần thiết để giữ lại. Mẹ vờ nhắm mắt, mệt mỏi: "Ồ, thế thì chắc chết đói mất thôi". "Mẹ ăn cơm nhé, con lấy cho mẹ ăn nhé" – Không đâu, cơm chưa chín, mà mẹ đói quá rồi". "Vậy thôi, mẹ cắn cái tay một miếng đi. Mà mẹ cắn nhẹ nhẹ thôi nhé. Cắn miếng nhỏ nhỏ thôi nhé"...

Chao ôi, khi con gái nói câu ấy và quyết tâm chìa tay ra cho mẹ, dù vẻ mặt vẫn có chút băn khoăn, mẹ chỉ rưng rưng ngay lập tức nhớ tới chuyện cổ tích về bông hoa cúc trắng. Câu chuyện kể về người con gái hiếu thảo sẵn sàng xẻo thịt cho mẹ già ăn trong cơn đói cùng đói quẫn và khi chết đi cô ấy được các bà tiên đón lên trời, biến thành bông hoa cúc trắng thảo thơm tinh khôi trên mặt đất. Cô bé của mẹ à, con cũng đáng yêu như bông cúc trắng ấy, trong

lòng người mẹ "lắm chiêu" từ lúc nào rồi.

Cảm ơn con, cô gái đến từ miền cổ tích.

Yêu

Một ngày, mẹ được con gái thổi vào tay dăm lần bảy lượt những lời có cánh: "Mẹ ơi, em yêu mẹ". Trời ơi, một năm phải tới hơn nghìn lần câu nói ấy mà sao vẫn tủm tỉm cười, vẫn rung động hoài vậy. Mẹ, cũng như bao bà mẹ khờ khạo cả tin khác chẳng bao giờ thấy nhàm chán trước những lời yêu của các chàng trai, cô gái bé xíu nhà mình.

Và vì yêu, chúng mình sẽ rất tự hào về nhau, thích nhìn thấy nhau thật đẹp. Chỉ là đưa con đến lớp thôi mà cũng phải là: Mẹ mặc đầm đi nhé, em thích nhìn mẹ mặc đầm, mẹ mặc đầm đẹp đấy". "Á a, hôm nay mẹ mặc áo dài đẹp quá, mẹ thay áo dài cho em đi, để hai mẹ con mình cùng mặc áo dài thật đẹp"... Và vì yêu, chúng mình sẽ tự hào về nhau, bạn nhỏ sẽ khoe với bạn cùng lớp rằng: "Mẹ tớ yêu tớ nhất Trái Đất, mẹ bạn Thành Nam có yêu bạn nhất Trái Đất không?". Khi bạn cùng lớp lắc đầu nói không, con gái lại về rủ rỉ nói với mẹ rằng: "Thương nhỉ, mẹ nhỉ, mẹ Thành Nam không yêu bạn ấy như mẹ yêu con". Con gái à, con biết không, bà mẹ nào cũng yêu con mình nhất Trái Đất hết á, chỉ có khác nhau là có nói ra hay không mà thôi.

"Thế à mẹ, yêu nhất Trái Đất thì phải nói yêu nhất Trái Đất chứ? Giống như con yêu mẹ thì con ôm mẹ nè, con nói con yêu mẹ nè"... Chúng mình đã nói lời yêu nhau ngày này qua tháng khác mà không chán chê với đề tài ấy.

"Yêu ai cứ bảo là yêu/Ghét ai cứ bảo là ghét/ Dù ai ngon ngọt nuông chiều/Cũng không nói yêu thành ghét" – Mẹ đã dạy con những câu thơ ấy của nhà thơ Phùng Quán. Con thuộc lòng. Thực tình mẹ hiểu một cô bé năm tuổi không bao giờ hiểu hết được ý nghĩa hàm súc trong ấy, nhưng mẹ vẫn tin, vẫn mong sự trong sáng, vô tư, thẳng thắn sẽ theo con đi hết chặng đường dài thật dài.

Giận

Mọi cô bé lớn lên đều biết giận hờn. May mắn, cô bé của mẹ không giận lâu, và những lý do của con gái cũng thật dễ cưng: "Mẹ yêu công việc hơn em à? Mẹ lại đi làm việc không chơi với em à? Em giận mẹ nhen?".

Và cảm xúc "giận" có khi cũng phức tạp lắm nhen: "Em giận bố rồi, vì lâu quá là lâu em không gặp bố" – Ôi, cái sự "lâu quá là lâu" ấy thực chất là vì tối qua bố bận công việc, về trễ nên con gái ngủ mất tiêu. Thế nên sáng mai ra bố bị "người ta" mang mặt giận hờn, không thèm nói chuyện, đứng từ xa xa nhìn lại nhìn bằng ánh mắt rưng rưng.

Và cảm xúc giận có khi cũng khiến cả nhà bụm miệng bật cười vì những lý lẽ chỉ có thể là của một cô gái bốn tuổi: "Em giận cô Thanh trên lớp rồi đó mẹ, cô Thanh ép em ăn hết phần cơm, uống hết phần sữa mới được chơi nè". "Ủa vậy chứ cô Thanh không ép, em không lớn nổi, em bé xíu hoài thì sao?". "Vậy em giận cô Thanh là em sai hén, mẹ hén…"

Nếu có thể bấm số để bình chọn cho điều gì dễ thương, mẹ nghĩ là những cảm xúc giận hờn vu vơ của cô gái tuổi lên bốn đứng tốp đầu trong lòng mẹ cũng nên.

Nhớ

Đôi khi, rất buồn cười, mẹ ngồi làm việc, con gái đi ngủ trước không thể nào chợp mắt vì "em nhớ mẹ quá không ngủ được". Người ta có thể "nhớ" nhau khi chỉ cách vài cánh tay ư? Nếu bạn nghe một cô nhỏ cắt nghĩa thì sẽ thấy thật bình thường: "Cả ngày em đi học không gặp mẹ. Giờ em chỉ muốn nhìn thấy mẹ, nghe mẹ đọc Cái đuôi tôi ốm, thấy mẹ cười với em. Phải vậy đó, mới không nhớ". Và cô nhỏ lắm chiêu ấy chỉ chịu đi ngủ khi mẹ chiều theo những nguyện vọng ấy của em.

Ngày kia, bỗng dưng em nhắc: "Mẹ ơi em nhớ bà Hai. Mẹ gọi điện cho bà nói chuyện với em được không?" - "Ơ kìa, bà Hai mất rồi mà, em"… - mẹ nhắc. "Em biết mà, vậy trên trời không có điện thoại à mẹ? Vậy giờ nhớ là, làm sao bây giờ…". Một lúc, em tự trả lời câu hỏi bằng cách mở lại những clip bà cháu vui chơi cùng nhau, nghe tiếng bà Hai trong đó và cười tí toét, nói về bà như nói về một người vừa đi xa đâu đó mà thôi.

Bà Hai là bà vú đầu tiên của em, chăm em từ khi hai tháng tuổi, còn ẵm ngửa cho tới gần năm năm. Bà mất, người hay nhắc nhất là em, vì "em nhớ bà". Và mẹ, đôi khi nghe em tâm tư về "nỗi nhớ" của một cô gái nhỏ, thấy thương thật thương, dịu thật dịu bởi những cảm xúc hồn nhiên, ban sơ.

Sợ

Ắt hẳn là con cáo. Mà con cáo, con chỉ nghe trong những câu

chuyện ngụ ngôn mẹ kể, có cái mõm dài thật dài, xấu thật xấu, chuyên lùng sục chuồng gà, bắt gà, cắn heo… Và cô gái của mẹ tin rằng, em bé nào khóc nhè sẽ gọi con cáo đến nhà. Mỗi lần em khóc, bà vú chỉ cần thì thầm, nín đi nín đi không con cáo tới là em sẽ nín với đôi mắt lưng tròng rất thương.

Rồi ngày kia, con nói với mẹ rằng, chắc con cáo không có cắn bé ngoan, con cáo sẽ cưng bé ngoan như mẹ cưng con, như bà thương con vậy. Và nếu con gặp một "em bé" cáo, mẹ cho con ẵm em vào nhà nhen, em sẽ chơi cùng con. Em bé nào cũng dễ thương hết á. Em bé Bống cũng dễ thương, mà em bé cáo cũng dễ thương.

…

Con à, rồi con sẽ trưởng thành. Rồi cũng có khi con sẽ như mẹ, ngồi nhớ hoài không ra tuổi lên bốn mình nghĩ gì, yêu thương giận ghét điều gì… Nhưng con sẽ hiểu, mình đã lớn lên từng ngày với những cảm xúc tưởng chừng đơn giản ấy. Tâm hồn mình đẹp hơn nhờ những cảm xúc phong phú ấy.

Và con biết không, cảm xúc của mỗi người – dù chẳng bao giờ con cầm nắm, nếm ngửi được nhưng vẫn luôn được xem là có giá trị cao hơn rất nhiều, rất nhiều vật chất đáng quý trong cuộc đời này.

Và con biết không, cảm xúc của mẹ, của bố dường như đang thắm lại, khi luôn mở lòng chia sẻ cùng con.

Quà Noel đáng nhớ nhất

Hôm kia bạn Bống đưa về một chiếc giày nhỏ xíu bằng đầu ngón tay. Bạn nói đó là… quà Noel cho mẹ. Món quà Noel ấy, kể cũng thật tài tình, nó màu đỏ – màu mà bạn nói: "Mẹ thích màu này lắm nè phải hơm mẹ?" Quả đúng vậy thật. Chiếc giày ấy là bạn vô tình lượm được đâu đó trên trường sáng nay. Bạn nói, chắc hẳn công chúa Elsa (tên một công chúa hoạt hình) đánh rớt chiếc giày này đang ngồi khóc vì tiếc đấy, vì chiếc giày đẹp quá mà.

Tặng mẹ, nhưng bạn dặn: "Nếu mà bạn công chúa Elsa tìm tới xin lại thì mẹ nhớ trả, mẹ nhen." Và khi bạn ngủ rồi, mẹ vẫn mãi bâng khuâng nhìn ngắm chiếc giày nhỏ xíu bằng nhựa tái chế. Ồ, với mẹ, chiếc giày ấy đẹp hơn bất cứ chiếc giày pha lê nào khác của Bạch Tuyết, cô Tấm, công chúa Lọ Lem… Bởi nó đánh dấu cho mẹ biết rằng sự quan tâm đến từ một cô gái năm tuổi ngọt ngào cỡ nào.

Mẹ để chiếc giày nhựa tái chế trên bàn làm việc của mình, nơi mấy đồ gốm xinh xinh mà ánh mắt mẹ hay dừng lại ở đó. Mẹ gọi đó là góc thư giãn. Ở đó có mô hình bông tuyết, thiên thần nhỏ bằng giấy bóng kính Bống đã trang trí mắt, mũi và miệng cười thật tươi để tặng mẹ hôm hai mẹ con cùng đi nhà sách. Sách thì dĩ nhiên mẹ mua, nhưng vì là sách của Bống nên Bống đã giữ lại sách, dành phần quà tặng kèm theo là mô hình be bé một cây thông noel, một thiên thần đính kèm tặng mẹ. Em nói, thiên thần sẽ chơi với mẹ khi em đi học, mẹ sẽ không buồn.

Noel năm nay, cũng là năm đầu tiên bà mẹ bỉm sữa phù phiếm có một góc nhỏ riêng mình lưu giữ những ngọt ngào ngày đông.

***

Mẹ kể cho Bống nghe câu chuyện về món quà Noel tuyệt vời nhất mà một ông bố được nhận. Ông bố rất bận và cảm thấy phiền khi cô con gái cứ ngồi hì hụi cúi cúi xếp xếp một chiếc hộp quà. Chẳng

để làm gì cả. Thật vướng mắt. Ông đã nghĩ thế. Tệ hơn nữa là sáng hôm ông đang vội đi làm, cô bé đứng ở cửa chìa ra chiếc hộp quà gói vụng ấy ra trước mặt bố: "Bố ơi, quà Noel dành cho bố".

Ông bố, hẳn nhiên là rất cố gắng kiên nhẫn như nhiều ông bố khác. Ông dừng lại, tò mò, mở ra. Sau vài lớp vỏ hộp là... cái hộp trống. Ông mất bình tĩnh hét lên: "Con có thôi làm phiền bố ngay không?". Và ông định vứt xoạch chiếc hộp ấy đi. Nhưng cô con gái, với đôi mắt rơm rớm nước mắt (y như đôi mắt Bống khi nghe kể chuyện này nè) nói rằng: 'Nhưng mà bố ơi, con đã gửi vào đó 1.000 nụ hôn".

1.000 nụ hôn trong một chiếc hộp giấy thì làm sao bố có thể nhìn thấy, Bống nhỉ? Nhưng với ông bố ấy, đó là món quà Noel tuyệt vời nhất đấy.

Câu chuyện ấy mẹ đã đọc đâu đó, một dạng truyện Hạt giống tâm hồn. Khi mẹ kể hết câu chuyện thì cô gái nhỏ ôm lấy đầu mẹ, lần lượt hôn từ trán xuống tới cằm. Và con nói: "Mẹ thấy chưa, con không gửi hộp giấy, con "hun" mẹ luôn để mẹ nhìn thấy. Mẹ con mình luôn có những đoạn kết nối dài yêu thương từ một câu chuyện nào đó đầy ngọt ngào như thế.

Mẹ chưa từng có món quà Noel nào cho đến khi mẹ có một món quà đặc biệt nhất là một cô con gái, là Bống. Cô gái Mùa Đông ngọt hơn cổ tích mà cuộc đời dành cho mẹ. Một phụ nữ chẳng có gì hơn một người bình thường. Thậm chí nếu cố mà tìm ra vài cái hơn thì lại rất tệ: chậm chạp hơn, vụng đoảng hơn...

Những món quà Noel của cô Bống trao mẹ nào có cao sang, khó kiếm tìm gì, nhưng với mẹ vẫn là món quà Noel đẹp nhất, đặc biệt không ai có thể sở hữu. Bởi nó không thể đong đếm bằng giá trị vật chất, mà bằng sự quan tâm, bằng những ấm áp, yêu thương phải không Bống ngoan?

Con đang nghĩ gì thế?

Một trong những cuốn sách mà tôi đọc lại nhiều lần suốt thời tuổi thơ là Totto Chan: cô bé bên cửa sổ[8]. Và bạn thấy buồn cười không, khi tôi thấy một trong những ấn tượng của mình về cuốn sách là dáng vẻ sốt sắng của cô bé Tôt Tô Chan khi cô rất hay hỏi xem người khác đang nghĩ gì, đang làm gì... Thậm chí có khi, không ai cả, cô quan tâm luôn tới một chú chim vừa dừng chân bên cửa sổ.

Sau nhiều năm, nhiều kỷ niệm về bạn trai đầu tiên của tôi đã nhạt nhoà thì tôi vẫn nhớ như in ánh mắt dịu dàng của mẹ bạn, khi bác hỏi "Con đang nghĩ gì thế?" – Khi đó, tôi đang ngồi im lặng. Và tôi cũng nhớ như in cái hôn lên trán bác dành cho tôi lúc ra về, kèm câu nói thật ngọt: "Tạm biệt con gái". Câu hỏi ấy, cái hôn ấy chưa một người lớn nào dành cho tôi. Bất thần, trong giây phút ấy, tôi ngạc nhiên thấy tim mình đầy ắp những giai điệu rộn rã hát ca. Thực ra điều ấy không chỉ lạ với tôi mà với rất nhiều những cô bé lớn lên từ những gia đình lao động nghèo, bố mẹ mải mê mưu sinh, nhưng không hề lạ với anh em bạn trai, khi mà từ bé đến lớn hai anh em đã được mẹ dành cho sự quan tâm ngọt ngào như thế.

Tôi hay hỏi con gái mình "Con đang nghĩ gì thế?" và con cũng thường dành cho tôi câu hỏi ngược lại như vậy. Có khi, con hỏi cụ thể hơn là: "Mẹ đang nghĩ gì mà mẹ cười vậy? Mẹ đang nghĩ mà mẹ buồn vậy?". Ngày kia, khi tôi gặp một nỗi thất vọng lớn tới mức nước mắt chảy dài, vô tình con nhìn thấy, hỏi: "Mẹ ơi, sao mẹ khóc? Mẹ đang nghĩ gì, nói con nghe đi".

Dù rằng, nếu giải thích về một nỗi thất vọng khiến mình buồn phát khóc với một cô bé bốn tuổi thì chắc rằng cô ấy sẽ chẳng hiểu gì nhiều. Nhưng quả thực, khi đang buồn, có một người đến bên hỏi mình đang nghĩ gì, đã thấy nỗi buồn nhẹ đi một nửa.

Và con gái, khi trình bày ý nghĩ của mình, rất hay bắt đầu bằng "Con nghĩ là..." ai đó có thể cho rằng như thế văn vở quá, nhưng

tôi lại nhìn thấy sự tự tin hồn nhiên khi con nói những chuyện theo cách ấy. Thậm chí, sự tự tin của con có lúc khiến người đối diện muốn phì cười, như khi con nói với bố: "Con nghĩ là bố đừng la to, bố la to làm con buồn lắm đấy".

Anh bạn họa sĩ chia sẻ về mẹ anh, điều duy nhất anh làm cho mẹ, nếu đáng kể, là việc giấu kĩ những nỗi buồn. Vì nỗi buồn của anh, mẹ biết sẽ buồn hơn gấp đôi, gấp ba lần. Và anh giấu kĩ nó như thể chưa từng diễn ra trong cuộc đời mình. Tôi cũng từng là cô bé giấu kĩ nỗi buồn như anh. Tôi giấu kĩ tới mức có những điều một góc thiên hạ đã rần rần biết hết cả, và coi chuyện buồn của tôi như một trận cuồng phong với bất kì một cô gái trẻ nào, thì góc kia, phía mẹ tôi vẫn yên ả như chẳng có gì, vẫn tưởng cuộc sống tôi êm ả lắm lắm. Cho tới khi mẹ tôi biết chuyện, thì nỗi buồn ấy đã trôi qua rồi, và bà chấp nhận chuyện ấy với những niềm vui trong ánh mắt vì con gái mình đã bản lĩnh vượt qua.

Tôi vẫn luôn đặt ra giả thiết, nếu mẹ thường hỏi tôi: "Con nghĩ gì?" Thì có lẽ tôi chẳng gồng mình giấu chi những nỗi buồn. Giấu nỗi buồn với mẹ, không phải là dối trá, cũng không hề là bản lĩnh hay hiếu thảo gì. Đó là hoàn cảnh buộc mình như thế.

Một anh bạn là doanh nhân, kể, ba mẹ anh cũng là doanh nhân, đương nhiên rất bận. Và chẳng bao giờ họ quan tâm xem con cái mình đang nghĩ gì. Để cuộc sống của anh phát triển tốt nhất (theo họ), anh được gửi vào trường nội trú, các sơ sẽ bảo ban dạy dỗ cả tuần. Cuối tuần chỉ về với ba mẹ ngày Chủ nhật. Và họ hài lòng khi thấy con ngày một khôn lớn, trưởng thành, mạnh khỏe. Ngoan, giỏi cả học tập lẫn thể dục thể thao.

Rồi ngày kia, anh xây dựng những sân chơi học đường miễn phí ở nhiều tỉnh thành trong cả nước, chỉ với mong muốn để ba mẹ cùng ngồi với con, xem con mình đang chơi gì, hỏi con đang nghĩ gì. "Con đang nghĩ gì?" – đơn giản thế thôi nhưng không phải đứa trẻ nào cũng được quan tâm. Tuổi thơ anh không có điều ấy, và vì thế anh biết, trẻ con rất khát thèm điều đó. Những món đồ chơi chỉ là cái cớ để ba mẹ ngồi lại bên con mà hỏi han, chia sẻ mà thôi.

Sáng nay, "cô gái" bốn tuổi của tôi vừa nói sau khi thức dậy, rằng: "Đêm qua con mơ thấy mẹ. Con nghĩ là vì con nhớ mẹ nên con mơ thấy mẹ đó mà". Và tôi cảm thấy những điều ấy ngọt ngào, thơm phức hơn cả một li cà phê passio buổi sáng.

Hạnh phúc của con là sống một đời bình thường

Cuối tuần vừa rồi, tôi share lên facebook tấm ảnh dự thi bé xinh và kêu gọi vài người thân cùng share để cộng thêm điểm cho một cô bé. Theo thể lệ cuộc thi trường mẫu giáo bé học, cô bé nào nhiều điểm nhất sẽ nhận được một chiếc xe đạp và một khóa học miễn phí Anh văn với thầy nước ngoài ba tháng. Share là cách cộng điểm nhiều nhất, thậm chí gấp 10 lần so với những cách khác.

Cô bé mà tôi chia sẻ hình ảnh là con của một người bạn văn. Mẹ bé, một bà mẹ đơn thân mạnh mẽ nuôi hai con gái nhỏ. Có lần đến thăm mẹ con chị, mắt tôi cay sè khi chạm vào kệ bát đũa nhà chị, mỗi chén bát, tô đĩa một kiểu xộc xệch không theo bộ với nhau. Giống y chạn chén bát của mẹ con tôi ngày tôi còn rất nhỏ, khi bố tôi đi xuất khẩu lao động, làm ăn thất bát, nhiều năm không gửi tiền về phụ vợ nuôi con. Ngày ấy, tôi có hỏi mẹ: "Sao nhà ông bà T., chú H. … bát đĩa theo bộ rất đẹp, mà nhà mình lại mỗi thứ một kiểu lạc tông nhau?" Mẹ nói: "Vì lâu lâu vỡ 1, 2 cái, đi chợ mua chẳng còn kiểu cũ. Bỏ cái cũ đi mua nguyên bộ mới thì lãng phí quá, tiền đâu cho các con ăn học". Có những cái bát mòn vẹt cả đít vì tính tiết kiệm của mẹ.

Mặt tiền căn nhà mẹ nhà văn đơn thân và hai cô bé ở là tiệm tạp hóa nho nhỏ đủ thể loại bánh quy, xà bông, kem đánh răng, mỗi thứ một chút ít vì kinh doanh kiểu cò con, ít vốn. Cũng giống y như nhà tôi ngày nào. Có khác chút xíu là chị kê bàn làm việc ngay cạnh hàng tạp hóa, tưởng tượng và sống với thế giới nhân vật đủ mọi vui buồn, khổ đau, hạnh phúc của mình. Từ những sự liên quan ấy, không hiểu sao tôi thương chị ngay từ lần đầu tiên gặp mặt và cảm giác thân tình như gặp nhau từ lâu lắm. Tôi cũng như soi thấy tuổi thơ mình trong ánh mắt trong veo của hai cô con gái nhỏ con của bà mẹ bươn chải vất vả kia.

Trở lại chuyện khi share tấm ảnh dự thi của bé, tôi hiểu rõ đó là một chiêu PR của ngôi trường bé học. Nhưng tôi không nghĩ vấn đề nghiêm trọng hay sâu sắc gì về chuyện ấy. Niềm vui khi nghĩ đến việc điểm số cuộc thi cao, nhiều người ủng hộ sẽ giúp cô bé mình thương có thể đường hoàng nhận được phần thưởng tương đối giá trị và bé sẽ có kỉ niệm đáng nhớ khi bước lên bục vinh quang nhận giải. Niềm vui ấy khiến tôi nhấn nút chia sẻ.

Chuyện cũng không có gì quá bận tâm nếu không phải vì đêm nay tôi mất ngủ, khi một chị bạn đồng hương, đồng môn, cùng là cựu học sinh dân lập Nguyễn Trường Tộ với tôi bất thình lình nổi nóng. Chị thể hiện thái độ bức xúc và thất vọng khi tôi và mẹ của bé đều là những người viết văn nhưng lại có thể suy nghĩ giản đơn tới mức vì phần thưởng mà để trẻ con tiếp tay cho một trò PR. Mà theo chị – một người có uy tín trong nghề PR, bản chất của PR chỉ là những đánh bóng và dối trá.

Việc để trẻ con tiếp tay cho chiêu trò ấy, khi bé hiểu (mà có khi con bé bốn tuổi đã hiểu rồi đấy) sẽ rất có thể bị tổn thương.

Tổn thương vì các mẹ không tự mình dành cho con những điều tốt đẹp mà phải vin theo, a dua vào những chiêu trò.

Tổn thương về sự thất bại có thể sẽ đến quá sớm ở lứa tuổi mà lẽ ra càng tránh xa thi thố nhan sắc càng tốt. Điều con cần ở tuổi thơ con không phải là bé xinh mà là một tâm hồn tươi vui, phong phú.

Nếu bé đạt giải, chuyện đạt giải hoàn toàn chắc chi đã là điều tốt, mà nhiều khả năng cao lại đưa đến sự tổn thương khác. Tổn thương khi không được sống bình thường, khi phải mặc chiếc áo khoác danh hiệu này, giải thưởng nọ. Chiếc áo ấy không phù hợp với tuổi hồn nhiên của con.

Chị nói với tôi rằng, em biết không – chị từng là hoa khôi cấp trường thời cấp 3 đây. Dù là chuyện chị đạt giải là vì tài năng chứ không phải vì vẻ ngoài, nhưng cũng từ đó chị mang một tổn thương sâu sắc. Ý thức về cái tôi của mình quá lớn khi lỡ khoác trên vai danh hiệu sẽ là tổn thương đấy.

Cuộc sống của chị theo một con đường bất bình thường từ đó, cho tới lúc làm mẹ đơn thân – chuyển sang trạng thái bất bình thường theo một kiểu khác nữa. Và qua bao năm tháng đắng cay nếm đủ ở đời này thì thấy rõ rằng, phụ nữ hạnh phúc là được sống một cuộc sống bình thường. Rốt cùng, mình vẫn được nhiều người xem là

giỏi giang, hiểu biết, có nhiều ưu điểm khác nữa... lại là đứa con làm cho bố mẹ buồn lòng nhất, vì mình không thể sống một cuộc đời bình thường...

Hạnh phúc của một người phụ nữ là được sống một cuộc đời bình thường. Bài học tưởng đơn giản, quen thuộc nhưng đêm nay khiến tôi sâu sắc xen lẫn chút ngậm ngùi. Tôi rưng rưng nghĩ về cô bé tôi share hình, nghĩ về hai bà mẹ đơn thân giống nhau tình thương con và khác nhau quan điểm. Tôi cũng nghĩ về mình và con gái nhỏ tuổi lên bốn...

Mình cùng xách ba lô và đi con nhé!

Chị bạn tôi thường dành những ngày hè để mẹ con cùng đi phượt. Chị phát cho mỗi cậu con một cuốn sổ, để con có thể ghi chép những điều thú vị. Những chuyến đi của mẹ con chị thường kéo dài cả tuần, rong ruổi bằng tàu hỏa, dừng lại ở những ngôi làng mới mẻ mà cả mẹ lẫn con chưa từng tới. Trong ngôi làng ấy có người quen của gia đình, bạn bè, sẵn sàng nhường phòng, nhường giường cho mấy mẹ con trú lại.

Thi thoảng tôi chia sẻ với chị bạn về cậu bé đặc biệt của mình. Con chậm phát triển khiến mẹ phát rầu. Bạn hỏi tại sao không xách ba lô lên tàu như mẹ con chị?

“Con em quậy lắm, đôi khi em còn không chịu nổi con thì người khác sao chịu nổi. Em rất ngại làm phiền người khác” – Tôi đáp.

“Em hãy đưa con đi, ngoài kia có hàng trăm điều thú vị khiến con để ý không còn thời gian quậy nữa. Hãy để con thấy nhiều người yêu thương mình, số người yêu thương mình nhiều hơn số người nhìn con với ánh mắt ‘bị làm phiền’. Và quan trọng hơn nữa con và mẹ có nhiều điều kiện gắn kết, nhiều cơ hội để con phát triển. Con chị từng khá sống khép kín, ít chuyện trò, kĩ năng viết không tốt. Nhưng chỉ hai, ba mùa hè đã giúp con phát triển những kĩ năng khuyết thiếu này.” – chị thuyết phục.

Chị kể, một lần chị quyết định đưa con đi phượt Quảng Bình, đến nhà anh Hồ Khanh – người tìm ra hang Sơn Đoòng. Giá ở trọ homestay nhà anh Hồ Khanh là 1,4 triệu. Số tiền rất đáng phải suy nghĩ với người mẹ có thu nhập bấp bênh như chị.

Nhưng chị không đắn đo lâu vì nghĩ sẽ có nhiều trải nghiệm. Quả thật, mẹ con chị nói chuyện với mẹ của anh Hồ Khanh tới 2 giờ sáng. Bà kể chuyện anh Hồ Khanh từ rất nhỏ đã ưa thích khám

phá thiên nhiên. Những đứa con cũng rất hào hứng, quên cả buồn ngủ. Những câu chuyện thiết thực ấy giúp chúng hào hứng hơn với những chuyến đi mang tính trải nghiệm hơn là du lịch.

Có lần, chị dậy sớm đi xem mặt trời mọc, nhìn con ngủ ngon nên chị không nỡ thức con dậy mà đi một mình. Một bác tài xe ôm nhận dẫn đi với giá rất mềm. Chị không nghi ngại gì vì đa số người dân địa phương những vùng chị tới đều rất dễ thương. Thế nhưng, khi chị vén cao quần để lội trên cát, bác xe ôm bám sát theo, đôi mắt bác nhìn chòng chọc khiến chị rùng mình. Chị vội quay về, bỏ lỡ buổi đi xem mặt trời mọc. "Những chuyến đi không chỉ để con học mà mẹ cũng cần học thêm nhiều điều trong cuộc sống " - chị kết luận.

***

Bạn rủ bố đi du lịch, bố bảo: "Trong tình hình đang khó khăn, con một nách hai đứa nhỏ, lương thưởng thì chả bao nhiêu, sao không dành dụm để dành cho tương lai. Chờ mai mốt khá giả rồi đi...". Một nhỏ em chuẩn bị có hai đứa con, cũng hỏi: "Chị ơi, em lo quá. Làm sao để mình nuôi được hai đứa nhỏ mà vẫn có tiền dư dả đi du lịch!". Một bạn đồng nghiệp cũng từng thắc mắc: "Mình thấy bạn viết bài đâu có nhiều mà sao bạn có tiền đi chơi hoài vậy?". Bạn nói vui: "Em có 'đại gia' chống lưng á nên mới có tiền đi du lịch hoài!"

Bạn tôi là mẹ đơn thân của hai cậu con trai, đứa lên năm đứa lên ba. Đương nhiên là bạn không dư dả, cũng chả có đại gia nào chống lưng, nhưng bạn không quan niệm: "Phải dư dả, phải đủ điều kiện thì mới đi du lịch, tận hưởng!"

Mỗi người có một tình yêu, một sự ưu tiên, một cách sắp xếp cuộc sống của mình. Với những gì mình thực sự yêu, cho là nó quan trọng và cần được ưu tiên, mình sẽ tự khắc sắp xếp được thời gian và tài chính cho nó. Bản thân bạn, chuyện sắp xếp để đi chơi trải nghiệm cùng con cái cũng quan trọng và cần thiết y như là việc ăn, uống, ngủ nghỉ, dành dụm cho tương lai vậy.

Bạn kể về người chị họ, một thời trẻ tha hương chỉ ở nhà thuê. Gom góp chắt chiu dành dụm mua được một căn nhà nhỏ nơi đất khách. Nhà vừa mua xong thì chị mất, để lại đứa con 7 tuổi. Giờ chồng chị chuẩn bị lấy vợ mới ngay khi vừa mãn tang chị. Ông anh rể lại còn có dự định gửi con về quê cho bà ngoại nó nuôi chứ ở với anh thì nhà cửa chật hẹp, hai vợ chồng anh sẽ có nhiều bất tiện. Trong suốt những năm tháng ấu thơ của thằng cháu, hẳn là

hiếm có dịp nào mẹ con đi du lịch cùng nhau, lưu lại kỉ niệm bằng những tấm ảnh đẹp, bởi mẹ còn tất bật mưu sinh và dành dụm cho tương lai...

Bạn thường tự nhủ, cuộc sống này không ngắn nhưng mình cũng chẳng thể biết được nó dài rộng dường nào, mình sẽ lưu dấu trên cuộc đời này bao nhiêu năm nữa. Nếu tiết kiệm niềm vui và dành dụm quá nhiều niềm hạnh phúc cho tương lai, liệu có khi nào ân hận? Nếu bảo là chờ giàu và dư dả, thời gian đó sẽ là vô cùng, bởi chẳng ai thỏa mãn với độ dư dả của mình bao giờ.

Con mình cần được bảo đảm cho tương lai, điều đó hoàn toàn đúng đắn. Nhưng hiện tại, chúng cũng cần được nuôi dưỡng bằng những niềm vui và sự trải nghiệm cùng với mẹ cha. Chúng cũng cần có những ký ức tươi đẹp đầy màu sắc, chứ không chỉ là những hình ảnh mẹ quần quật trong bếp nấu nướng và ép con ăn, cha đi làm miệt mài, lâu lâu mua cho con một món đồ chơi rồi cha lại tất bật với công việc, với game và những mối quan tâm khác của cha.

Đưa con đi chơi, để tụi nó biết rằng thế giới này không chỉ giới hạn trong bốn bức tường và những clip Youtube đầy màu sắc. Không gian của tụi nó không chỉ gói gọn từ nhà, ra đường, đến lớp, với khói bụi và kẹt xe mà còn dài như những con đường xuyên Việt, xuyên Á, xuyên Âu, còn rộng như biển, cao như núi, bạt ngàn như gió đại ngàn... Đưa con đi chơi, để chúng nó còn nếm được vị mặn của biển, những món BBQ rất mộc, rất tươi, mùi vị khác rất khác với fastfood và đồ ăn nhà trẻ. Đưa con đi chơi, ở resort với dịch vụ tốt, được nhân viên đối đãi lịch sự, dắt con trải nghiệm chợ búa, cuộc sống mưu sinh của người bản địa... để tụi nó hiểu cuộc sống có rất nhiều cung bậc khác nhau. Làm gì cũng được, miễn là mình yêu lao động, mình sẽ có thành quả. Đi đâu cũng được, khi mình lịch sự, mình trả công xứng đáng cho người khác thì mình sẽ được đối đãi tốt, mua được những dịch vụ tốt.

Bài học cho con, cho mẹ, từ những chuyến đi sâu sắc và hiệu quả nhiều vậy, cớ sao không xách ba lô lên cùng đi?

Còn hỏi làm sao mà có tiền đi du lịch, thì cũng không khó trả lời lắm. Mẹ con bạn không mặc đồ hiệu, không dùng nhiều mỹ phẩm ngoại trừ một cây son và chai sữa rửa mặt, điện thoại dùng bao năm rồi không thèm thay nếu nó không hư, muốn ăn thì tự lăn vào bếp chứ không ra hàng quán, không có tiền đi tour đắt tiền thì tự tổ chức tour gần, hoặc săn lùng mua giảm giá những dịch vụ chất lượng trên hotdeal, mua chung... Tiền để đi du lịch tiết kiệm từ những khoản ấy, có khó chút nào đâu!

***

Bố tôi quanh năm lấm láp ở phố, gắn bó với xe chở than tổ ong. Những ngày ít khách hàng, về sớm, ông thường nói với đám con cái: "Hôm nay mình đi đâu chơi?" và có cần nhiều nhặn gì đâu, mấy bố con sẽ cùng nhau cọ rửa xe xích lô chở than thật sạch, rải tấm chiếu nhỏ lên, ngồi lên xe thong dong ra ngoại thành ngắm hoa sen, nhìn ruộng lúa. Loanh quanh chán sẽ dừng chân nơi quán bánh canh cổng thành hoặc sữa chua bánh ga tô bà Liên gần nhà ăn no nê khi trời vừa chập choạng tối. Bố luôn cười thật tươi khi trả tiền – những đồng tiền lẻ lem nhem bụi than. Bất chợt con có hứng ra cầu Cửa Tiền ngắm sông, ra ven những cánh đồng ở Vinh Tân dạo mát bố cũng chiều chuộng luôn. Khi về đến nhà thì trăng đã lồng lộng soi sáng, sao nhấp nháy kín bầu trời. Niềm vui của chuyến "du lịch" ngắn ngủi cùng trăng sao theo vào cả những giấc mơ.

Cho tới khi con lớn, đến những cô bé cậu bé hàng xóm từng được hưởng ké niềm vui trên xe xích lô than ấy vẫn nhắc lại chuyện cũ rằng: "Ngày xưa chúng ta đi dạo phố bằng xích lô vui nhỉ".

Đối với những đứa trẻ, những chuyến đi không ấn tượng về xa gần, sang bần, mà về niềm vui mình được đối đãi và cảnh sắc đọng lại. Cảnh sắc thì có nhiều nhặn gì đâu, đứa trẻ ở quê muốn ra phố, ở phố muốn về quê, ra ngoại thành, thay đổi cách nhìn với đôi mắt trẻ thơ cũng là một niềm vui lớn. Và quan trọng hơn hết, với trẻ con, được ở bên bố, mẹ đã là niềm vui lớn nhất.

***

Tôi chuẩn bị xách ba lô và đi cùng con mình. Đã bắt đầu những ngày nắng đẹp bên những ngày mưa mát lành để mẹ con cùng nhau tận hưởng những khoảnh khắc yêu thương, trước khi quay về năm học mới. Đi để cả con và mẹ trưởng thành cùng nhau.

Vì con là con mẹ

Ở hành lang chung cư Đào Duy Từ tôi vẫn gặp chị mỗi buổi chờ con học nói. Con trai chị có vẻ mặt sáng ngời và thánh thiện của một thiên thần nhưng bị tự kỷ nhẹ. "Bồ biết không, hơn bốn tuổi rồi mà con mình không biết cái bàn, cái ghế. Con bồ biết không?". Khi tôi gật đầu, mắt chị ngời lên: "Trời ơi, vậy là mừng quá".

Nhà chị tuốt Bình Chánh, mất 40 phút để chạy xe đến đây đưa đón con để các thầy cô chuyên biệt can thiệp. Điều khiến tôi xót lòng là chị vẫn chưa hết thời gian ở cữ. Đứa sau chưa đầy tháng chị đã dậy đưa đón đứa trước chỉ vì: "Con mình còn nhỏ, mình không yên tâm nhờ ai đưa đón một chặng đường xa. Ba nó thì bận công việc không về sớm được. Hơn nữa, nhìn xung quanh, bạn sẽ thấy toàn các mẹ đưa đón con vì chỉ mẹ mới đủ kiên nhẫn đưa đón, chờ đợi vậy thôi. Mình mất công với con, thì con cũng sẽ hiểu, thương mình mà tiến bộ". Nói vậy, nhưng cả tôi lẫn chị đều hiểu, để một em bé 4 tuổi tự kỷ hiểu và biết thương mẹ có lẽ là quá xa vời.

Cùng với chị, những bà mẹ đưa con tới lớp học này đều có con có những vấn đề về tâm lý. Đứa tự kỷ, đứa tăng động, đứa chậm nói… Nhưng nhìn gương mặt các mẹ vẫn háo hức mong đợi một sự đổi thay như thể chỉ ngày nay, ngày mai thôi, các cô cậu nhóc đặc biệt kia sẽ khác. Họ không nói với nhau về những điều tiêu cực, buồn lòng mà chỉ nói về tích cực. Chị nói với tôi rằng: "Bồ biết không, con mình tuy nó vậy nhưng mình biết chắc các thầy cô và mình yêu thương, dạy dỗ nó nhất định nó sẽ biết, nó sẽ khác. Có rất nhiều bà mẹ khổ tâm hơn mình nhiều. Bồ à, nhiều người họ không may mắn sinh ra những đứa con khuyết tật hoặc con cái gặp tai nạn… Mình nghĩ đến họ mà rớt nước mắt, mà nghĩ mình còn may mắn lắm".

Khi tôi hỏi: "Sao chị không kiếm lớp học nào gần nhà hơn để hai mẹ con đỡ cực khi phải đi xa, nhất là khi chị đang ở cữ?" Chị nói:

“Các lớp khác con không tiến bộ bằng lớp này. Xa chút có sao đâu, ở cữ thì cũng có sao đâu khi con mình tiến bộ. Chẳng bao giờ có chuyện mẹ lại nản lòng khi làm một điều gì đó cho con, và chắc chắn mẹ nào cũng sẽ làm những điều tốt nhất cho con.

Từ câu chuyện của chị, tôi lại nhớ tới hai mẹ con tôi vẫn gặp trong cái nắng quái xế chiều, ở con đường ven ngoại thành. Cậu nhỏ thường bê một thau nhựa cũ xỉn chứa đầy các loại cua đồng, ốc bươu, ốc gạo… Bên cạnh cậu có một “trợ lý” đặc biệt. Chị tầm 30, đầu tóc chẳng mấy khi thẳng thớm. Chị thường ngồi ngoác miệng ngáp không thèm đưa tay che ý tứ. Cậu nhóc gọi người ấy là Mẹ. Cả hai hầu như ít đối thoại gì với nhau, chỉ nhìn nhau và cười trìu mến.

Có hôm tôi ghé lúc hai mẹ con cậu đang ngồi ăn chung một bịch bánh tráng trộn. Mẹ một miếng, con một miếng. Cả hai cùng cười tươi rạng rỡ. Nụ cười cả hai đều hồn nhiên như trẻ thơ. Dĩ nhiên chẳng ai lạ nụ cười như con nít của chị, khi mà chị vẫn bị mọi người xung quanh gọi là Hạnh “khùng”. Sau vài hôm mua hàng, khi đã trở thành khách quen của cậu nhóc. Cậu nhóc bắt đầu khoe với tôi những thành tích của mẹ cậu: “Mẹ em tuy khùng thiệt nhưng mò cua bắt ốc ‘siêu’ lắm nha. Chỉ cần vài tiếng đồng hồ buổi sáng em đi học là mẹ bắt được đầy nhóc cả chậu lẫn bao. Cả em và mẹ sống nhờ vào lũ cua lũ ốc đó”. Tôi thấy cay mắt vì nhìn mắt cậu nhóc ấy, tôi thấy một niềm tự hào rất chân thật.

Bà bán dừa nước bên cạnh kể thêm cho tôi, bà biết chị Hạnh “khùng” khùng từ lúc bé tí. Nhà nghèo, không được đi học nên càng khùng dữ. Dậy thì, đám trai công trường gần nhà chị vẫn thường ghé nhà xin nước uống. Chẳng biết ông nào xin nước để lại hậu quả khiến cái bụng to uỳnh ra. Ba mẹ Hạnh “khùng” không truy ra được hung thủ, đành dắt con gái đi ra bệnh viện xử lý. Nhưng khùng luôn biết trốn mỗi lần bị cả nhà bắt đi viện. Cuối cùng đứa nhỏ cũng ra đời. Ba mẹ Hạnh khùng mất trong một tai nạn khi thằng nhỏ mới hơn 1 tuổi, ai cũng ái ngại lo chị không biết nuôi con. Ai dè thằng nhỏ vẫn lớn, vẫn khôn, lâu lâu mới thấy chị ôm con nhờ hàng xóm chở đi bác sĩ. Ai cho miếng gì ăn được, Hạnh cũng dấm dúi mang về cho con, không ăn uống dọc dường như thời “còn son”. Thấy con nít đến tuổi đi mẫu giáo, vào lớp 1, Hạnh cũng biết ôm con đến trường gửi nhờ. Đổi lại, năm nào thằng nhóc đi học cũng được giấy khen, lễ phép, lại còn biết giúp mẹ kiếm tiền từ rất sớm…

***

Phần mình, tôi cũng như nhiều người mẹ trẻ khác, đã hơn vài lần lên mạng tìm những cách nuôi dạy con mình bằng cách nào đó tốt nhất, hợp lý nhất. Vì thế, những từ khóa nuôi con kiểu Nhật, kiểu Do Thái… cho hàng triệu kết quả chỉ trong 0,11 giây. Nhưng thực ra, có rất nhiều người mẹ trong cuộc sống tôi gặp (chứ không phải là công cụ tìm kiếm trên mạng) chỉ cho tôi rằng: Chính LÒNG MẸ sẽ là kim chỉ nam chính xác nhất những điều tốt nhất mà mẹ có thể dành cho con.

Và muôn đời rồi, vẫn vậy: "Con dù lớn vẫn là con của mẹ/Đi hết đời lòng mẹ vẫn yêu con" (Thơ Chế Lan Viên).

CHƯƠNG 3
TÌNH YÊU DÀI, RỘNG BAO XA?

Tình yêu màu gì?

Đó là khoảnh khắc mẹ tôi trong một lần suýt chết. Mẹ bị u đường mật. Đặc trưng của căn bệnh này là đôi khi bệnh nhân sẽ bất ngờ bị hành hạ bởi một cơn rét mật. Nghĩa là cơn rét không phải do thời tiết, cũng không phải do đổ mồ hôi lạnh mà từ mật mà ra. Đắp chục cái chăn bông, đốt luôn lò sưởi vẫn chẳng thể hết rét. Cơn rét ấy có thể biến bệnh nhân cách đó vài phút còn tươi cười, bỗng uể oải, nhận ra mình nhanh chóng xỉu đi như quả bóng hết hơi và run lên từng cơn bần bật. Run đến mức không còn chút sức lực nào vẫn cứ rung cả giường. Và người bệnh hoàn toàn có thể kiệt sức chết trong một cơn rét mật như thế.

Trong một lần sức tàn lực kiệt dần vì một cơn rét mật, mẹ bám tay vào tay tôi, giọng thều thào: "Nói với bố, mẹ chết khỏe lắm".

Lúc ấy bố đang đi làm. Tôi vừa đau lòng vừa thấy thật phi lý. Làm gì có cái chết nào gọi là chết khỏe?

Nhiều năm về trước, lâu lâu tôi lại lặp lại câu hỏi với mẹ: "Hồi mẹ và bố lấy nhau không có yêu nhau à?". Mẹ ừ, thời ấy nam nữ gặp nhau, quý mến nhau tính chất phác thật thà, lại là đồng hương đi làm xa nhà nên thấy hợp nhau là cưới. Vậy thôi, không yêu đương, không hẹn hò... Những khái niệm ấy xa rời với những cô gái chàng trai lớn lên từ bùn đất thôn quê như bố mẹ.

Lần bố tôi đi xuất khẩu lao động về, bị lừa trắng tay, ôm cục hận to đùng về với vợ con. Bố đá thúng đụng nia, dễ nổi giận đùng đùng với bất cứ điều lớn nhỏ gì khi trái ý. Bố uống rượu say bí tỉ, đốt thuốc lá khói mù mịt phủ khắp nhà từ sáng tới tối. Đó là những ngày căn nhà của mẹ con sau 10 năm vắng bố, từ tổ ấm trở thành tổ lạnh. Tôi cau có nói với mẹ: "Mẹ bỏ bố đi, bố như thế, sao mẹ chịu được?". Mẹ nói: "Bố sẽ thay đổi. Bản chất, bố là người tốt". Và quả thực, từng tháng từng năm, mẹ tôi kiên nhẫn, thay đổi bố. Nói chính xác là giúp bố tìm lại chính mình của ngày trước, là người thật thà, yêu lao động. Khi tôi đùa mẹ: "Người ta yêu thì mù

quáng, mẹ không yêu sao mẹ có thể chấp nhận bố thời gian đó?" Mẹ nói, "Đó là vì con, vì gia đình mình".

Thực lòng, đã có thời gian dài, tôi không nghĩ giữa những cặp đôi như bố mẹ mình, có điều gì đó gọi là tình yêu. Suy nghĩ của tôi thay đổi từ khi mẹ nói "Nói với bố, mẹ chết khỏe" – câu nói ấy, vào thời điểm ấy cả mẹ lẫn tôi và những người xung quanh đều nghĩ là những lời cuối cùng mẹ tôi trăn trối. Ở những giây tưởng như cuối cùng, điều mà mẹ muốn nhắn gửi, là đừng để bố phải lo âu, dạy dứt. Tôi nghĩ chỉ có thể là tình yêu, không thể là điều gì khác để có thể điều khiển trái tim mình nói ra những điều ấy.

***

Có lần, một bạn trẻ hỏi tôi, chị có lãng mạn trong tình yêu không? Tôi nói, có chứ, cũng lãng mạn và lâm li bi đát không kém phim La La Land. Phụ nữ chọn con đường văn chương, ai chẳng lãng mạn? Nhưng rồi, quá trình lấy chồng, làm mẹ thì sự lãng mạn đôi khi chỉ còn trong quá khứ. Tình yêu hay sự lãng mạn lúc ấy lại nhìn theo một cách khác, trong thực tế bộn bề cuộc sống của mình.

Có lúc, tôi cũng như bạn hay bất cứ người mẹ trẻ nào tỉnh dậy và tự hỏi: "Ồ, cái người bên cạnh mình, chồng mình đấy, nếu không gắn kết mình và những đứa con thì còn gắn bó với nhau bao lâu?" Đó là khi mà cứ sáng ra có khi chỉ nói với nhau những tiếng cằn nhằn, rằng tối qua anh ngáy to làm em mất ngủ; tối qua điện thoại báo thức của em kêu to làm anh giật mình…

Dĩ nhiên, phụ nữ nào chẳng khó chịu khi ấy. Nhưng hầu như tôi không để những cảm xúc tiêu cực ở lại với mình sau những câu hỏi chẳng hay ho gì và hoàn toàn có thể phá nát buổi sáng như thế khi tôi nghĩ tới anh, lúc… đi chăm mình đẻ.

Là lúc anh cuống quýt gọi nhầm tên con, thay vì gọi là Đốm thì nhầm sang Cún và cười hề hề vì tại mới làm bố nên… chưa quen tên; là lúc anh với quầng mắt thâm, mặt căng thẳng lom khom lau nền nhà những vệt máu lăn theo từ đùi non của vợ rỏ xuống và lo âu hỏi… chảy máu thế vợ đau lắm không? Là khi anh lóng ngóng, vụng về tập tắm cho con những ngày đầu tiên, nhất định không để vợ ngồi dậy tắm cho con vì nghe lời "các cụ", sợ mai này dễ bị đau lưng, cảm lạnh.

Nhiều lần đi thăm bạn sinh em bé, ở Hùng Vương, Từ Dũ, tôi vẫn gặp những ông bố trẻ ngồi một xó ngoài hành lang ăn vội bữa cơm, chắc cú chẳng thể cảm nhận được ngon hay dở vì lòng dạ bỏ

hết vào trong kia, nơi vợ mới tặng mình một thiên thần. Tôi nhìn thấy có anh còn hồn nhiên leo lên băng ca trống kê dọc hành lang ngủ ngáy pho pho mặc kệ người người đi lại, lúc có ai đó trông giùm vợ con cho một lúc. Vẻ mặt của những anh chồng trong hoàn cảnh ấy mỏi mệt ư? Dĩ nhiên là có, nhưng có cả những hoan ca rạo rực xen bên sự mỏi mệt ấy. Những điều bé nhỏ ấy, với tôi là tình yêu.

Nếu ai đó hỏi tôi, một phụ nữ vừa đi qua thanh xuân của mình, tình yêu có màu gì? Tôi sẽ nói chẳng có màu gì đâu, đó là những khoảnh khắc, những nhát cắt thật ngọt trong cuộc sống có thể khiến mình lưu tâm ghi nhớ mãi.

Điều ngọt ngào ở sân bay

Cả làng facebook đang nháo nhào kịch liệt like clip cụ ông ôm bó hồng tặng cụ bà ở sân bay. (Có tới 60 triệu lượt view từ cuối tuần rồi). Ông không quên hôn lên má bà khi trao hoa. Rồi họ thầm thì nói với nhau gì đó, có lẽ ý nghĩa cũng gần gần với câu nói "Anh yêu em" của lũ trẻ. Hoặc có khi chỉ đơn giản là: "Lâu rồi ông/bà có khỏe không, có vui không...". Gương mặt cả hai người ngời lên sự hạnh phúc. Hạnh phúc đích thực là đấy chứ đâu.

Nhưng mà đó là chuyện ở xứ người. Và chuyện ở xứ nảo xứ nào đó lại làm dân mình phát cuồng lên vì xúc động. Có bạn còn bình luận rằng, chỉ bên Tây mới vậy, ở bên ta ấy à, còn lâu nhá... Thực tình, nếu nhìn xung quanh sân bay mình, bạn cũng có thể thấy nhiều điều xúc động.

Bạn có thấy anh công nhân từ quê vào Sài Gòn lập nghiệp, quay về quê cũ đón vợ con vào "cơ ngơi" là căn nhà nhỏ mới mua được sau 10 năm làm lụng chắt bóp. Vẻ mặt chị vợ vẫn còn chút băn khoăn về nơi mình chưa đến, dường như xa ngái lắm. Chị ôm đứa con đang gục đầu trên vai mẹ ngủ êm đềm. Anh chồng ôm vai vợ kể: "Bay vèo hai tiếng tới nơi. Trong nớ nhiều đồng hương mình lắm, em đừng lo chi". Chị vợ đáp, mắt hấp háy: "Tài hầy, dừ người ta

bay còn nhanh hơn chim hầy?" và họ háo hức nói chuyện ngày mai.

Bạn có thấy đa phần các bà mẹ trong những chuyến bay đêm đều giống nhau ở túi xách nặng trĩu. Có bà phải dừng khá lâu ở cửa an ninh vì bị yêu cầu bỏ hũ cà muối ra. Bà năn nỉ, "Con tui thèm cà muối lắm anh nờ". Chàng trai trẻ ở cửa an ninh cứng rắn vừa đủ để không làm trái quy định, vừa nhìn theo bối rối. Anh thấy như mình đang ngăn chặn tình yêu mộc mạc của bà mẹ chứ không phải ngăn hũ cà muối kia. Nếu không phải thực thi quy định, anh đâu lòng nào cấm mẹ mang cho con chút cà quê mà anh vẫn nghe trong lời ca quen thuộc: "Ai ơi cà xứ Nghệ, càng mặn lại càng giòn". Trong túi xách cồng kềnh của các bà mẹ quê luôn có cả lạc quê, bánh đa khô, đậu tương, đậu xanh, hành tăm, chè chát... Những thứ ấy trong Sài Gòn đương nhiên là có nhưng đâu mang đẫm vị quê, đâu ngon như những thứ từ vườn từ nương mẹ vun trồng, vừa hái mang theo.

Bạn có thấy có cô bé lần đầu bước chân lên máy bay, lần đầu bước chân vào Sài Gòn đi học đại học. Em ấy kể, bố mẹ muốn đi theo vào xem nơi em sẽ ở ra sao nhưng vé máy bay hơn một triệu bạc, bằng cả tháng mẹ gánh rau ra chợ bán. Nhất định em phải học tốt, kiếm việc làm tốt để đưa bố mẹ vào chơi, lúc đó hẳn sẽ không phải băn khoăn nặng lòng khi máy bay cất cánh như ri. Em ấy khiến mấy ông anh bà chị đã từng giống em ấy cách đây 5 năm, 10 năm có một chút mềm lòng nhẹ nhẹ khi nghĩ rằng ít khi mình nghĩ tới chuyện mời bố mẹ vô chơi.

Bạn có thấy ông bố từ quê lên phố lần đầu đi thăm con cháu, khi tiếp viên nhắc tắt nguồn điện thoại thì không biết tắt, phải nhờ chàng trai trẻ cạnh mình tắt hộ. Rồi khi đáp xuống sân bay cũng không biết làm sao để mở ra mà gọi cho con. Chàng trai ngồi cạnh không chỉ bật nguồn hộ, còn xách túi xách, bao tải... giúp ông ra tận cửa sân bay. Tận khi gặp được con trai ông cụ, cậu mới dám quay đi bắt xe ôm về, dù đó là lúc gần nửa đêm. Giờ đó thì ai cũng buồn ngủ, cũng mỏi lưng mà muốn nghĩ tới chăn ấm nệm êm, nhưng nghĩ tới ông cụ có thể bị lạc giữa sân bay xa lạ thì đành lòng nào quay đi.

Và bạn có thấy lòng có chút chộn rộn xốn xang khi lên một chuyến bay về quê, xung quanh toàn giọng quê mình. Rồi thì là mà hỏi han nhau ở chỗ nớ có rú, chỗ tê có sông... Bạn thấy lưng mình dường như đỡ mỏi, chân mình đỡ chồn sau những tháng ngày bôn ba công việc quay về quê cũ, nhà cũ, là nơi bạn lớn lên và đi xa. Một trời yêu thương ở đó nên đôi khi chỉ cần nghe giọng lao

xao chen nhau thôi là thấy lòng rộn rã.

Có những điều tưởng như giản đơn lắm, chẳng đáng để tâm gì. Nhưng kì thực vẫn thật ngọt ngào. Ngọt như một câu hát: "Hãy nghiêng đời xuống nhìn suốt một mối tình, chỉ lặng nhìn không nói năng…". Dù không nói năng nhưng sẽ còn thật nhiều điều còn đọng lại.

…

Tôi đã có nhiều chuyến bay bị delay, nhưng thú thực không hề bực bội khi dùng thời gian ấy chỉ để "nhiều chuyện" nhìn ngó và lắng nghe những điều xảy ra xung quanh mình.

Nhớ căn nhà xưa

Một trong những bài hát tôi vẫn thường nghe là Căn nhà xưa ca sĩ Tuấn Ngọc vẫn hát:

"Em có nhớ căn nhà xưa bên khu vườn cải/ Nơi những sớm mai nằm nghe nắng giòn trên mái/ Ở đó có những lũ sên bò quanh có vết nứt rêu tường xanh…"

Ấu thơ tôi từng có một không gian êm và thơ như thế, trong căn nhà xưa một thời gian ngắn tôi cùng mẹ ở với ông bà ngoại. Và không hiểu sao khi ấy tuổi còn rất nhỏ, chỉ một thời gian ngắn nhưng ấn tượng về căn nhà của bà vẫn ghi sâu đến vậy.

Căn nhà có bậc thềm trồng những dãy dài hoa báo bão, mong manh như lá cỏ. Ngày kia, đến mùa, sắc hoa tím hồng bừng lên đầy sức sống. Con bé tôi ngẩn ngơ ngồi tựa cửa nhìn ngắm cả buổi không chán mắt. Căn nhà của bà rất ngăn nắp gọn ghẽ, cửa gỗ mở đón gió đón ánh sáng trời quanh năm, hướng ra bụi cây râm bụt già cỗi, nở hoa đỏ đòng đưa tựa những chiếc lồng đèn bé bé xinh xinh. Từ cửa nhà bà nhìn ra là cả một thế giới sắc màu trong khu vườn nho nhỏ phía trước. Này là hồng nhung thơm ngan ngát trồng xen cúc vàng rực rỡ, cà chua chín đỏ, hoa cải nở vàng, cải cúc nở trắng. Phía trái khu vườn nhỏ là gốc táo đang mùa trĩu quả, da xanh căng bóng, góc phải là gốc dâu chín tím lịm gọi mời…

Tôi thích cảm giác ngồi từ thềm nhà, nhìn những mảng sương sớm bảng lảng lan nhẹ cùng những tia nắng ban mai chùng chình trong vạt vườn ấy. Khi chưa kịp nghĩ ra mình đang đói thì bà đã cuống quýt lên dúi vào tay một củ khoai nướng, bắp ngô nướng thơm sực hay đĩa bánh mật thơm thơm vị gừng mà bà đã dậy sớm làm tự bao giờ. Những đứa cháu lớn lên có thời gian gắn bó với căn nhà của bà sẽ biết đó là thiên đường, chẳng kém gì truyện cổ. Đơn giản vì sẽ có hàng trăm món ăn ngon lạ miệng mà bà chiều cháu, cất công tỉ mẩn ngồi làm, sẽ có những buổi lê la bờ cây bụi cỏ bất tận không bị ai la mắng, sẽ làm bạn cả với chó mèo, gà vịt, từng

góc sân mảnh vườn mà thấy thế giới rộng mở bao la...

***

Nhớ một gian nhà xưa nào phải nỗi nhớ của riêng tôi. Bạn nói, buồn cười lắm, mỗi khi nhớ về nhà cũ lại nhớ tới một trong những chiếc ghế bố bạn đóng thô bằng những mảnh gỗ xẻ. Tuổi của nó chắc xấp xỉ tuổi bạn. Và bao năm nay, dù bạn ở nhà hay đã xa nhà thì vị trí của nó vẫn là nơi bậc cửa, trong căn bếp cũ xưa. Hồi bé, hai chị em bạn vẫn thường nhẫn nại ngồi chơi và đợi bố mẹ đi làm về. Chiếc ghế còn được trưng dụng thành căn nhà đồ chơi, thành thứ co kéo, tranh giành suốt thời thơ ấu.

Bạn xa nhà, bố mẹ cũng có điều kiện hơn, nhà xây mới xích về phía gần đường đi lại, căn nhà cũ nép phía chân đồi càng thêm lặng lẽ. Vậy mà trong những giấc mơ chập chờn chẳng bao giờ mơ thấy căn nhà mới, chỉ mơ thấy căn nhà xưa với những vật dùng thật cũ. Như thể đó mới chính là nơi bạn thuộc về. Bạn vẫn thích mỗi lần về nhà sẽ tìm củi nhóm lửa lên, đun ấm nước sôi hoặc ủ trấu kho nồi cá. Xong xuôi, ngồi ở chiếc ghế mòn vẹt này nghe gà cục tác, khế rụng lộp bộp (cạnh bếp là cây khế bốn mùa trĩu quả). Chờ bố mẹ và mọi người về đông đủ sẽ dọn mâm cơm váng vất mùi khói bếp lên ăn. Buổi chiều, đứng từ bếp lửa nhìn ra, ánh nắng chiếu từ đằng Tây xiên qua chỗ chiếc ghế, bỗng thấy dấu vết thời gian, ký ức tuổi thơ lung linh một cách lạ kì. Như thể chiếc ghế ấy là ô cửa thời gian mang sắc màu cổ tích, có thể gọi về bao kỷ niệm.

Bạn kể, quên sao được căn nhà cũ ấy, khi những cơn mưa đầu mùa tới. Bố bạn vẫn bị đùa là người đẹp trai nhất nhà vì nhà toàn con gái. Lại có người đùa dai, bảo số ông chỉ sản xuất toàn vịt giời. Kệ, bố vẫn ân cần yêu thương mẹ và hai chị em hết mực. Ngày mưa, con gái nói buồn quá, nhà chẳng có gì chơi. Bố vui vẻ lấy củ su hào cắt thành hình con cá, con thỏ, khéo léo xâu những dây kẽm vào. Bố thòng cánh tay dài rắn chắc ra cửa sổ thẫm nâu màu thời gian, mặc nước mưa táp ướt lạnh tay. Và bầy cá, thỏ ấy nhảy múa tưng bừng trong điệu nhạc mưa cùng tiếng cười của mấy bố con. Kỷ niệm mát lành tựa như mưa đầu mùa. Mái nhà nhỏ ngập đầy yêu thương từ những điều rất giản dị ấy khiến bạn luôn thấy mình hạnh phúc. Đã có thời gian chuyện chồng con, gạo tiền cơm áo khiến bạn có lúc bẵng quên đi những kỉ niệm ngọt ngào đến vậy. Nhưng khi hoạn nạn, chính những kỉ niệm ấy lại là neo đậu để kéo bạn về phía tin yêu.

Và giờ, con gái bạn vẫn luôn muốn ở nhà ông ngoại. Về để ông chỉ

cho phân biệt từng loại cá cảnh trong hồ cá bé xíu của ông, để ông chỉ cách trồng cây, trực tiếp thấy trái bầu trái bí trên cây, hái vào đưa bà nấu. Ông sẽ công kênh cháu trên vai đi khắp con hẻm nhỏ đầy tiếng ve và hoa phượng mỗi khi chiều về gió mát. Bạn nói giản đơn vậy thôi nhưng chắc sẽ là những ký ức đẹp mãi trong tâm thức của con, cũng như chị đã từng được bố yêu thương ngày xưa vậy.

***

Cô bạn thân của tôi có mẹ là giáo viên mẫu giáo, nhà trong khu tập thể, nằm ngay khuôn viên trường. Bên nhà có mấy bụi dong riềng nở hoa rực rỡ. Hoa dong riềng không thơm, hoặc nếu có chắc hẳn cực ít ỏi tới mức chúng tôi chẳng thể nhớ nổi mùi thơm loài hoa ấy. Chẳng hiểu vì lý do gì đó mà cả tôi lẫn chị em cô bạn đều rất thích loài hoa chân quê này. Đang học bài trong nhà ngó ra cửa sổ nhìn hoa cả chục phút. Buổi trưa bê mâm cơm ra ăn ngoài hành lang, vừa hóng gió, vừa ngắm những cành dong riềng đung đưa trong gió.

Cuối năm lớp 5 gia đình bạn chuyển nhà, bố bạn nhận phân công công việc ở tỉnh khác. Chúng tôi thất lạc mất mấy năm. Cho tới khi bạn có dịp quay lại Vinh, tìm tới nhà tôi. Chúng tôi cùng quay về khu nhà tập thể cũ của bạn, đứng lặng bên bụi dong riềng một lúc thật lâu. Bạn nói: "Hương à, chẳng hiểu sao mình luôn cảm nhận nơi này là nơi thân thương nhất và không có cảm giác ấy với căn nhà đang ở". Nơi này, là nơi bạn sinh ra, là nơi bố tập cho những bước đi đầu tiên, là nơi mẹ tập nói... Mãi về sau này, mỗi lần chúng tôi có dịp gặp nhau, trong câu chuyện vẫn nhắc về ngôi nhà nhỏ bên những bụi dong riềng. Bụi hoa dong riềng bị phá mất lúc nào đó bạn không biết, con đường dẫn vào nhà trẻ mở rộng mất hẳn hai hàng phi lao hai bên, nhựa rải phẳng lì, tường bao cao hơn, dày hơn... Bạn đã khóc òa như một đứa trẻ khi cảm thấy mình mất một chốn về thân thương nhất.

Chỉ đến khi lớn lên, bạn mới hiểu chốn về xưa cũ ấy chẳng bao giờ có thể mất đi khi sắc hoa ngày xưa vẫn thắm trong tim bạn, con đường có hàng phi lao hôm nào vẫn mát lành trong tim bạn... Dù mọi thứ đã bị phá bỏ đi nữa. Và quan trọng, ở đâu có tiếng nói của bố mẹ mới là nơi thân thương nhất.

***

Ngày kia, facebook anh bạn tôi chụp hình bức tường rêu lún phún xanh với dòng chữ ngắn: "Nhà là nơi bức tường rêu thôi mà cũng

thương nhớ". Bạn là một doanh nhân có biệt thự, xe hơi ở một khu đô thị mới nhưng mỗi năm không về quê vài lần thì "chồn chân" không làm gì được". Và về, có khi chỉ để ngắm bức tường rêu, nhìn đàn cu gáy đang kiếm ăn bên bụi tre. Một chị bạn khác thường làm "thiên hạ" phát thèm khi khoe những ngày cuối tuần bỏ phố về vườn, quay về nhà ba mẹ. Đó hẳn là nơi yên bình với những gốc mai nở bung xòe trong nắng, những dãy hoa tóc tiên nở bừng sắc hồng, dăm ba con gà con vịt gọi nhau, chia mồi trong vườn nhà, nụ cười mẹ và các anh chị em tươi vui ngày sum họp. Và những người bạn ấy, ít khi tôi có dịp ngồi trò chuyện, nhưng thấy gần gũi chỉ vì những bức hình đầy yêu thương ấy.

Không phải vô cớ mà trào lưu "Nhà là nơi" từng làm mưa làm gió trên facebook đến nay vẫn được nhắc lại, khi mà nhiều trào lưu khác đã qua từ lâu. Có những định nghĩa có khi giản dị như: "Nhà là nơi được ăn cơm mẹ nấu", "Nhà là nơi muốn ho thì ho, muốn hát thì hát", "Nhà là nơi lâu lắm không quay về, muốn khóc quá đi thôi"... Cũng có những định nghĩa bóng bẩy quen thuộc: "Nhà là nơi bão dừng sau cánh cửa", "Nhà là nơi bắt đầu một cuộc đời và không bao giờ kết thúc một tình yêu". Bạn có đồng ý với tôi không, dù là những định nghĩa giản đơn hay hoa mỹ thì chúng ta cũng thấy ít nhiều có mình trong đó. Bởi bản thân chữ "Nhà là nơi" đã gọi về bao kỷ niệm. Bản thân chữ "Nhà" đã cất giữ bao thương yêu, ấm nồng và sự quen thuộc ở đó.

Thương mùi lá chuối

Chị bạn chung cơ quan cười hỉnh hích khi kể về "lão chồng". Chị luôn gọi anh xã như thế với tất cả sự thân thiện và đáng yêu: "Lão chồng chị hôm qua tự dưng có nhã hứng kiếm về một tàu lá chuối, bọc thịt ba chỉ nêm nếm chút gia vị rồi quạt than củi để nướng. Trời đất ơi, nhìn lão chồng lão ấy hít hà mùi lá chuối cháy sém khi bóc thịt, mặt lão 'phê' không tả nổi".

Tôi bất chợt nhớ đến mùi lá chuối đã lâu lắm rồi không gặp lại. Ngày còn nhỏ, mỗi lần tự bắt xe về quê ngoại, đi từ xa về đã thấy ông ngoại lội dưới ao đặt nơm bắt cá. Trên bờ đã có vài chú cá quả ngoe nguẩy trong xô. Bà ngoại chặt lá chuối bên hông nhà. Ông bà đãi cháu gái từ thành phố về món "nhà quê": lá chuối cuộn cá quả nướng.

Đó là món ngon hấp dẫn nhất nhì tuổi thơ tôi ghi nhớ. Mùi cá chín thơm phức cuộn với mùi lá chuối cháy khô queo hăng hăng ngai ngái thực sự là một nốt lưu hương từ tuổi thơ. Và sau này có ăn hàng trăm món ngon từ cá quả thì món cá do ông bắt, bà nấu cho cháu ngồi ăn bên bếp lửa hồng ấm sực vẫn là món ngon nhất.

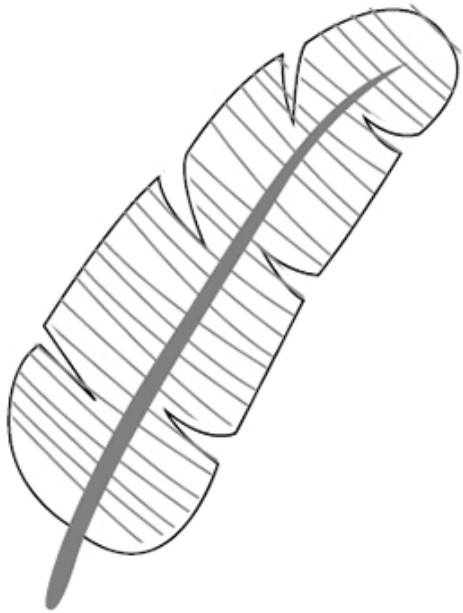

***

Chị họ tôi mua nhà trong một khu đô thị mới. Khu đô thị mới đã bán hết đất nền nhưng vẫn có vài khoảng đất người chủ chỉ mua để dành, chưa xây dựng. Mấy bà hàng xóm có gốc gác nông thôn như chị vẫn cười tươi với bác bảo vệ và chủ đất để xin trồng vài cây rau vào đó. Chẳng biết ai đó đã trồng vào dăm ba gốc chuối. Chị khoe, lâu lâu lại dẫn lũ trẻ con ra xé lá chuối thổi kèn kêu te te. Cắt một tàu lá chuối xanh rải trên thềm nhà để làm "tấm thảm" đặc biệt, ngồi rất êm và mát. Bụi chuối thành của quý độc lạ với lũ trẻ giữa phố.

Lại nhớ dạo bé, mới ngày nào cùng theo chị về chơi dưới những bụi chuối già bên sân nhà bà ngoại. Nhà bà không chỉ một bụi mà cả hàng chuối dài, ôm lấy toàn bộ sân nhà. Đêm trăng sáng vằng vặc hai chị em cùng đám bạn hay tụ tập trong khoảnh sân ấy. Lá chuối đập xạc xào những nhịp êm êm khi lũ trẻ hát ca. Lá chuối ôm vòng quanh như những hàng khán giả hào hứng xem lũ trẻ tưởng tượng mình là ca sĩ, là công chúa, hiệp sĩ biểu diễn trong vở kịch tự biên tự diễn tầm phào nào đấy mà giờ không nhớ nổi nội dung… "Nhoằng cái" chị nói: "Giờ bọn con mình bằng tuổi mình ngày đó rồi, cũng mê lá chuối dù có ipad, yoyo… cả trăm ngàn thứ thú vị khác".

***

Lá chuối không có nhiều ở Sài Gòn – nơi được xem là đô thị xô bồ bậc nhất nước. Tất thảy mặt hàng ở quê gói bằng lá chuối thì đã thay thế hết bằng giấy báo, bao nilon. Bởi vậy có nhiều người từ Quận 1, Quận 2, Quận 7… có khi xa cả chục cây số vẫn lâu lâu về tới tận Quận 5 chỉ để ghé cửa hàng xôi lá chuối. Để được mua gói xôi gói ghém cẩn thận trong lớp lá chuối đã được làm sạch sẽ kĩ càng. Kĩ tới mức mùi lá chuối chỉ còn chút xíu. Nhưng cái chút xíu ấy, có còn hơn không.

Tôi không sinh ra ở nông thôn, cũng không lớn lên ở nông thôn nhưng những gì dịu dàng như lá chuối vẫn ấn tượng khi nhớ về. Và đôi khi trên những đường xa gặp một bụi chuối có vẻ lạc lõng bên hè phố nhưng thấy lòng cởi mở lắm, kiểu như gặp một người bạn đã lâu thật lâu rồi không gặp. Đó là bởi, thời gian thay đổi, bản thân mình cũng đổi nhưng có những khoảnh khắc, kỷ niệm khi đã đi vào miền nhớ thì vẫn mãi còn nơi ấy…

Món bù rợ[9] của mẹ

Lần đầu tiên tôi nhìn thấy bù rợ là một buổi sáng về thăm quê bố. Thuyền trôi qua sông Lam, dừng giữa một bãi bờ phù sa Giếng Hai non xanh mát mắt những vạt bù rợ rải dài. Những quả bù rợ độ ấy nằm ngoan như những chú lợn con, chơi trò trốn tìm trong vạt lá. Dì họ của bố cắt cho mấy quả bù non đựng trong bao xác rắn vác về ăn dần. Bù non xào sơ tỏi thơm lừng, đổ non tô nước nấu canh, giã thêm một nắm lạc, thêm vài con tôm thì tưởng khó có món nào có thể đưa cơm nhanh bằng. Không cầu kì bằng là bù non xắt nhỏ xào tỏi, khi chín tắt bếp, cho nắm rau hao[10] xắt nhuyễn vào là đủ thứ giác quan thức dậy cùng một lúc khi mùi tỏi thơm, mùi bù non và rau hao quyện lấy nhau. Càng đặc biệt hơn với những đứa con trôi về phương Nam, rau hao không sống ở xứ nóng. Và cái món bù non xào tỏi, rau hao ấy thôi đủ nhắc nhớ quắt quay về quê mỗi khi lên cơn thèm.

Ngày tôi còn bé, có thời gian ở tập thể. Mẹ trồng mấy gốc bù rợ bên nhà bếp thấp lúp xúp. Mấy chú hàng xóm bắc thang, làm giàn cho bù rợ ngoi lên. Mùa hoa nở, hoa vàng bung xòe, đưa hương thoang thoảng, bướm ong rộn ràng kéo về mở hội. Tôi thường ngồi trong vườn nhà nhìn lên tưởng tượng đám bạn ong bướm đang trò chuyện điều gì với những nàng hoa rực rỡ. Hình như trí tưởng tượng có hạn nên chẳng nghĩ ra được điều gì. Dẫu vậy, vẫn rực rỡ sắc hương trong khoảng trời thơ bé. Mẹ dạy tôi bấm cành để dây bù đẻ nhiều nhánh, tưới nước gạo, ủ gộc rau, tro trấu để cây có sức đơm hoa, ra quả. Những độ bướm ong ít kéo về, mẹ dạy cách thụ phấn cho hoa… Những bài học nho nhỏ ấy có sức hấp dẫn lạ kì với những đứa nhỏ lớn lên ở phố. Và mãi sau này, từ bài học nhỏ ấy, mẹ luôn nhắc rằng: “Con thấy không, đến một cái cây muốn trưởng thành cũng cần bỏ công chăm sóc không ngừng”.

Những gốc bù của mẹ rất sai quả, đủ cho cả dãy nhà tập thể ăn. Vì cây mọc trên mái nhà nên tôi luôn cùng mẹ canh chừng quả nào đủ độ già thì nhờ các chú dỡ xuống ngay để đỡ nặng mái. Những

quả bù già được biếu khắp khu tập thể. Số còn lại kê ở góc bếp ăn dần. Nhớ nhất là món chè bù rợ mẹ nấu. Đậu xanh, lạc, nếp, mỗi thứ một nắm, bung nhừ cùng bù rợ. Khi tất cả đã chín, quyện vào nhau mùi thơm ngất ngây thì cho dăm thìa đường vào, nấu thêm vài phút để đường thấm đều các nguyên liệu. Đó là món ăn ngon, cầu kì và sang nhất trong tuổi thơ tôi. Mà thực tình, nguyên liệu chẳng mất tiền mua. Lạc chú Ngọc hàng xóm quê Nghi Lộc cho, đậu cô Hoa Nam Đàn biếu, nếp bà ngoại gửi từ Đô Lương xuống, bù rợ nhà trồng... Rất nhiều món ngon thời ấu thơ đều không đến từ chợ mà từ nhà này qua nhà kia, mang nhiều tình cảm như thế.

Món chè bù rợ mẹ nấu ăn ngon nhất là những lúc sáng mai thức dậy, hoặc sau một giấc ngủ trưa nào đó, mùa thu, khi một cơn mưa vừa ngang qua phố vào độ tháng Tám như độ này. Thức dậy vì tiếng lục bục nồi chè bù rợ vừa chín tới, khói đưa hương tỏa ấm sực căn phòng nhỏ. Lẽ dĩ nhiên lúc ấy, con nít mắt chưa mở mà tai, mũi, miệng đã háo hức thức hết rồi. Và chỉ loáng một lúc sau, khỏi cần mẹ gọi như mọi ngày, đã nhanh nhảu bật dậy đánh răng, rửa mặt và ngồi thu lu bên bát chè nóng, vừa ăn vén vén từ trên xuống, vừa thổi phù phù cho nhanh nguội và hít hà thèm thuồng cả làn khói mỏng bốc lên ngang mũi.

Mỗi khi mẹ làm món bù rợ tôi thường giữ lại hạt. Hạt bù phơi khô, gom góp lại rang một mẻ, để dành vừa trò chuyện vừa ăn lúc mưa xuống là hợp tình hợp cảnh vô cùng. Có khi vừa cắn xong dăm hạt bù béo béo bùi bùi cuối cùng thì cơn mưa vừa tạnh, câu chuyện của mẹ và con gái cũng vừa ngưng với niềm vui còn kéo dài. Đó là những lúc êm đềm của một mùa nào đã thật xưa cũ, bỗng mùa thu này ngồi nhớ lại mà tiếc ngẩn ngơ vì chẳng bao giờ còn gặp lại...

Thanh thanh mùi chay

Bố từ quê vào chơi, trong túi quà của bố có hai quả chay nho nhỏ. Bố nói, biết con gái thích nhưng chợ Vinh giờ bán ít quả này lắm, lâu lắm mới thấy có hàng bán. Hai quả chay ấy cũng theo bố vượt cả nghìn cây số từ quê vào với đứa con gái "lắm chuyện" tối nay thanh thanh ngọt mát cả căn phòng. Nhoằng cái 15 năm rồi không gặp hương vị ấy, khi chạm gặp thì tưởng như vẫn quấn quýt đâu đó như không có khoảng cách 15 năm.

Chưa đủ, trong những gói những quà bố mang theo còn có nhúm chay khô dùng để con nấu canh, kho cá. Bố nói, của chú Minh gửi cho. Chú Minh nhà chung con phố nhỏ, cách nhà mình ba căn, chạy xe xuôi ngược lúc trong lúc ngoài tỉnh. Những lần vội về vội đi nên con chẳng nhớ nổi gương mặt người hàng xóm ít khi gặp. Nhưng chú Minh vẫn nhớ con bé còi còi, nhỏ nhỏ. Nghe bố nói cả chợ Vinh mua được đúng hai quả chay, chú nhiệt tình trút hết số chay khô ít ỏi nhà chú có để bố đưa vào cho con kho cá, nấu canh. "Ừ thì chợ Vinh ít bán nhưng có lúc còn thấy, ở Sài Gòn đào mô ra" – Chú nói, đơn giản thế. Và bố cũng cầm vào, đơn giản thế. Mà con gái thấy vui vui, thấy rưng rưng.

Quả chay gợi nhớ về quê nội trong một đêm mưa gầm gió lạnh. Mùi đất đồi Ngọc Sơn ẩm, mùi quả chay chín rụng thao thức trước hiên nhà. Nghe giọng thơ Lê Anh Xuân như viết cho chính tâm can mình:

Quê nội ơi

Mấy năm trời xa cách

Đêm nay, ta nằm nghe mưa rơi

Nghe tiếng trời gầm xa lắc...

Cớ sao lòng thấy nhớ thương

Ôi cơn mưa quê hương

Đã ru hát hồn ta thuở bé…

Sáng ra, trên nền sân loang loáng nước là những quả chay vẹo vọ vàng ươm rơi rụng, tẽ ra lớp múi hồng tươi. Bà nội nhặt lấy, rửa sạch bằng nước muối loãng và tẽ phần tươi ngon thơm phức đút miệng cháu. Cháu tỉ mỉ ngồi giã nhuyễn vỏ chay, trầu cau, chút vôi chút thuốc trong chiếc cối đồng nhỏ xíu xiu của bà. Mùi chay chín cây rụng quyện lấy mùi trầu bà nhai dậy hương cả vùng thơ ấu.

Lại nhớ ngày nhỏ, vẫn ngồi bên bà nội, trong một khoảng sân nắng thưa rọi từ tán chay cao vút xuống, khi bà đều tay thái chay phơi khô để dành quanh năm. Chay là giống quả lắm mủ, kể cả khi đã chín nên khi hái trên cây không cẩn thận cũng có thể khiến vạt áo sáng màu lem luốc. Bà nội thường ngâm ngay vào chậu nước gạo, hoặc nước muối để khử mủ trước khi chế biến món ăn hoặc đưa cho cháu. Có khá nhiều món ăn trở nên đáng nhớ khi bà cho thêm chút vị chua của chay vào. Đơn giản nhất là chay dầm nước rau muống luộc. Vị thơm và chua nhẹ của chay không thể lẫn đi đâu và ấn tượng hơn hẳn so với những sấu, mẻ, cà chua. Để rau khỏi bị vàng, bà thả trái chay vào sau khi đã vớt rau, nấu thêm một lúc cho chín nhừ. Rau muống chấm mắm cáy bà làm, uống nước rau thanh thanh và thơm thơm vị chay, thêm một ít lạc rang nước mắm hành tỏi thơm phức. Chỉ đơn giản vậy mà bữa cơm hai bà cháu cũng đủ vui, đủ đầy.

Quả chay kho cá thì cần cầu kỳ hơn. Quả chay thái lát trải đều xuống đáy nồi. Xếp lần lượt một lớp cá, một lớp chay, thêm riềng, sả, ớt, hạt tiêu, nước màu, phủ thêm một lớp chay lên trên cùng. Đổ xâm xấp nước vào nấu đến khi trong nồi còn sền sệt thì bắc ra. Đảm bảo nồi cá kho đã thơm ngào ngạt. Cá kho với quả chay ngon nhất là mớ cá đồng bà mua tươi rói từ lũ trẻ trong xóm vừa đánh bắt được bên đập nước. Những con cá nhỏ bằng ngón tay, ăn luôn được cả xương cả ngạnh, bao nhiêu cái béo, cái ngon của cá ngấm cả vào lát chay. Xới bát cơm nóng, nhẩn nha thêm vài lát chay kho cá, thấy cái mằn mặn, chua chua, béo ngậy trong lát quả quen, mới thấy cái ngon đâu phải đến từ những thứ cao lương mĩ vị.

Nhưng nhớ hơn cả là món canh gà nấu xáo chua chua vị chay của bà. Bà nuôi một đàn gà con lớn con bé quanh năm, chờ con cháu về giết thịt. Có khi cháu về, gà chưa kịp lớn, chỉ cỡ hai nắm tay, bà vẫn nhiệt tình bắt nấu xáo cho cháu. Xáo gà của bà không thể thiếu hành tăm, vài miếng chay khô. Nước xáo gà ngọt lừ, thanh dịu, thơm phức. Gà non mềm múp, ăn kèm chút rau sống cần cỗi vì bà trồng trên đất đồi, chan lên tô bún còn nóng hổi, vừa thổi vừa ăn bên bếp lửa còn vương vương mùi khói rơm chưa lụi. Bà là người ít nói, ít kể chuyện. Những chia sẻ, yêu thương mà cháu cảm nhận được từ bà đôi khi lại từ những bữa cơm giản dị với những khoảnh khắc ấm áp, yêu thương, đầy sắc màu, lắm hương vị như thế.

Tối qua có quả chay thao thức trên chiếc bàn nhỏ. Quả chay ấy kéo về cả những yêu thương đi về phía giấc mơ.

Câu chuyện áo dài

Ở Bảo tàng Áo dài Việt Nam hôm trước tôi vào thấy một chiếc áo dài mục nát, rách te tua được treo trang trọng trên giá đỡ. Mỗi chiếc áo dài ở đây đều có tên gọi theo thời kì phát triển của nó, ví dụ như Áo dài cách tân, Áo dài thời Pháp… Vì là một kẻ có tâm tính hơi lãng đãng nên khá khó để tôi nhớ tên gọi của từng chiếc áo.

Chiếc áo te tua ấy thực tình tôi cũng không nhớ nổi tên cũng như nhiều "anh chị em" khác của nó. Nhưng câu chuyện đằng sau nó khiến tôi ngay lập tức găm vào trí nhớ của mình. Đó là một chiếc áo dài từ thời thực dân Pháp mới sang xâm lược Đông Dương. Chiếc áo dài này vẫn nhiều nét cổ nhưng bắt đầu có những nhấn nhá mới phù hợp với thời trang thời điểm đó. Một giai đoạn thay đổi rất ngắn của tà áo dài và hầu hết các chủ nhân của tà áo dài chẳng mấy ai có suy nghĩ giữ lại làm… tư liệu lịch sử.

Chiếc áo may mắn còn sót lại ấy của một gia đình được xem là có của ăn của để ở Hà Nội. Chiếc áo được chôn theo chủ nhân của nó khi bà ra đi. Khá lâu sau đó, khi các con cải táng, chiếc áo bị mục rách vài góc. Ông chủ của Bảo tàng Áo dài đã ngay lập tức đến năn nỉ gia đình cho phép trưng bày tấm áo giá trị ấy trong bảo tàng. Và tấm áo ấy sau rất nhiều đắn đo tính toán của gia đình, nó đã trở thành một trong những chiếc áo dài vô giá trong Bảo tàng Áo dài Việt Nam.

Mẹ tôi, bà tôi, và không biết bao nhiêu người phụ nữ Việt Nam trong hành trình về nơi xa thẳm của mình chọn áo dài để mặc. Khi mẹ nói với tôi rằng: "Mai mốt mẹ mất, mẹ muốn mặc áo dài, muốn trang điểm. Mặc cho mẹ áo dài của mẹ nhé, vì mẹ thích bộ ấy nhất". Tôi cay sè mắt thương mẹ và tà áo dài duy nhất trong cuộc đời mẹ có. Chiếc áo đó cả đời mẹ chỉ mặc vài lần vì công việc chính của mẹ là bán than tổ ong, mấy khi có dịp mặc tới. Chiếc áo vẫn còn rất mới.

Khi tôi còn nhỏ, lần đầu nhà chuyển từ Trung Đô lên Quang Trung – từ ngoại thành về trung tâm thành phố, ba mẹ con ra khách sạn Kim Liên chụp hình làm kỉ niệm, gửi bố nơi xa, mẹ cũng chọn áo dài để mặc. Đó là một chiếc áo dài trắng của tiệm ảnh cho người chụp hình mượn mặc. Tôi nhìn lên khung trưng bày những tấm mẫu đẹp của tiệm ảnh, đã có nhiều người cùng mặc tấm áo mượn ấy.

Cũng là khi tôi nhỏ, lần đầu tiên biết chú ý tới một tà áo dài là dịp Tết, cô nhỏ hàng xóm xúng xính trong chiếc áo màu hồng đi chơi Tết. Ba cô nhỏ là thợ may có tiếng trong khu phố mới có áo dài để mặc. Vào những năm 90 trẻ con đâu được mặc áo dài nhiều như bây giờ. Nhìn cô nhỏ trong chiếc áo dài màu hồng ấy, tôi cứ hình dung ngay hình ảnh một bông hoa đào thật đẹp trên phố và bất chợt thèm thuồng. Trẻ con nhà nghèo đến tiền mua sách còn không đủ, huống chi một tà áo dài đẹp.

Cho đến tận năm lớp 10, khi trường trung học bắt buộc mặc áo dài, tôi được mẹ mua một tấm áo dài trắng. Tấm áo dài có vải mềm rủ, loại vải có giá trung bình để không làm mẹ phải phân vân, hai mẹ con cùng chọn kĩ lưỡng từ một tiệm may gần nhà. Tôi giấu sự ham muốn những tấm vải may áo dài có hoa chìm hoa nổi trong lòng, vì sợ mẹ biết sẽ buồn. Cô chủ tiệm may có tật ở chân, một đời ngồi may những đường chỉ cực khéo, biết hoàn cảnh gia đình tôi khó khăn nên chỉ lấy giá cả hữu nghị. Lúc nhìn tôi ướm áo dài mặc thử, cô nói: "Sướng nhé. Như cô nằm mơ cũng chẳng bao giờ được mặc áo dài". Cô nhìn nhanh xuống đôi chân bị teo lại vì trận sốt bại liệt ngày nhỏ. Tôi không biết đáp lại lời cô nhưng thấy thêm phần ý nghĩa khi tấm áo mình mặc, tưởng bình thường thôi, có khi lại là mơ ước của một ai đó. Và dĩ nhiên, từ đó, tôi không bao giờ so sánh việc vải áo dài gấm của bạn đẹp hơn hay áo dài lụa của mình kém đẹp hơn.

Con gái tôi bé tí teo đã bắt đầu biết điệu đà làm duyên trong những tà áo dài. Bà dì của bé là giáo viên, hết năm nay về hưu, nhìn thấy cháu gái mặc áo dài liền nói: "Bà có nhiều áo dài lắm, mai mốt không mặc nữa, bà sẽ đem ra cắt áo dài tặng Bống nhé!" Dĩ nhiên, cũng như nhiều bà mẹ trẻ khác tôi biết một tấm áo dài con nít chẳng đáng bao nhiêu tiền nhưng nghe bé dạ ran, tôi vẫn rất vui lòng. Tôi bất chợt nhớ vẻ mặt háo hức của mẹ tôi khi ngồi cắt sửa chiếc áo cũ của bố thành những chiếc quần đùi cho con gái năm nảo năm nào. Thậm chí nhớ luôn cả màu vải và những họa tiết trên đó. Tôi tin chiếc áo bà dì tự tay cắt may sẽ là một chiếc áo dài rất đẹp mà con gái sẽ giữ mãi trong ký ức. Áo dài đẹp đâu chỉ vì sắc màu đẹp, kiểu dáng đẹp mà bởi nó có tâm hồn được sinh ra từ

những câu chuyện thật ấm áp…

Những khoảng lặng xôn xao

Gần 15 năm ở Sài Gòn, khi thấy lòng mỏi mệt và muốn lắng lại, tôi vẫn chọn một góc quán vỉa hè. Tôi gọi góc quán ấy là khoảng lặng xôn xao.

Ai có dịp ghé quán sinh tố C-M gần cuối con đường Võ Văn Tần, Quận 3 hẳn sẽ như tôi, đều hẹn lòng mình sẽ có lần quay lại. Không hẳn vì sinh tố pha chế rất đậm vị trái cây, tươi ngon, giá khá mềm mà vì thái độ cởi mở của anh Chiến và chị Mai. Dù không nói được và không nghe khách hàng nói gì nhưng gương mặt hai chủ quán lúc nào cũng ngời ngời vui vẻ. Hai người đều bị câm từ nhỏ, "thông ngôn" của họ với cả trăm khách hàng mỗi đêm là cô cháu gái.

Hà – cô cháu gái ngồi tỉ tê với chất giọng nằng nặng đặc trưng kể cho tôi nghe chuyện tình cảm của anh chị. Hai người quen nhau tại Bình Dương, họ học chung trường câm điếc tại đây. Cũng giận hờn lắm, yêu thương nhiều. Chị Mai quê Đà Nẵng, anh Chiến lại là chàng trai miền Tây, hai vùng quê xa nhau tít tắp. Lần giận hờn nhau nhiều nhất, chị Mai bỏ đất Bình Dương, quay về quê. Từ yêu thương, giận hờn đến nhung nhớ… họ chỉ có thể nói và hiểu bằng tiếng lòng mình và những ký hiệu kì diệu từ ánh mắt cùng đôi bàn tay.

Anh Chiến xin trung tâm địa chỉ nhà chị, vượt gần 1.000 cây số ra tận Đà Nẵng "làm hiền" và xin cưới chị Mai. Không khỏi bất ngờ, hạnh phúc lẫn thương yêu trước tấm chân tình của người con trai miền Tây chân thành, chị gật đầu theo anh vào Sài Gòn lập nghiệp. Qua nhiều công việc phổ thông, họ dừng lại ở việc mở quán ăn rồi cuối cùng là quán sinh tố C-M. Với công việc này, anh chị cho biết niềm vui không chỉ là công việc mà họ được ở bên nhau ngày đêm. Hằng tối, quán mở từ 6 giờ tới khuya, nhưng sáng sớm anh chị đã dậy từ nửa đêm, chuẩn bị đi mua trái cây tận chợ đầu mối. Sau công đoạn mua bán, gọt rửa chuẩn bị, một ngày của

họ kết thúc vào 7 giờ sáng và bắt đầu từ giữa trưa!

Hàng chục năm tần tảo chịu khó giữa Sài Gòn, hiện anh chị đã có một ngôi nhà nhỏ trên đường Vườn Chuối – Quận 3 và một cậu con trai. Anh Chiến có lần viết cho tôi biết: "Con tôi nói chuyện bình thường" – khi ấy, mắt anh long lanh vui và xúc động. Đó là hạnh phúc lớn nhất mà cuộc đời ban tặng. Hạnh phúc ấy, thuở thanh niên cả anh Chiến, chị Mai dù yêu nhau vượt sông vượt núi âm thầm tìm nhau cũng không thể nghĩ mình lại đạt được.

Với anh Chiến chị Mai, họ không bao giờ buồn vì cuộc đời dành bất hạnh cho mình vì đã có những hạnh phúc đáp đền lại, họ chỉ buồn khi nếu trong nhà vợ chồng con cái không hiểu và yêu thương nhau. Điều ấy, hàng chục năm nay chưa hề xảy ra, và trong căn nhà nhỏ ấm áp ấy ngày ngày vẫn ngập tràn niềm vui từ những khoảng lặng hạnh phúc.

Và hơn 10 năm không còn nhớ bao lần tới lui cái khoảng lặng xôn xao ấy, tôi chưa từng gặp nét buồn nào trên gương mặt anh chị chủ quán. Những ánh mắt luôn biết nói những lời vui. Những ánh mắt giúp tôi cất hết buồn phiền, nặng trĩu mỗi khi ghé vào quán.

Con hãy trồng một cái cây

Tôi ở nhà tập thể từ nhỏ. Những căn nhà nhỏ xíu như hộp diêm nằm kề nhau không thừa ra một thước đất để trồng cây. Mẹ tận dụng tất cả những thứ có thể đổ đất vào và gieo hạt trồng cây. Cái nồi đứt quai móp méo, cái ấm nước bị rò, bể nước bị nứt... đều được mẹ phù phép thành một vạt vườn nho nhỏ. Trong mắt tôi lúc ấy, việc trồng cây như một trò chơi thú vị (Trẻ con đứa nào chẳng thú vị khi được nghịch đất mà không bị người lớn la mắng).

Mẹ dạy tôi trồng cây hoa mười giờ, đơn giản chỉ là cắm cành xuống đất, ngày tưới hai lần để cây giữ sức nhanh bén rễ. Mẹ dạy tôi trồng cây lá phỏng bằng cách áp sát mặt lá xuống đất ẩm để cây non ra chồi mới từ những mắt lá. Mẹ dạy gieo hạt mồng tơi, cắm những cành bụi khô để mồng tơi leo lên.

Khi tôi biết cách để trồng khá nhiều loại cây từ dễ tới khó, cũng là lúc tôi hiểu được những hạt giống tâm hồn mẹ âm thầm gieo vào mình. Mẹ dạy tôi hiểu phải làm được việc dễ mới tới khó. Mẹ dạy tôi hiểu để có được quả ngọt phải đổ công nhiều thế nào. Mỗi loại cây phải trải mình nắng gió khắc nghiệt, phải bằng mọi nỗ lực khác nhau để đâm chồi nảy lộc cho tới khi ra hoa kết quả. Không chỉ là chuyện trồng một cái cây. Tôi đã nhận được những hạt giống tâm hồn từ những câu chuyện trồng cây.

Và khi tôi lập gia đình, có một căn nhà riêng bé bé. Không sân, không vườn, tôi vẫn tận dụng một chút đất phía trước nhà trồng vài cái cây. Mỗi chiều, con gái lại nhanh nhẩu giành mẹ tưới cây. Đó là những giây phút vui vẻ gần gũi của hai mẹ con mỗi ngày. Nghe tiếng cười trong vắt của con, lại nghĩ sẽ dạy con những điều dễ thương ngày xưa mẹ dạy.

***

Tự trồng cây là cách học hiệu quả nhất về cách "ngắm hoa", "ăn quả". "Ăn quả nhớ người trồng cây" là câu tục ngữ quen thuộc

nhưng chưa chắc đã "đằm" lại trong lòng những đứa trẻ dù có được nghe nhiều lần đi nữa. Tôi nhớ hai người bạn sinh đôi ngày bé, ba mẹ bạn là những thầy cô giáo dạy văn, các bạn học văn rất giỏi. Ở nhà bạn có một khu vườn trồng nhiều hoa cảnh. Trong mắt tôi, lúc ấy, gia đình bạn là những người hạnh phúc và lãng mạn hiếm hoi ở phố. Tôi thường đến xin nhánh tóc tiên, nhánh cúc... về trồng. Từ nhánh ấy, từng cành, từng nhánh lá non xanh khác đâm chồi nảy lộc, đơm hoa... Khi đã có ý thức, hầu như tôi không có thói quen hái một bông hoa vì hiểu, để có bông hoa ấy là bao sương gió, có khi là cả bao nhiêu mong chờ như những mong chờ của tôi ngày thơ bé.

Một lần đến nhà hai cô bạn song sinh ấy vào một sáng đầu năm mới. Bên sân nhà bạn là những bình hoa nho nhỏ rực rỡ muôn màu khoe sắc. Bạn hí hửng khoe: "Tối 30 cả nhà đi hái lộc". Nhưng thay vì hái lộc là tàn phá cây xanh, nhà bạn đã nhổ những cây hoa trong công viên về trồng trong sân nhà. Vừa được lộc, vừa được đẹp. Bố mẹ bạn phụ họa thêm rằng, làm như vậy là không phũ phàng với cây hoa. Hoa ở đâu thì cũng chỉ là nhiệm vụ làm đẹp cho đời. Quan trọng là mình có bỏ công chăm bẵm.

Tôi im lặng vì không muốn nói một điều gì không vui vào những ngày đầu năm. Nhưng quả thực lòng tôi không vui. Tôi nghĩ về những chậu hoa tơi tả trong công viên khi ai cũng "hái lộc" kiểu tận gốc này. Cho tới bây giờ đó vẫn là câu chuyện không vui, rất khó hiểu về một gia đình mà tôi yêu quý.

***

Cậu bé nhà bên tuần trước khoe vừa gieo mầm hạt đậu, ngày kia khoe cây đã có những lá mầm đầu tiên. Mẹ cậu nói, cứ chăm đi, cây đậu ấy sẽ cao lớn vươn xa tận trời như cây đậu thần trong truyện cổ tích. Lúc ấy tha hồ lên trời ngắm trăng sao. Cậu bé nửa tin nửa ngờ, hỏi tôi, có thật cây đậu của cậu có thể lên tận trời không? "Con muốn lên đấy để xem thế giới trên ấy có khác gì dưới trái đất này? Chắc hẳn là tuyệt đẹp..." cậu bé nói.

Tôi trả lời lấp lửng rằng: "Cũng có cây đậu thần leo lên trời, nhưng không dám chắc cây đậu của con có lên trời được không. Con cứ chăm đi, rồi xem kết quả thế nào cho cô biết với". Hôm qua, cậu bé nói rằng: "Con chịu, không thể chờ đợi. Con đã tìm đọc sách khoa học rồi, cây đậu của con cùng lắm chỉ leo loanh quanh lan can thôi. Chắc mẹ con trêu đùa cho vui. Nhưng con nghĩ vậy cũng hay, cây trầu bà tháng trước vừa khô hết lá, mẹ rất buồn, giờ có cây đậu bò loanh quanh lan can chắc mẹ vui lắm đấy..."

Khi tôi kể cho cô bạn hàng xóm nghe về những điều con trai nói, mắt người mẹ ươn ướt quay đi, giấu những giọt tròn long lanh hạnh phúc. Bạn thấy đó, đôi khi hạnh phúc đến rất tình cờ chỉ từ những cái cây bé nhỏ.

Dường như đã Đông

Đông về, khi những đám mây tầng tầng lớp lớp đan xếp lên nhau trên nền trời ảm đạm, xám trắng và như thật gần với mặt đất, những cây phượng trên phố đã trụi lá và những tán bàng đã chuyển mình sang màu nâu đỏ. Phố Vinh ngời lên những ấm áp từ những sắc màu đúng hẹn với mùa ấy.

Mùa Đông, khác với mùa Hè gắn với hương sen, mùa Thu có hương thị vàng xuống phố và mùa Xuân trăm hương hoa đua nở. Chẳng mấy ai nghĩ tới những mùi hương gì còn lại dành cho mùa Đông. Cho tới khi Đông đến, người ta nhận ra trong không khí có mùi ấm cúng.

Chỉ những người đã từng đi qua những mùa Đông, mới thấy nỗi nhớ về mùa Đông thật ngọt, thật thương, và những hương vị mùa ấy cũng đầy lưu luyến.

***

Sáng nay trời phương Nam se lạnh. Lại có mưa phùn lây rây như mùa Đông phương bắc. Tôi đốt tinh dầu quế và nhận ra thứ mùi đến từ ký ức, có thể len thật sâu trong tận tâm can mình. Chẳng hiểu vì lẽ gì, có thể vì mùi quế đã gắn với tôi bao năm tháng tuổi nhỏ.

Ngày nhà tôi ở cạnh rạp Bến Thủy, mỗi sáng mùa Đông tôi vẫn thường cùng dì đi bộ đến lớp. Dì tôi học Đại học Vinh, tôi học Tiểu học Trung Đô. Đi cùng nhau hơn 1km từ nhà tới chợ Trung Đô (chợ đại học) thì tới ngã ba, hai dì cháu tẽ ra làm hai nhánh. Cách nhà tôi vài trăm mét là bà cụ già ngồi khom lưng bán chè xanh và vài thứ quà vặt, trong đó có một bao quế khô treo lơ lửng một góc hàng. Mùa Đông, mỗi sáng dì vẫn mua một dúm quế nhỏ nơi bà cụ ấy. Hai dì cháu vừa đi bộ, vừa thu lu trong áo ấm, khăn ấm, chuyện trò và nhấm nháp từng chút quế cay xè bỏng lưỡi. Vị cay nồng của quế giúp ấm bụng, hương thơm nồng của quế giúp quên đi cái lạnh đang chờn vờn bên mình. Tới ngã ba chia tay nhau, dì luôn dành cho tôi hết số quế còn lại. Dì đứng lại nhìn cháu bước đi một quãng, lẫn trong sương mai rồi mới đi tiếp. Mùi thơm của những thanh quế nhỏ ấm nồng trong tay trong những ngày Đông sương giá vẫn còn tới tận giờ.

Cũng là hương quế, thi thoảng mẹ vẫn mang về cho tôi từ những mùa Đông xa xa. Tôi không ăn cay giỏi như đa số anh chị em trong gia đình nhưng lại rất thích vị quế. Ngọt ngọt, cay cay, có khi cay rút cả đầu lưỡi nhưng vẫn vừa xuýt xoa vừa nhấm nháp. Những thanh quế nâu xỉn, thô ráp mà hương thơm quyến rũ hơn hết thảy những mùi thơm nào xung quanh nó. Mẹ đặt bó quế nhỏ nơi góc bếp, góc nhà, mẹ nói hương quế giúp đuổi ruồi muỗi, tẩy uế, thanh lọc không khí, rất tốt cho sức khỏe. Mẹ rút từ bó quế nhỏ ấy dúi cho tôi một thanh quế nhỏ tầm hai ngón tay. Mỗi khi nằm đọc sách, ngồi học bài hay đơn giản là mở một giai điệu về mùa Đông, uống một tách trà nóng và nghe hương quế vẩn vơ bên mình, nhấm nháp một chút vị quế cay xè ướt mắt. Chỉ thế thôi đủ để giữ một căn phòng ấm, quên đi trời đất lạnh phía ngoài ô cửa.

Tôi vẫn giữ cho mình thói quen đốt một chút tinh dầu vào mỗi sáng Đông sang hoặc những đêm Đông thật yên tĩnh. Ấm thật ấm, dịu thật dịu, là mùi tinh dầu theo làn khói mỏng cuộn lên. Tôi và cô bạn thân có lần nói với nhau về mùi cây rosemary (hương thảo) trong bài hát Scarbrough Fair mà chúng tôi nghe trong một mùa Đông đã cũ. Mùi hương chúng tôi chưa từng biết nhưng có thể hình dung ra nó cực kì quyến rũ trong những chiều Đông sương lạnh. Cho tới mãi sau này, lần đầu có một cây hương thảo từ một người bạn tặng sinh nhật, tôi vẫn nghĩ chúng tôi đã hình dung thật đúng về một mùi hương bịn rịn trong một khoảng ký ức nào đó. Ký ức đã phai mờ từ rất lâu, theo năm tháng, nhưng mùi hương thì dường như vẫn luôn còn đó.

***

Nhưng mùi hương để nhớ rõ nhất về phố Vinh của tôi, lại là mùi sả chanh. Mùa Đông, hầu hết các sạp rau trong chợ Vinh đều bán kèm những bó lá xông bao gồm lá sả, bưởi, chanh, bạch đàn, mùi… Thứ lá ấy không phải chỉ để dành riêng cho những người bị cảm lạnh khi thời tiết đổi mùa. Nhiều nhà ở xóm tôi vẫn giữ thói quen mua bó lá xông kèm mớ rau, con cá. Nấu nướng, ăn uống xong xuôi, các mẹ, các cô sẽ tranh thủ rửa sạch bó lá xông đun sôi trên bếp. Chỉ cần đun sôi và để đó, để hơi nước nương theo tất thảy những mùi ấm cúng kia tỏa lan trong căn nhà nhỏ của mình. Tỏa lan cả sang nhà hàng xóm, cả những người đi thể dục buổi tối cũng dễ dàng bắt gặp mùi nước xông thân thương ấy. Để rồi, chỉ dăm ba lần gặp mùi lá xông từ căn nhà nhỏ, tôi mặc định luôn rằng đó là thứ hương thơm của những con phố nhỏ quanh mình, khi mà đi khắp những thành phố lớn bé khác trên cả nước cũng không dễ gì bắt gặp.

Nói tới một nồi nước xông ấm sực mùi đủ thứ lá mà không thể lẫn hương thơm lá nào qua lá nào, bỗng dưng lẩn thẩn nhớ độ này mọi năm ông đã đi kiếm hạt giống lá mùi về gieo. Chớm Đông lạnh, cháu con chỉ muốn nằm vùi trong chăn ngủ nướng thì ông vẫn dậy sớm, quên trưa dành hết những giờ rảnh rỗi để lúi húi làm đất, gieo hạt trong vườn nhà. Vườn nhà ông cũng như nhiều mảnh vườn khác ở Đội Cung, mùa này bắt đầu gieo hạt. Chỉ độ một thời gian ngăn ngắn nữa những hạt mầm bé xíu chẳng cần đợi mùa xuân, tách vỏ, nảy mầm. Cà chua chín lấp ló những trái đỏ trái hồng tựa những mặt trời bé tí hon chơi ú tim trong góc vườn. Và những vạt mùi, cải cúc, cải xanh, xà lách lên xanh mướt mát. Những mảnh vườn màu xanh ngọc của nõn của nà những lá những đọt ấy chẳng cần nắng, bất chấp cả gió lẫn sương, điểm màu xanh ngọt tươi tô sắc ấn tượng cho những khu vườn mùa Đông. Tô sắc luôn cả những mâm cơm mùa Đông ấm cúng với món ăn giản dị tới mức không thể giản dị hơn: rau sống chấm xốt cà chua.

Ven quanh những khu vườn nhỏ mùa Đông hẳn nhiên không thiếu dãy chậu mầm vừa nhú của những thược dược, ly… để dành cho Tết. Mùa này những mẹ, những chị đã bắt đầu í ới hỏi nhau nơi mua bán hạt giống các loại hoa, sẻ chia nhau từng nhúm hạt giống… để cùng gây nên sức sống cho mùa xuân. Những bé con cũng theo mẹ tíu tít ra vườn nhà cùng vun xới, cùng chung cảm giác để mình thêm bận bịu. Những đóa hoa tự tay mình ươm trồng, chăm sóc từ khi còn là một hạt giống bao giờ cũng có cảm giác đầy hương sắc hơn hẳn hoa bán mua ở chợ. Những đóa hoa ấy có nở trong vườn nhà hay để chưng lên bàn thờ ông bà những dịp Ông Táo, Tết nhất, cũng cảm thấy lòng mình ấm cúng thiêng liêng hơn.

***

Bạn có thấy buồn cười không khi tôi nói nhớ về một góc chợ thơm phưng phức mùi cá nướng, mực nướng trong những lần theo mẹ ra chợ. Mùi hải sản nướng thơm phức, ấm sực, chẳng còn chút hanh hao muối mặn của biển mà cứ thế, hồn nhiên bay là đà qua cánh mũi, để có khi người đi chợ phải nuốt ực nơi cuống họng. Nơi tôi ở hiện nay, hiếm khi có cá, mực nướng để ăn. Chủ yếu vẫn là hải sản cấp đông. Mùi vị chẳng còn. Vì thế, mùi hải sản nướng ở một góc chợ vẫn có một sức hấp dẫn đối với tôi, cũng như nhiều đứa con xứ Nghệ xa quê khác. Cô bạn làm giáo viên, chung cảnh xa quê khoe, hai tháng một lần mẹ lại đóng thùng cá nướng gửi vô cho ăn. Ăn ngon lắm nhưng thi thoảng vẫn nhắm mắt hình dung và thèm thuồng mùi cá nướng bay lên quyện bện với sương trong

những buổi chợ chiều.

Thực tình thì mùi một bếp than hồng nướng cá thơm phức, khói bếp quyện với hơi nước từ những lát cá thu, cá ngừ trắng phau bay chờn vờn trong sương chiều nào chỉ có mỗi mùa đông. Chợ Vinh, chợ Ga, chợ Quang Trung… bán cá nướng quanh năm, những bếp than ấy cũng đỏ hồng quanh năm. Mà tôi, đứa con ở phía không quê đã lâu vẫn hoài nhớ vào mỗi mùa đông lạnh.

Nhắc những bếp than hồng mùa Đông hẳn nhiên sẽ là thiếu sót khi không nhắc tới anh bán bánh bao, cô bán bánh ngào, đậu hũ non (tào phớ) vẫn chở theo cả bếp than hồng rong ruổi trên những con phố nhỏ. Những chiếc bếp than mi ni cháy tí tách, đỏ rừng rực ấm cúng xua tan những rét mướt. Không ít người Vinh vẫn giữ thói quen ăn sáng bằng bánh bao – phải là thứ bánh bao vỏ mềm xốp, thơm phức, có nhân mộc nhĩ, chút thịt bằm, chút miến ngâm, kèm theo quả trứng cút bé xíu bên trong – vì thương mến hơi ấm tỏa lan từ bếp than di động ấy. Dù nhiều người đã ngán ngẩm những món ăn vặt nhiều đường thì lạ thay vẫn thòm thèm bánh ngào, tào phớ trong những chiều Đông lạnh. Hai món ăn ấy chẳng cao sang gì, chỉ giản dị quyện hòa những nguyên liệu rẻ tiền quen thuộc như gừng già, mật mía, bột nếp, đậu nành… để thành những món hàng rong hết sức hấp dẫn tỏa thơm trên những bếp lửa tí hon kia.

***

Sáng hôm qua sau khi đưa con đi học, ăn sáng xong, tôi đốt chút tinh dầu rosemary, mở bài hát Scarbrough Fair – bài hát thức dậy những đam mê thời hàm tiếu xưa cũ, châm một ấm trà hoa hòe thơm dịu. Đơn giản chỉ để "chiều" lòng mình một chút trước khi làm việc. Và tôi biết ơn những ngày phương Nam đỏng đảnh mưa phùn, gió lành lạnh học đòi làm mùa Đông như những buổi sáng áp thấp này. Vì những sáng như sáng nay, tôi biết có rất nhiều người đồng cảm với mình, ngẫm nhớ về một mùa Đông chưa bao giờ cũ. Sáng nay đốt chút tinh dầu và nghe Quang Lý hát "Làm sao về được mùa Đông. Mùa thu cây cầu đã gẫy…". Bài hát ấy tôi nghe suốt một thời thiếu nữ, vào những sáng mùa Đông ở Sài Gòn. Bài hát của những ngày cô đơn đến thảng thốt chỉ thấy có một tiếng hát của người nghệ sĩ sẻ chia với mình trong chuỗi ngày xanh.

Sáng nay vẫn nghe lại bài hát cũ mà thấy lòng mình dịu dàng, không còn nỗi cô đơn thảng thốt cũ. Thực tình cây cầu nào đó đã gãy rồi thì mình cũng có thể nối những nhịp cầu khác để tìm về những ấm áp mùa cũ mà, phải không người ơi? Giả dụ như một

nhịp cầu thật mềm, thật dịu như những hương thơm đã theo mình đi cùng tháng năm...

Chiếc chăn cầu vồng

Sài Gòn những ngày chớm đông, đêm ngủ phải dùng chăn nhung vì gió lạnh. Cả năm dùng chăn cotton mỏng nhẹ, chỉ tầm một tháng phải lôi chiếc chăn nhung dày dặn vốn dĩ cất rất kín trong góc tủ ra dùng. Tháo chăn ra khỏi túi, nghe mùi hơi thân thuộc bởi dường như chất cả những mùa cũ trong đó, chất cả nỗi nhớ, ngày thương trong đó.

Nỗi nhớ về những ngày mình còn bé tí như những đứa con mình bây giờ, cũng mang tâm trạng đặc biệt khi mẹ lôi chiếc khăn bông ra khỏi tủ trong một ngày gió lạnh đầu mùa đông về năm nào. Nhà vắng bố, chiếc chăn bông ba mẹ con đắp vừa vặn đủ. Nhưng lúc thì đứa lớn, lúc đứa bé muốn cuộn mình trong chăn ủ thật ấm, khiến đứa bên kia bị kéo hụt chăn thò chân ra ngoài tỉnh ngủ vì lạnh. Những buổi sáng tỉnh dậy sau đó thường bắt đầu bằng màn kiện cáo, càu nhàu nhau vì bị kéo chăn. Cũng vì thế đêm nào cũng diễn ra màn tranh giành "dằm" nằm giữa – nơi an toàn nhất, ấm nhất, không bao giờ bị thò chân, tay ra ngoài. Trong những chuỗi ngày đầy chuyện chành choẹ đành hanh hai chị em gái, những đêm ôn thi học khuya, nhào vào chăn ấm em gái đã nằm, nương nhờ hơi ấm của nó và nghe vọng lại trên phố một tiếng rao khuya "bánh mì nóng giòn" vẫn là những phút dịu ngọt đáng nhớ.

Nỗi nhớ về một cái chăn được may từ rất nhiều mảnh vải, là những mảnh vải mẹ xin được ở một công ty may gần nhà. (Ở nhiều thời điểm hai vai mẹ phải gồng gánh cả nhà nên tinh thần tiết kiệm có thường trực trong suốt những năm tháng ngày mình bé nhỏ). Mẹ chỉ dẫn cho hai chị em ngồi cắt những vụn vải thành hình tam giác, hình tròn đều nhau. Chỉ cho hai chị em may những đường may đầu tiên, ghép chúng lại với nhau thành hình những bông hoa, những đường diềm trang trí. Khi là phẳng, từ hàng trăm mảnh vải vụn ấy biến thành vỏ chăn sặc sỡ sắc màu. Đó là cái vỏ chăn mà cả hai đứa có chung cảm nhận là cái đẹp nhất. Mắt mẹ tươi vui khi lần đầu thấy những đứa con gái nhỏ hạnh phúc

với một thành quả đáng kể mà chúng tạo ra được.

Và sau cái chăn, những cái vỏ gối, túi xách cũng được tạo ra từ những mảnh vải vụn nhiều màu. Không mất tiền mua, chỉ bỏ công đi xin và ngồi khâu khâu vá vá để có được. Ai đó có thể sẽ nghĩ rằng cuộc sống có mấy đâu mà phải tiết kiệm đến khổ sở nhỉ? Nhất là khi đó chỉ là cái vỏ chăn bông, mỗi năm chỉ dùng một mùa lại cất vào, có khi cả chục năm dùng không rách. Nhưng có một cái hay cực hay mà mẹ tôi cũng như nhiều bà mẹ Việt dạy con được rằng: Hạnh phúc không phải là được sở hữu một vật phẩm đắt tiền, giá trị mà từ những gì bàn tay con có thể tạo ra. Và cũng từ thái độ của mẹ, chúng tôi luôn hãnh diện bởi những cái vỏ chăn, vỏ gối… có những giá trị lớn lao mà bàn tay tự tạo ra được. Từ đó, những đứa trẻ lớn lên biết trân quý những thứ xung quanh mình biết bao. Biết hồn nhiên hơn với cuộc sống, với những thử thách, khó khăn khi không quen đòi hỏi mình phải có vật chất như nhà người ta, mà hiểu rằng, cái gì của mình làm ra cũng đều có những giá trị riêng.

Cái chăn gắn với nhiều quy tắc mà mẹ đặt ra cho hai chị em: Không được trùm chăn kín mặt vì sẽ bị ngộp thở khi ngủ. Không được cuộn mình vào chăn, chỉ được dùng đắp vì đứa này ấm thì đứa kia lạnh. Không được tung chăn bất thình lình khiến gió lùa vào gây lạnh cho người thân mà phải len lén đi ra thật nhẹ, thật khẽ… Những quy tắc ấy từ lúc nào dạy những đứa con gái nhỏ biết nghĩ về người thân từ những điều nhỏ nhất.

Hiếm khi chúng tôi dám làm trái những quy tắc ấy. Chỉ có lần, khi đã là sinh viên đi học xa nhà, về nhà dịp tết, đang lơ mơ ngủ, thấy bố len lén chân trần đi lên, rồi len lén đi xuống nói với mẹ: “Con ngủ say rồi, không bị thò chân ra ngoài” thì tôi đã quên quy tắc ngày nào. Trùm chăn kín mặt không phải vì gió lạnh đang sin sít thổi trên mái nhà mà vì nước mắt lã chã rơi ra, sợ bố hoặc mẹ lại thình lình lên kiểm tra bắt gặp.

***

Những đêm mùa đông Sài Gòn không đủ lạnh để cần một chiếc chăn bông nhưng vẫn cần một chiếc chăn dày, ấm hơn thường lệ. Chiếc chăn vẫn cất trong góc tủ lại được lấy ra vào những ngày gần cuối năm. Những đứa nhỏ trong nhà vẫn thích chí rủ nhau trùm kín mít và biến chăn thành chiếc lều nhỏ (hoặc nhà nhỏ trong tưởng tượng của chúng) khi mẹ vừa lấy chăn ra chuẩn bị đi ngủ. Gần ba mươi năm, dĩ nhiên tôi chẳng quên “quy tắc” không trùm chăn kín mặt mẹ đặt ra ngày nào nhưng vẫn để mặc con

trong vài phút nghịch ngợm của chúng. Bởi tôi biết rằng, có thể chúng sẽ như mình khi lớn lên lại biết thương biết nhớ cái chăn ấm áp thời thơ bé.

Sân thượng mùa hè

Từ lúc nào đó, những kỉ niệm gắn với sân thượng trở thành một trong những vệt sắc lung linh của tuổi thơ. Ở sân thượng, bố mẹ có thể gắn kết hơn với con, chẳng cần gì, chỉ cần thời gian dành cho chúng.

Vinh là một trong những phố xá bình yên. Bạn tôi nói điều ấy khi nhìn lên những sân thượng thoáng đãng. Ở đó, không giống như nhiều thành phố không bình yên lắm, phải rào bọc sân thượng lại bằng những lưới sắt chắc chắn. Thậm chí, có khi cần huy động luôn cả những hàng rào kẽm gai "đâm nát trời chiều".

Vinh, dĩ nhiên không thế. Nắng sớm, nắng chiều vẫn lả lướt trên những bờ hoa giấy đẹp, hoa hoàng lan rực rỡ kiêu kì, rủ từ sân thượng xuống nhà, che bớt nắng và gió Lào khắc nghiệt. Đẹp tựa như bức tranh. Ở Vinh, người ta không vây những sân thượng bằng dây kẽm, rào sắt. Đám trẻ lớn lên vẫn gắn kết với nhau bởi những trò chơi vô vàn thú vị nơi sân thượng. Đám trẻ con ở những khu phố nhỏ thành Vinh vì thế mà thân nhau hơn. Chúng thuộc sân thượng từng nhà một như chính sân nhà mình. Vài đứa bạn, vài cái sân thượng là đủ niềm vui kín mít suốt mùa hè.

Lũ trẻ thích nhất là trèo lên sân thượng nhà cô Ngọc. Một khoảng sân nho nhỏ được cô Ngọc lát gạch hoa lên, chỉ cần quét sơ qua là sạch bong bụi. Sẽ chẳng mấy ai nghĩ chuyện lát gạch hoa lên sân thượng và thậm chí nghĩ đó là khoảng không chỉ có chức năng phơi đồ. Nhưng những bà mẹ có con nhỏ như cô Ngọc thì khác. Cô nghĩ tới đám trẻ con ngồi hóng gió sân thượng mỗi đêm hè, cần có một nơi thật tinh tươm để đùa nghịch. Mảnh sân ấy được lũ trẻ bình chọn đẹp nhất trong cả khu phố.

***

Sân thượng thời… rau không sạch, dĩ nhiên là khoảng không gian hiếm quý để đặt những thùng xốp trồng cây. Nào thì rau muống,

mồng tơi, tía tô lá lốt, rồi đến cả mướp đắng, mướp hương, bí bầu cũng theo nhau leo lên từ sân thượng. Khoảnh đất vui chơi của đám trẻ thu hẹp đi để trồng rau. Nhưng chẳng nề hà gì vì chuyện học theo người lớn trồng rau, chăm cây với những đứa trẻ thành phố cũng vui không kém những trò chơi. Chúng hét toáng khi gặp con sâu xanh lè múp míp ngọ ngoạy trong đám lá. Chúng vượt qua sợ hãi những con sâu để "cứu" cây rau. Chúng băn khoăn khi phân biệt từng chiếc lá bầu, lá bí hay mướp. Băn khoăn cả khi học tên từng loại từng vị rau thơm. Nhưng rồi, khi trở thành người làm vườn đắc lực cho mẹ trên sân thượng, hết thảy chuyện ấy trở thành chuyện nhỏ. Và những kĩ năng sống của chúng tăng lên từ mảnh vườn treo lơ lửng tí hon ấy.

Thích nhất là những lứa rau, lứa cây trên sân thượng đến mùa thu hoạch. Chỉ vài quả dưa chuột thôi cũng phải huy động 5, 7 đứa bạn hàng xóm qua cùng thu hoạch, cùng tranh giành, chia nhau từng việc rửa dưa, gọt vỏ, dầm muối ớt. Cắn miếng dưa chuột chấm muối ớt mát lịm ngập chân răng, nghe vị cay và ngọt mát lan nhanh đầu lưỡi, trôi tuột xuống họng, thấy hả hê như cảm nhận được cả bao công lênh người làm vườn đổ vào đó. Cảm giác ấy khác biệt với những trái dưa mua về từ chợ Vinh, từ cô, từ chị quảy gánh bán dạo trước nhà.

"Vườn treo Babylon" của chúng tôi có những cây ớt chỉ thiên trái chỉ thẳng lên trời, như ngón tay út ít tí hon đỏ tươi trong vòm lá. Cây ớt ấy cả xóm ăn hoài không hết. Mỗi lần có hàng xóm ghé nhà xin là mẹ lại sai con gái chạy lên hái ớt. Có những lúc ớt sai tới mức mẹ hái sẵn để dưới nhà, hàng xóm đi ngang lại mời nhau lấy ớt về nấu. Kỉ niệm về những trái ớt nhỏ xíu chia cho hàng xóm ăn bớt ngọt tình làng nghĩa xóm nơi con phố nhỏ chứ không hề… cay như vị ớt.

***

Vườn treo Babylon buổi tối lại như thể vườn sao băng. Có một khoảng trống hai, ba chục mét vuông trên sân thượng, mỗi tối đám trẻ con lại vác chiếu ra trải, nằm/ngồi ngóc cổ đếm sao. Ông Chương – hàng xóm tuổi ngoài 70, mỗi tối lại tìm đến chơi chung với đám nhỏ. Ông kể cho chúng tôi câu chuyện về những vì sao băng xẹt qua bầu trời, có khi đếm được hàng chục cái, lầm rầm trong miệng hàng chục điều ước. Ông kể cho chúng tôi nghe chuyện sao Đại Hùng (Gấu lớn), Bắc Đẩu, về những câu chuyện cổ hư hư thực thực đong đầy những ước mơ bé con. Mẹ vui vẻ rang cho mấy ông cháu một mẻ lạc, cầm thêm ca nước sôi để nguội. Thi thoảng sang hơn, ông Chương mang theo túi vải, trong đó đựng

ca nước dừa, vài phong kẹo cu đơ dẻo dẻo bùi bùi. Chỉ chừng đó mà những buổi sinh hoạt trên sân thượng trở thành ký ức đáng nhớ.

Thế giới thiên văn với hàng trăm điều thú vị, hàng trăm câu chuyện mang theo sức tưởng tượng lớn mà ông Chương tặng chúng tôi, từ một khoảng sân thượng mùa hè thời nhỏ. Đám trẻ ngày ấy không đứa nào theo thiên văn, nhưng đều là những đứa nhỏ ít nhiều mơ mộng, lãng mạn, biết tưởng tượng. Ngày kia nói chuyện với nhau, hỏi mình, hỏi người, có phải những điều ấy cũng cần biết bao trong những tháng ngày thơ ấu.

Sân thượng khiến tôi nhớ tới bà nội, mỗi khi bà xuống Vinh. Nhà bà ở một vùng núi đồi cao cao, nhà ngói không có sân thượng. Xuống thăm cháu, bà cũng leo sân thượng chơi cùng cháu. Lưng bà hơi còng, tỉ mẩn leo từng bước cầu thang thật chậm thật chậm. Ở trên ấy bà nhìn xuống con đường chạy qua nhà, người ta đi lại. Những vị trí ấy khiến bà dễ chịu, không chóng mặt khi thấy người và xe ngờm ngợp đi lại qua mắt mình như mắc cửi. Nói tưởng như vô lý nhưng quả thực, những vị trí ấy không khiến bà chóng mặt, vì có lẽ chúng gần giống với vị trí nhà bà nằm trên đồi cao cao. Mỗi sáng mỗi chiều vẫn nhìn người ta đi lại dưới chân đồi. Bà tôi thường nhai trầu bỏm bẻm, ngồi một góc nhìn mây nhìn trăng, gió mang cả hơi trầu nhắc sự có mặt của bà mà đám cháu rất thường xuyên vô tình quên lãng.

Đôi khi tôi vẫn vô tình nhìn lên sân thượng nhà tầng quanh khu nhà tôi ở. Những sân thượng vây kín bởi kẽm gai, rào chắn. Những sân thượng chen chúc cao thấp không đồng đều như nơi phố nhỏ tuổi thơ. Và ánh đèn cao áp đã khiến trăng nhạt màu, còn những vì sao rủ nhau đi trốn. Dĩ nhiên, tôi thấy buồn. Chẳng biết những mảng sân thượng có buồn không?

Phố ngày bão về

Sài Gòn đang say giấc, bỗng nghe những tiếng gió rít, sấm ì ùng vọng ngoài cửa sổ. Phải mất vài giây mới nhận ra không phải mình mơ. Mưa lạt sạt xào xạc trên mái tôn. Thoáng chốc mưa ầm ào đuổi nhau cuộn cuộn. Sáng tinh mơ thấy mình không thể ngủ lại khi tình cờ lướt mạng thấy tin bão về miền Trung…

“Bão về miền Trung thì có chi lạ mà mất ngủ nguyên đêm? Mà mất ngủ có ngăn bão được không?” Nhớ lần ở ký túc xá, cô bạn cùng quê, sinh ở Đăk Nông hỏi tôi. Những đứa bạn cùng phòng trách bạn vô tâm, tôi không trả lời. Bạn không sinh ra ở miền Trung, bạn sẽ khó hiểu.

Mùa bão về, chẳng phải là nhớ mà là thương. Nhất là những kỷ niệm với mẹ và bà…

Mùa bão về, nhớ những dãy tập thể vắng tiếng trẻ con. Đám nhỏ theo chân các ông bà già đến những tòa nhà kiên cố ở các cơ quan trú bão. Đám trẻ lớn một chút ở nhà phụ mẹ cơm nước. Trong khi đó, các bố các mẹ vịn thang leo lên mái lợp lại những chỗ ngói vỡ, xộc xệch dột tạt ướt suốt đêm qua. Những nhà vắng bố như nhà tôi vẫn thường được các chú hàng xóm nhiệt tình sửa hộ. Căn bếp nhỏ nghi ngút khói vì than ẩm, củi ướt thổi cay xè mắt tới tận bây giờ mỗi khi nghĩ tới. Chú hàng xóm vừa sửa giúp mái nhà xong ghé bếp, mở vung nồi kiểm tra thấy bữa cơm chỉ toàn dưa nhút liền chạy về nhà bê nồi cá qua “đổi”, không quên cầm theo bó củi thông khô đượm lửa. Chú nói đùa: “Bây giờ dưa nhút là đặc sản, cá thịt là bình thường”, khiến mấy đứa con nít hồn nhiên tưởng thật. Món cá nục kho sả với mật mía dậy mùi thơm phức gian căn phòng nhỏ. Bữa cơm ngày bão tinh tươm vì tình hàng xóm.

Nhớ nhất những ngày bão vẫn là những cái trở mình của mẹ. Nhà một mẹ một con, hẳn nhiên gánh lo toan sẽ nặng gấp đôi khi có người san sẻ. Những đêm bão mẹ hầu như thức trắng. Hết gài chặt cửa nẻo, lại lo ngay ngáy xem nước dột chỗ nào để lấy xô lấy chậu

hứng, lo kéo giường xê ra. Nỗi lo ấy khiến mẹ mất ngủ, phải đem cuộn len cất trong hộc tủ ra đan. Dạo bé, tôi không hiểu sao những ngày bão mẹ vẫn thường đan len. Mãi tới khi trưởng thành, mới hiểu đó là cách mẹ giấu nỗi âu lo, giấu cả những cơn buồn ngủ của mình trong từng mũi len bé nhỏ để canh bình an sau từng cơn bão.

***

Cậu bạn chung tiểu học ngày xưa kể, ngày đó nhà bạn qua một cơn hoạn nạn hiếm đứa nhỏ nào phải chịu: Bố mẹ vào Nam mưu sinh. Con còn nhỏ thì mẹ đã mất vì tai nạn giao thông, ba tháng sau bố mất luôn vì buồn quá mà chết chìm trong rượu. Ba anh chị em ở cùng bà, một nách bà ngoại nuôi ba đứa tuổi ăn tuổi lớn bằng sạp bán dép nhỏ ở chợ. Ngày cả đám lẽo đẽo theo về nhà bà ở Trung Đô đúng vào mùa bão. Cả mấy chị em bạn sinh ra ở miền Nam, chưa bao giờ chứng kiến mưa bão nên ấn tượng mãi. Mỗi sáng mỗi trưa dường như chỉ ngóng khi mưa bớt nước lại có các cô bác hàng xóm ghé tới hỏi han tình hình bà cháu. Đêm nằm nghe ổi rụng, gió rít trên mái nhà mà cả đám nép kín trong hai cánh tay gầy dơ xương của bà. Con nít vô tư, nhất định không cho bà đi đâu ra khỏi nhà, cứ nói: "Bà ơi bà đừng chết nha bà. Bà chết không ai nuôi bọn con".

Bà thương cháu, suốt mấy ngày bão nổi không bước chân ra khỏi nhà, chỉ ăn cơm trứng. Cũng may nhà có mấy con gà mái vẫn chăm chỉ đẻ cả những ngày mưa gió. Trứng luộc ngán thì chuyển qua trứng rán. Trứng rán ngán đổi qua trứng bác… Cô hàng xóm nhìn thấy thương tình cho thêm mấy quả cà chua, lại có thêm món canh trứng cà chua… Những món trứng trứ danh gắn liền với những lần bão nổi khiến bạn bùi ngùi khi nhớ lại những ngày ở cùng bà.

Bạn ở Trung Đô nên ấn tượng nhất mùa bão lại là những khu vườn. Những thân cây nhìn tựa như run rẩy dầm mình trong nước sông Lam ngập dâng. Những cành cây oằn mình nứt gãy trong gió bão. Và khi bão rút, những khu vườn hoang hoải, xác xơ. Mấy bà cháu cùng nhau dọn dẹp khu vườn, thấy những âu lo cũng đã qua đi, dù trong nhà lúc ấy thùng gạo cũng sắp cạn, chợ cũng chưa họp lại, chỉ lác đác dăm ba hàng quán vắng vẻ. Mà dẫu chợ có họp lại đi nữa thì cũng mấy ai nghĩ tới chuyện đi mua dép sau ngày bão để bà cháu có tiền đong gạo đâu?

Vất vả vậy đó, mà tới giờ, bạn cũng như nhiều cô cậu người Trung xa quê, vẫn biết ơn cả những ngày bão lũ khó nhọc đã nuôi mình

cứng cáp, trưởng thành hơn.

***

Phố sau bão, những vạt hoa tóc tiên lại nhanh chóng hồi sinh, vô tư nở hồng trên những lối nhỏ. Mẹ vẫn nhắc tôi hãy nhìn những loài cây bé nhỏ để thấy sức gượng mình vượt qua khó khăn. Thứ hoa thân cỏ mềm như sương như nắng, tưởng úng tàn trong mưa bão lại bất ngờ tỉnh thức như mang theo sức sống về phố. Những vạt hoa dại xuyến chi, trâm ổi ven núi Quyết, ven những con đường nhỏ... lại chúm chím nụ mới, bung xòe khoe hoa thắm ngời đủ màu đủ sắc. Những cánh đồng nho nhỏ ngoại thành ngập nước bỗng sáng kia hồng tươi hoa súng. Chuồn chuồn ớt lại vô tư thả cánh mỏng trong vườn nhà. Những bà những chị lại cắt những ngọn rau muống tươi xanh vượt nước lũ về thành phố bán, những rổ ốc rổ cua lại ăm ắp đầy, lao xao góc chợ. Và người ở phố chẳng bao giờ nỡ trả giá khi đi chợ gặp những món quê sau mùa mưa bão.

Sau những ngày mưa bão, dẫu mệt nhoài những ông bố vẫn ngồi tỉ mẩn mài lon sữa bò, lon bia cắt hình lồng đèn, bỏ nến sáng lung linh và buộc dây cẩn thận cho con chơi rước đèn đợi mùa trung thu sắp tới. Những bà mẹ lại học làm một bánh nhân đậu thơm phức để chuẩn bị đón trăng. Và những cơn mưa bão đã đi qua phố nhỏ, chỉ còn những bình yên trong mắt trẻ trong veo lung linh ánh đèn ông sao, cá chép đủ màu.

Phố ngày bão về. Không vì những cơn giông bão vồ vập ngoài kia, những yêu thương ở lại khiến lòng mình thao thức.

Chú thích

1. Hấn (phương ngữ): Hắn, nó. (BTV)

2. Tiểu thuyết của tác giả Hàn Quốc Shin Kyung-sook phát hành lần đầu tại Hàn Quốc năm 2009. (BTV)

3. Chí (Phương ngữ): Con chấy. (BTV)

4. Bối (phương ngữ): Búi. (BTV)

5. Là một bộ phim hài của Ý sản xuất năm 1997 thực hiện bởi đạo diễn kiêm diễn viên Roberto Benigni. (BTV)

6. Trụng (phương ngữ): Nhúng vào nước sôi. (BTV)

7. ADHD (Attention-deficit hyperactivity disorder-ADHD) là một trong những rối loạn phát triển thường gặp ở trẻ em, đặc điểm chung của ADHD là những hành vi hiếu động quá mức đi kèm sự suy giảm khả năng chú ý. Căn bệnh gây ảnh hưởng nghiêm trọng đến khả năng học tập và gây khó khăn trong việc giao tiếp với mọi người. (BTV)

8. Tự truyện của Kuroyanagi Tetsuko. Cuốn sách kể về Totto Chan một cô bé hiếu động vào học được vài ngày đã bị đuổi học. Mẹ đành đưa Totto-chan đến một ngôi trường mới, trường Tomoe. Đấy là một ngôi trường kỳ lạ! Chính nhờ ngôi trường đó, một Totto-chan hiếu động, cá biệt đã thu nhận được những điều vô cùng quý giá để lớn lên thành một con người hoàn thiện, mạnh mẽ. (BTV)

9. Bù rợ (phương ngữ): Bí đỏ. (BTV)

10. Rau hao: Hay còn gọi là thanh hao hoa vàng, một loại rau ngải mọc phổ biến ở miền bắc và Lâm Đồng. (BTV)